

45- İYİLİK, SİLE VE ÂDÂB BAHSİ

- 1- Anneye, Babaya İyilik ve Onların Buna En Haklı Layık Babı
2- Anneye-Babaya Taatın Nafile Namaz Vesaireden İleri Tutulması Babı
Bu Hadisden Çıkarılan Hükümler :
3- Anne ve Babasına Yahut Onlardan Birine İhtiyarlığı Anında Yetişip de Cennete Giremeyen Kimsenin Zelil Olacağı Babı
4- Baba, Anne ve Benzerlerinin Dostlarına Sile Yapmanın Fazileti Babı
5- İyilik ve Günahın Tefsiri Babı
6- Sile-i Rahmin Lüzumu, Kati Rahimin Haram Kılınması Babı
7- Birbirine Hasedlik Çekmenin, Düşmanlık Etmenin ve Sırt Çevirmenin Haram Kılınması Babı
8- Şer'i Bir Özürlü Yokken Üç Gecedan Fazla Dargınlığın Haram Kılınması Babı
9- Sü-i Zan, Tecessüs, Münafese, Müşteri Kızıdırma ve Benzerlerinin Haram Kılınması Babı
10- Müslümana Zulüm ve Tahkir Terzil Etmenin, Kanının, İrzının ve Malının Haram Kılınması Babı
11- Düşmanlığın ve Birbirini Terketmenin Nehyi Babı
12- Allah İçin Sevmenin Fazileti Hakkında Bir Bab
Bu Hadisden Çıkarılan Hükümler:
13- Hasta Dolaşmanın Fazileti Babı
14- Mü'mini Başına Gelen Hastalık, Üzüntü ve Buna Benzer Şeylerden Hatta Batan Dikenden Kazanacağı Sevak Babı
15- Zulmün Haram Kılınması Babı
16- Zalim Veya Mazlum Her Din Kardeşine Yardım Babı
18 — Sövmekten Nehy Babı
19- Af ve Tevazuun Müstehab Oluşu Babı
20- Gıybetin Haram Kılınması Babı
21- Allah Teala'nın Dünyada Kusurunu Gizlediği Kimsenin, Âhirette De Gizleyeceğini Müjdeleme Babı
22- Fuhuşundan Korkulan Kimseye Yumuşak Davranma Babı
23- Yumuşak Davranmanın Fazileti Babı
24- Hayvanlara ve Başkalalarına Lanetin Yasak Edilmesi Babı
25- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Bir Kimseye Hak Etmediği Halde Lanet Eder Veya Söver Yahut Beddua Ederse, Bu Onun, O Kimse İçin Zekat, Ecir ve Rahmet Olacağı Babı
Bu Rivayetlerden Çıkarılan Hükümler:
26- İkiyüzlüyü Zem ve Bu Yaptığının Haram Kılınması Babı:
27- Yalanın Haram Kılınması ve Mubah Olanını Beyan Babı
28- Koğuculuğun Haram Kılınması Babı
29- Yalanın Çirkinliği, Doğruluğun Güzelliği ve Fazileti Babı
30- Kızgınlık Ânında Kendini Tutan Kimsenin Fazileti ve Kızgınlığın Ne İle Giderileceği Babı
31- İnsanın Kendine Malik Olamayacak Şekilde Yaratılmış Olması Babı
32- Yüze Vurmanın Yasak Edilmesi Babı
33- İnsanlara Haksız Yere Azab Eden Kimseye Şiddetli Tehdid Babı
34 — Silahla Mescid, Pazar Yeri Vesaire Gibi İnsanları Bir Araya Toplatan Yerlerden Geçen Kimsenin Silahı Demirinden Tutmasını Emir Babı
35- Bir Müslümana Silahla İşaret Etmekten Nehyolunması Babı
36- Yoldan Eziyet Veren Şeyleri Gidermenin Fazileti Babı

37- Kedi ve Emsali Eziyet Vermeyen Hayvanların Tazib Edilmesinin Haram Kılınması Babı

38- Kibirilenmenin Haram Kılınması Babı

39- İnsana Allah Teala'nın Rahmetinden Ümid Kestirmenin Yasaklanması Babı

40- Zayıflarla Düşkünlerin Fazileti Babı

41- İnsanlar Helak Oldu, Demenin Yasaklanması Babı

42- Komşuyu ve Ona İyilik Yapmayı Vasiyet Babı

43- Karşılaşma Anında Güleryüz Göstermenin Müstehab Oluşu Babı

44- Haram Olmayan Hususda Şefaatin Müstehab Kılınması Babı

45- İyi Kimselerle Düşüp Kalmanın ve Kötü Arkadaşlardan Kaçınmanın Müstehab Oluşu Babı

Hadis-i Şerif'den Şu Hükümler Çıkarılmıştır:

46- Kızlara İyi Muamelede Bulunmanın Fazileti Babı

47- Çocuğu Ölüp de Bundan Sevab Bekleyen Fazileti Babı

Bu Hadislerden Çıkarılan Hükümler:

48- Allah Bir Kulu Sevdiği Vakit, Onu Kullarına da Sevdirmesi Babı

49- Ruhların Toplu Cemaatlar Oluşu Babı

50- «Kişi Sevdiğiyle Beraberdir» Hadisi Babı

51- Salih Kimse Madh-ü Sena Edilirse, Bu Ona Bir Müjde Olacağı ve Bir Zarar Vermeyeceği Babı

45- İYİLİK, SİLE VE ÂDÂB BAHSİ

1- Anneye, Babaya İyilik ve Onların Buna En Haklı Layık Babı

1- (2548) Bîze Kuteybe b. Saîd b. Cemil b. Tarif-es-Sakafî ile Zü-heyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Cerîr, Umara b. Ka'kaâ'-dan, o da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre şöyle demiş : Bir adam Resûlullah (Saliyallahu Aleyhi ve Sellem) 'e gelerek :

— Benim güzel sohbet etmeme insanların en lâıık olanı kimdir? diye sordu.

«Annendir!» buyurdular.

— Sonra kimdir? dedi. «Sonra annendir!» buyurdu.

— Sonra kimdir? dedi.

«Sonra annendir!» buyurdu.

— Sonra kimdir? dedi. «Sonra babandır!» buyurdu,

Kuteybe'nin hadîsinde : «Benim güzel sohbet etmeme en lâıık kimdir?» cümlesi vardır. İnsanları anmamıştır.

2- (...) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' El-Hemdânî rivayet etti, (Dedi ki) : Biae tbni Fudayl babasından, o da Umara b. Ka'kaâ'-dan, o da Ebû ZtirVdan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Bir adam:

— Yâ Resûlallah! Benim gü*el sohbet etmeme en lâıık kimdir? diye sordu,

«Annen, sonra annen, sonra annen, sonra babandır! Sonra sana en yakın, en yakın olanlardır!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize mâra ile İbnü Şübrüme'den, onlar da Ebû ZiirVdan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre : Eir adam Peygamber (SallallahuAleyhiveSellem)Je geldi diyerek Cerîr'in hadîsi gibi rivayet etmiş. Şunu da ziyâde eylemiştir : «Bunun üzerine :

«Evet! Baba hakkı için sana mutlaka haber verilecektir!» buyurdular.»

4- (...) Bana Muhammed b. Hatim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şebâbe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Talha rivayet etti. H.

Bana Ahmed b. Hiraş da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Habban rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vüheyb rivayet etti. Her iki râvi İbni Şübrü-me'ilen bu isnadla rivayette bulunmuşlardır.

Vüheyb'in hadîsinde : «Kime iyilik edeyim.» Muhammed b. Talha'nın hadîsinde ise : «Tarafımdan güzel sohbet edilmeye insanların hangisi en lâyıktır.» cümleleri vardır. Sonra râvi Cerîr'in hadîsi gibi nakletmiştir.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Edeb»'de; İbnü Mâce «Ki-tâbu'l-Vasâyâ»'da tahrir etmişlerdir, Hadîsdeki sahabeden murad; sohbet yâni bir kimsenin hizmetinde bulunmaktır.

Bâzıları Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Seltem) 'e gelen adamın Mu-âviye b. Hayyide olduğunu söylemişler. «Çünkü Buhârî (El-Edebü'l-Müfred) adlı eserinde onun hadîsini rivayet etmiştir.» demişlerse de, Aynî bu babda birçok hadîsler vârid olduğunu, hepsinin buradaki rivayete benzediğini, binâenaleyh gelenin Muâviye olduğu tayin edilemeyeceğini söylemiştir.

Hadîs-i şerîf akrabaya iyilikte bulunmaya teşvik etmekte, bunların başında annenin geldiğini, sonra baba ve derecelerine göre diğer yakınların onu takip ettiğini bildirmektedir. Ulemâ bunun sebebinin şöyle izah ederler : Annenin başta gelmesi; çocuğu uğrunda birçok meşakatlere katlanmasından, onu doğururken, emzirirken ve terbiye ederken pek çok yorulmasındandır. «Elmirkat» nâm eserde şöyle deniliyor: «Kur'ân-ı Kerîm» 'de : Annesi onu meşakkatle taşımış, meşakkatle doğurmuştur. Onun ana karnında bulunmasıyla sütten ayrılması müddeti otuz aydır, bu-yurularak annenin bu üç hakkına işaret olunmuştur. Yâni; üç şey mukabilinde üç şey anneye mahsusdur ki, bunlar da; hamilelik çilesi, doğurma meşakkati ve emzirme mihnetidir. Bundan dolayı Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve SeUem) anneye hizmeti üç defa tekrar etmiştir. Muhasibi iyilik ve hizmet hususunda annenin, babadan önce geldiğine ulemânın ic-mâını nakletmiştir. Fakat Kaadî İyâz'm beyânına göre bu babda ulemâ arasında hilaf vardır. Cumhur annenin üstünlüğüne kail olmuş, bazıları iyilik ve hizmet babında anne ile babanın müsavi derecede hak sahibi olduklarını söylemişlerdir. Bu kavil İmam Mâlik'e de nisbet edilmiştir. Fakat Nevevî bu sarîh hadisler karşısında doğrunun birinci kavil olduğunu söylemektedir. Kaadî İyâz diyor ki: «İyilik hususunda anne ile babanın haklarının başkalarından daha kuvvetli olduğuna ulemâ ittifak etmişlerdir.

Bazıları Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in:

«Sonra en yakın! En yakın!» buyurmasına bakarak dedelerle kardeşler arasında tereddüt göstermişlerdir...»

Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in :

«Evet! Baban hakkı için...» sözünden yeminin hakikati kastedilme-miştir. Bu kelime sözü perçinlemek için dile gelivermiştir.

Nitekim evvelce de görmüştük.

5- (2549) Bize Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler kî) : Bize Vekî', Süfyân'dan, o da Habîb'den naklen rivayet etti, H.

Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya (yâni İbnü Saîd El-Kattân) Süfyân ile Şu'be'den rivayet etti. (Demişler ki) : Bize Habîb, Ebû'l-Abbâs'dan, o da Abdullah b. Amr'dan naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) :

Bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e cihâd için izin istemeye geldi. Bunun üzerine (ona) :

«Ebeveynin sağ mı?» diye sordu. Adam:

— Evet! dedi.

«O halde onlar hakkında cihâd eî!» buyurdular.

(...) Bize Ubeydullah b. Muâz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, Habîb'den rivayet etti. (Demiş ki) : Ben Ebû'l-Abbâs'dan dinledim. (Dedi ki) : Ben Abdullah b. Amr b. Âs'ı şöyle derken işittim :

Bir adam Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e geldi...

Râvi yukarıki hadîsin mislini anlatmıştır.

Müslim der ki : «Ebû'l-Abbâs'm ismi, Sâib b. Ferrûh El-Mekkî'dir.»

6- (...) Bize Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbnü Bişr Mis'ar'dan naklen haber verdi. H. Bana Muhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muâviye b. Amr, Ebû İshâk'dan rivayet etti. H.

Bana Kaasim b. Zakeriyyâ dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hüseyin b. Aliy El-Cu'fî Zâide'den rivayet etti. Her iki râvi A'meş'den ve hepsi Habîb'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir,

(...) Bize Saîd b. Mansûr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Amr b. Haris, Yezîd b. Ebî Habîb'den naklen haber verdi. Ona da Ümmü Seleme'nin âzâdlısı Nâim rivayet etmiş ki, Abdullah b. Amr b. Âs şunu söylemiş :

Nebiyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e fciir adam gelerek:

— Sana hicret ve cihâd şartı ile bey'at ediyorum. Ecri Allah'dan dilerim; dedi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Annenle babandan sağ biri var mı?» diye sordu. Adam :

— Evet! Hattâ ikisi de! cevâbını verdi. «Allah'dan ecir diler misîn?» dedi. Adam:

— Evet! cevâbını verdi,

«O halde hemen annenle babana don! Ve onlara güzel sohbetle bulun!» buyurdular,

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbü'l-Cihâd» ile «Kitâbü'l-Edeb»de; Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî de «Kitâbü'l-Cihâd»da muhtelif râvilerden tahrîc etmişlerdir.

Peygamber (SaMlahü Aleyhi ve Sellem)'e gelen zâtın Câhime b. Abbâs b. Mirdâs olması muhtemel görülmüştür.' Çünkü bir hadîsde bu zât :

«Ben cihâd hakkında istişare için Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e geldim de (bana) :

«Validen var mı?» diye sordu. Evet! dedim

«Git de ona ikram et!» Zira cennet onun ayaklarının attı;ndad;ri» demiştir.

Bu husûsda daha başka hadîsler de vardır. «Öyle ise onlar hakkında

mücadele et!» sözünden zahirî mânâ kastedümemiştir. Çünkü cihâdın zahiri mânâsı başkasına zarar vermeyi tazamrın eder. Burada maksad cihâdın külfetidir. ki o da rnal sarfetmek ve bedenlen yorulmaktır. Binâenaleyh hadîsin mânâsı. Anne ve babanı razı etmek için malını sarfet ve bedenini yor, demek olur. Hadîs-i şerif, anneye-babaya itaatin şiddetle lüzumuna, haklarının büyüklüğüne, onlara itâattan dolayı kazanılacak se-vabın çokluğuna delildir. Ulemâdan bazıları bu hadîsle istidlal ederek ana-baba hakkının cihâddan daha üstün olduğunu... Her ikisi veya birisi müslüman olduğu takd'irde, onlardan izinsiz cihâda gitmenin caiz olmadığını söylemişlerdir. Müşrik olurlarsa izinleri şart değildir. Ancak düş-man müslürnanların karşısına gelir de, onunla çarpışmak zaruret hâlini ahrsa, onlardan izinsiz cihâd etmek caiz olur.

Anneye-babaya isyanın büyük günahlardan sayıldığını iman bahsinde görmüştük.

2- Anneye-Babaya Taatın Nafile Namaz Vesaireden İleri Tutulması Babı

7- (2550) Bize Şeyban b. Ferruh rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Süleyman b. Muğîra rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Humeyd b. Hilâl, Ebû Râfi'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki, şöyle demiş : Cü-reyc bir manastırda ibâdet ediyordu. Derken annesi geldi.

Humeyd demiş ki: Resûlullah (Salîallahü Aleyhi ve Seîiem)'ın annesi onu çağırdığı vakit, elini nasıl kaşının üstüne koyduğunu, sonra başını ona kaldırarak çağırdığını tavsif buyurmasını Ebû Hüreyre'nin nasıl gösterdiğini bize Ebû Râfi' tavsif etti. Annesi şöyle demiş :

— Yâ Cüreyc! Ben senin annenim, benimle konuş! Annesi ona namaz kılariken tesadüf etmiş. Cüreyc :

— Allahım! Biri annem, biri namazım! demiş ve namazını tercih etmiş. Bunun üzerine annesi dö'nmüş. Sonra ikinci defa tekrar gelerek:

— Yâ Cüreyc! Ben senin annenim. Binâenaleyh benimle konuş! demiş. Cüreyc:

— Allahım! Biri annem, biri namazım! demiş ve (yine) namazını tercih etmiş. Annesi de:

— Allahım! Şüphesiz bu Cüreyc'dir. O benim oğlumdur. Kendisiyle konuştum, fakat o benimle konuşmayı kabul etmedi. Allahım! Ona fahişeleri göstermedikçe canını alma! demiş.

Humeyd : Annesi onun fahişe fitnesine düşmesi için duâ etseydi, bu fitneye düşerdi, demiş. (Ve sözüne devamla...) Şunları söylemiş: Bir koyun çobanı onun manastırına sığınmış. Derken köyden bir kadın çıkmış ve onunla çoban zina etmiş. Kadın hâmile kalmış. Ve bir oğlan doğurmuş. Kendisine :

— Bu ne? demişler.

— Şu manastırın sâlibindendir, demiş. Bunun üzerine köylüler bal-talarıyle, bel kürekleriyle gelmişler ve Cüreyc'e seslenmişler. Fakat onu namaz kılarken bulmuşlar. Bu sebeple onlarla konuşmamış. Manastırını yıkmaya başlamışlar. Bunu görünce yanlarına inmiş. Kendisine :

— Şu kadına sor! demişler. O da gülümsemiş. Sonra bebeğin başını sıvazlayarak :

— Senin baban kim? demiş. Bebek :

— Benim babam koyun çobanıdır!., demiş. Köylüler çocuktan tunu işitince (Cüreyc'e) :

— Senin manastırından yıktığımız yeri altın ve gümüşle bina edelim, demişler. O:

— Hayır! Lâkin siz onu eskisi gibi toprakla yapın! demiş. Sonra manastıra çıkmış.

8- (...) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Harun rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Cerîr b. Hâzîm haber verdi. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Şîrîn, Ebû Hüreyî-e'den, o da Peygamber (SallaHahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti. Şöyle buyurmuş:

«Beşikte yalnsz üç kişi konuşmuştur : Biri Meryem'in oğlu Uâ, diğeri Cüreyc'in arkadaşı. Cüreyc âbid bir adamdı. Bîr manastır yaptırdı. Onun içinde yaşıyordu. Derken annesi geldi, Cüreyc namaz kılıyordu. Ve :

— Yâ Cüreyc! dedi. Cüreyc :

— Yâ Rabbi! Annem ve namazım! Dedi. Ve namazına yöneldi. Annesi gitti. Ertesi gün olunca ona tekrar geldi. Cüreyc namaz kılıyordu :

— Yâ Cüreyc! diye seslendi. Cüreyc :

— Yâ Rabbi! Annem ve namazım! dedi. Ve yine namazına yöneldi. Annesi gitti. Ertesi gün olunca tekrar geldi. Cüreyc namaz kiliyordu.

— Yâ Cüreyc! diye seslendi. Cüreyc :

— Ey Rabbîm! Annem ve namazım! dedi. Ve yine namazına yöneldi. Annesi :

— Allâhım! Fahişelerin yüzünü görmedikçe, bunun canını alma! diye dua etti. Derken Benî israil Cüreyc'i ve ibadetini müzâkere ettiler. Fahişe bir kadın vardı. Ki güzelliği dillere destan olmuştu. (Bu kadın) :

— İsterseniz sizin için onu fitneye düşürüvereyim, dedi. Ve ona sataştı. Fakat Cüreyc kendisine iltifat göstermedi. Müteakiben kadın Cüreyc'in manastırında mekân tutan bir çobana geldi. Ve ona kendisiyle zina imkânını verdi. O da onunla zina etti. Kadın hâmile kaldı. Doğurduğu vakit :

— Bu çocuk Cüreyc'dendir! dedi. (Köylüler) Cüreyc'e gelerek onu aşağı indirdiler. Ve manastırını yıktılar. Kendisini de dövmeye başladılar. Bunun üzerine Cüreyc :

— Size ne oluyor? dedi.

— Bu fahişe ile zina ettin ve senden çocuk doğurdu, dediler. Cüreyc :

— Çocuk nerede? diye sordu. Hemen onu getirdiler. Cüreyc :

— Beni bırakın da namaz kılayım! dedi. Ve namaz kıldı. Namazdan çıktıktan sonra çocuğa gelerek onun karntna dokundu ve :

— Ey çocuk! Senin baban kimdir? dedi. Çocuk :

— Filân çobandır, cevâbını verdi. Bunun üzerine köylüler Cüreyc'e yöneldiler. Onu öpüyor ve sıvazlıyorlardı.

— Sana manastırını altından yapalım, dediler. O :

- Hayır! Onu eskisi gibi çamurdan yapın, dedi. Onlar da yaptılar! Üçüncüsü : Bir zamanlar bir çocuk annesini emiyordu. (Oradan) Şahlanmış bir ata binmiş, kılık kıyafeti güzel bir adam geçti. Çocuğun annesi :
- Allah'ım! Oğlumu bunun gibi yap! diye duâ etti. Çocuk hemen memeyi bıraktı. Ve adama doğru dönerek ona baktı da :
- Allahım! Beni bunun gibi yapma! dedi. Sonra memesine dönerek emmeye başladı.
- Ebû Hüreyre : Ben Resûlüllâh (Sallaîlahü Aleyhi ve Seliem) 'in şehadet parmağı ağzında ve onu emmeye başlayarak çocuğun nasıl emdiğini anlatmasını hâlâ görür gibiyim, demiş.
- Buyurmuşlar ki: (Sonra) Oradan bir câriye geçirdiler. Sahipleri onu dövüyor ve : Sen zina ettin! Çaldın! diyorlardı. Câriye ise :
- Bana Allah yeter! O ne güzel vekildir, diyordu. Çocuğun annesi : Allah'ım! Oğlumu bu câriye gibi yapma! diye duâ etti. Çocuk hemen emmeyi bıraktı ve cariyeye bakarak :
- Allah'ım! Beni bu câriye gibi yap! dedi.
- Artık burada konuşmaya başladılar. Anne dedi ki :
- Boğazı tıkanası! Güzel kıyafeti! bir adam geçti. Ben : Allah'ım! Oğlumu bunun gibi yap! dedim. Sen : Allah'ım! Beni bunun gibi yapma! dedin. Bu cariyei döverek ve : Sen zina ettin! Çaldın! diyerek yanımızdan geçirdiler. Ben : Allah'ın! Oğlumu bunun gibi yapma! diye duâ ettim. Sen : Allah'ım! Beni bunun gibi yap! dedin.
- Çocuk şu karşılığı verdi :
- O adam bir zâlim idi. Bundan dolayı : Allah'ım! Beni onun gibi yapma! dedim. Bu cariyei ise : Sen zina ettin! diyorlar. Halbuki zina ermemiştir. Çalın! diyorlar. Halbuki çalmamıştır. Bu sebeple : Allah'ım! Beni bunun gibi yap! dedim.
- Bu hadisi Buhârî «Ehâdîsül-Enuiya» bahsinde lahric etmiştir.
- Kurtutâî : «Beşikte konuşanların üçe inhisar ettirilmesinde nazar ve teemmül vardır.» demişse de Aynî , Peygamber (Sallaîlahü Aleyhi ve SeUemi'in hadîsine karşı bu süzün edebe aykırı düştüğünü belb-lorek şunları söylemiştir: «İlesaiülâh fSaUallahü Aleyhi ve Seliem) bunu beşikte konuşanların üçten ziyâde olduğunu bilmezden önce söylemiştir. O kendisine gelen vahye istinad ederek üç kişinin beşikte konuştuğunu lıy-ber vermiştir. Yoksa beşikte konuşan çocukların sayısı yedidir.» Yûsuf (Aleyhisselam) 'a şahidlik eden çocuk, Fir'avn'ın ateşe atmak istediği kadının çocuğu, Yahya (Aleyhisselam) v.s. bunlar meyâmndadır.
- Savmea ve Deyr : Şehirlerden uzakta hristiyan papazlarının ibâdet için çekildikleri manastır ve kiliselerdir.
- Burada şöyle bir sual hatıra gelebilir. Namazda konuşmak namazı bozduğu halde Cüreyc neden namazda konuşmuştur?
- Cevab: Hâdise Benî İsrail zamanında geçmiştir. Onların şeriatında namazda konuşmak mubah idi. Nitekim İslâmiyetin ilk zamanlarında müslümanlara da mubahtı. Sonra bu hüküm neshedilmiştir. Maa-maîh Cüreyc 'in konuşmasını kelâmı nefsiye hamledenler de olmuştur. Yâni; hakîkaten konuşmuş değil, içinden geçirmiştir.
- Görülüyor ki : Cüreyc iki şeyden birini tercih etmek mecburiyetinde kalmıştır. Yâ annesine cevap verecek, ya namazına devam edecektir. O namaza devamı tercih etmiş, fakat Allah Teâlâ annesinin duasını kabul buyurarak Cüreyc 'i bir fahişe ile karşı karşıya getirmiştir. Ulemâ diyorlar ki : «Bu hal Cüreyc'in annesine cevâb vermesinin daha doğru olduğuna delildir. Çünkü kıldığı namaz nafîle idi. Annesine itaat ederek cevap vermesi ise vâcİb idi. Anneye âsî olmak haramdır. Namazını hafif tutarak çabuk bitirmesi annesine cevap verdikten sonra tekrar kılması da mümkündü. İhtimal ki, annesinin kendisini ibadethanesinden ayırıp dünyaya müteallik işlere davet edeceğinden çekinmiştir.»
- Çocuğa : «Senin baban kimdir?» denilmesi iki vecİhle izah olunur :
- 1- İslâm dininde zinadan neseb sabit olmazsa da, ihtimal Benî İsrâîl'in şeriatında bu caizdi.
 - 2- Burada zina eden kimseye mecazen baba denilmiştir. Çocuğun cariyeiye bakarak: «Allahım! İfienî bunun gibi yap! demesi... Günahı olmayan bu câriye gibi, beni de günahlardan salim kıl.» manasınadır.

Bu Hadisden Çıkarılan Hükümler :

- 1- Anne-baba hakkı büyüktür. Annenin hakkı babaninkinden daha kuvvetli ve duası müstecabdır.
- 2- Yapılacak vazifeler birbirine zıt düştüğü vakit en mühim olanından işe başlanır.
- 3- Allah Teâlâ musibetlerle imtihan ettiği veli kullarına ekseriya kurtuluş yolu halkeder.
- 4- Evliyanın kerameti haktır. Ehl-i sünnetin mezhebi budur. Dalâlet fırkalarından Mu'tezile keramete inanmazlar. Velinin istediği zaman keramet gösterip gösterememesi ulemâ arasında ihtilaflıdır.
- 5- Büyük günah işleyen kimse için hürmet yoktur.

3- Anne ve Babasına Yahut Onlardan Birine İhtiyarlığı Anında Yetişip de Cennete Giremeyen Kimsenin Zelil Olacağı Babı

9- (2551) Bize Şeybân b. Ferruh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (SaHallahU Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün!» buyurmuşlar.

— Kimin yâ Resûlallah? diye sorulmuş.

«İhtiyarlığı anında annesi ile babasından birine yahut her ikisine yetişip de, onlar sebebiyle cennete giremeyenini» buyurmuşlar.

10- (...) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün!» buyurdular.

— Kimin yâ Kesûlallalı? denildi.

«ihtiyarlığı anında annesi ile babasından birine yahuî her ikisine ye-tişîp de, sonra cennete giremeyenini!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Mahled, Süleyman b. Bilâl'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Bana Süheyl, babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah (SaüallahÜ Aleyhi ve Sellem) üç defa:

«Burnu yere sürünsün!» buyurdular.

Sonra râvî yukarki hadîsin mislini rivayet etmiştir.

«Rağime eufü» tâbiri asıl itibariyle burnu toprağa süründü mânâsına gelirse de, burada ondan murad zelil ve hakîr oldu, demektir. Bazıları kötü ve kepaze oldu mânâsına geldiğini söylemişlerdir. Hadîs-i şerif anaya, babaya itâata teşvik etmekte ve bunun sevabının büyük olduğunu bildirmektedir. Anneye, babaya bilhassa ihtiyarladıkları zaman nafakalarını vermek ve hizmetlerinde bulunmak gibi itâatlar cennete girmeye sebedir. Bu hususta kusur eden, o nimete nail olamayacaktır. İşte burnu yere sürünsün tâbirinin mânâsı budur.

4- Baba, Anne ve Benzerlerinin Dostlarına Sile Yapmanın Fazileti Babı

11- (2552) Bana Ebû't-Tahîr Ahmcd b. Amr b. Şerh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehh haber verdi. (Dedi ki) : Hana Saîd b. Ebî Eyyûb, Velid b. EM'l-Velid'den, o da Abdullah b. Dinar'dan, o da Abdullah b. Ömer'den naklen haber verdi ki, Bedevilerden bir adam, kendisine Mekke yolunda rastlamış. Abdullah una sılam vermiş ve kendisini binmekte olduğu bir eşeğe bindirmiş. Basında bulunan bir sarigi da ona vermiş, İbnü Dinar demiş ki: Biz kendisine :

— Allah hay fim versin! Bunlar bedevilerdir; tunlar aza da razı olur-lar, dedik. Bunun üzerine Abdullah sunu söyledi:

— Bunun bahası Ömer b. Hattab'm dostu idi. Hakikaten ben Resûlullah (Salîalluhü Aleyhi ve Sellem. 'i :

«Şüphesiz ki, iyiliğin en iyisi, evlâdın baba dostlarını siiede bulunmasıdır.» buyururken işittim.

12- (...) "Bana Ebû't-Tâhir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana îlayve b, Şureyh, İhnü'l-Hâd'dan, o da Abdullah b. Dinar'dan, o da Abdullah b. Ömer'den naklen haber verdi ki : Peygamber (Sallaüahü Aleyhi ve Sellem): «İyiliğin en iyisi, kişinin baba dostuna sslede bulunmasıdır.» buyurdular.

13- (...) Bize Hasen b. Ali El-Hulvânî rKâyet etti. (Dedi ki) : B.ze Y,'kub b ibrahim b. Sa'd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babamla Leys b SVD hep birden Yezid b. Abdillah b. Usfime b. Hâd'dan, o da Abdullah b. Dinar'dan, o da İbni Ömer'den naklen rivayet etti ki, kendisinin Vır eşeği varmış. Mekke'ye çıktığında deveye binmekten bıktığı zaman onun üzerinde rahatlanırım*;,. Bir de başına sardığı sarığı varmış. Bir gün bu eşeğin üzerinde iken aniden yanından bir bedevi geçmiş. Abdullah (ona) :

- Sen filân oğlu filânın oğlu değil misin? diye sormuş. Bedevi :
- Evet! cevâbını vermiş. Abdullah hemen eşeği ona vermiş. Ve :
- Buna bin! demiş. Sarığı dahi vererek :
- Bunu basma sar! demiş. Bunun üzerine arkadaşlarından biri Abdullah'a :
- Allah sana mağfîret buyursun. Bu bedeviye üzerinde rahatlandığın bir eşek verdin. BİR de sarık verdin ki, onu kendi başına sarıyordun, demiş. Abdullah ;
- Ben Resûlullah (SaUatlahü Aleyhi ve Sellem) 'i:

«Kişinin babası öldükten sonra baba dosılanna s:lede bulunması, iyiliğin en iyisİndendir.» buyururken işittim. Bunun babası da Ömer'in dostu idi, demiş.

Bu hadîs-i şerif baba dostlarına şilede bulunmanın faziletine delildir.

Şilede bulunmaktan murad; onların ziyaretlerine gitmek, kendilerine ikram ve ihsanda bulunmak, gerekirse yardımlarına koşturaktır. Buna sebep baba olduğu için, dostuna yapılan her nevi ihsan ve ikram babaya da yapılmış gibi olur. Annelerle dedelerin, hocaların, karı ve kocaların dostlarına yapılan ikram da aynı hükümdedir. Resûlullah (SaUaUahü Aleyhi ve Seliem)'in Hz. Hatice 'nin dostlarına yaptığı İkrâmı evvelce görmüştük.

Hadîs-i şerif baba hakkının pek büyük olduğuna da işaret etmektedir. Çünkü babanın dostlarına yapılan ikram ve ihsan, iyiliğin en faziletlisi olunca bizzat babaya yapılan ikramın faziletini dille ta'rife imkân kalmaz.

5- İyilik ve Günahın Tefsiri Babı

14- (2553) Bana Muhammed b. Katim b. Meymûn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnii Mehdî, Muâviye b. Sâlih'den, o da Ahdurrahman b. Cü-beyr b. Nüfeyr'den, o da tabasından, o da Nevvâs b. Sem'an El-Ensârî'den naklen rivayet etti. {Şöyle demiş} : Resûlullah (Sallailahü Aleyhi vt Sellem)'& iyilik ve günahı sordum da şöyle buyurdular :

«İyilik, ahlâkın güzelliğidir. Günah ise, kalbinde gıcık yapan ve başkalarının muttali olmasından hoşlanmadığın şeydir.»

15- (...) Bana Harun b. Saîd El-Eylî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Muâviye (yâni İbni Salih) Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da babasından, o da Nevvâs b. Sem'an'dan naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Uesûlullah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)'e birlikte Medine'de bir sene kaldım. Suâl sormaktan başka beni hicretten men eden bir şey yoktu. Bizden bîrimiz hicret etti mi,' Resûlullah (Sallailahü Aleyhi ve SeHem)'c bir şey sormazdı. Ben kendisine iyilik ve günahı sordum. Bunun üzerine Resûlullah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem);

«iyilik, ahlâk güzelliğidir. Günah ise, kalbinde gıcık yapan ve başkalarının muttali olmasını istemediğin şeydir.» buyurdular.

Hadîsin metnindeki ensârî tâbiri hakkında Ebû Ali El -Ceyyânî : «Bu vehmdir. Doğrusu Kilâb'î olacaktır. Çünkü Nevvâz meşhur bir Kilâbîdir.» demiştir. Kaadî İyâz ile Ma'zirî dahi onun Kilâbî adıyla meşhur olduğunu söylemişlerdir. İhtimal ensârın müttefiki imişdir.

Ulemânın beyânına göre birr : Sile, lütuf, iyilik, güzel geçinmek ve tâat mânâlarına gelir. Hadisdeki «Ahlâk güzelliği» ifadesi bu mânâların hepsine şâmilidir.

Kalbde gıcık yapmaktan murad; şüphe hâsıl etmek ve günah olacağına korku vermektir. Kaadî İyâz ile başkalarına göre «Suâl sormaktan başka, beni hicretten inen eden bir şey yoktu.» cümlesinden murad Medîne'de ziyaretçi gibi kalmasıdır. Oraya hicretine mâni olan şey Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e din hususunda suâl sormaktır. Çünkü Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ziyaretçilerin suâl sormasına müsaade eder, muhacirlere etmezdi. Muhacirler gelen ziyaretçilerin suâl sormalarından memnun kalırlardı. Çünkü kendileri de bundan istifâde ederlerdi. Bu husûsda bedevi vesâir ziyaretçiler ma'zur görülürlerdi.

6- Sile-i Rahmin Lüzumu, Kati Rahimin Haram Kılınması Babı

16- (2554) Bize Kuteybe b. Saîd b. Cemil b. Tarif b. Abdillâh Es-Sekafî ile Muhammed b. Ahbâd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Katim (bu zât İbni İsmail'dir), Muâviye'den rivayet etti. Bu zât Benî Hâşim'i azatlısı İbnü Ebî Müzerri'dir. (Demiş ki) : Bana amcam Ebû'l-Hubab Saîd b. Yesâr, Ebû Hüreyre'den rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki:

«Şüphesiz Allab mahlûkatı yaratmıştır. Onlardan fariğ olduğu vakit rahm ayağa kalkmış : Bu, kat'edilmekten sıgınının makamıdır, demiş. Te-âlâ Hazretleri : Evet! Sana sile yapana, benim sile yapmama; senden alâkayı kesene, benim de alâkayı kesmeme razı değil misin? buyurmuş. Rahm : Evet, razıyım, demiş. Teâiû Hazretleri de : Bu sana verilmiştir.» buyurmuştur.

Bundan sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«İsterseniz : (Siz döner de yeryüzünde fesad çıkarır ve akrabalık alâ kasını keser misiniz? Bunlar öyle kimselerdir ki, Allah kendilerine iânet i etmiş; kulaklarını sağır, gözlerini kor eylemiştir. Acaba

bunlar Kur'âtı'ı te-! debbür mü eimiyorlar. Yoksa kaîblerin üzerinde kilitleri mî var!} ^[1] âyet-i karîme'sini oküyüverin!» buyurdular.

Bu hadisi Buhârî «Tevhîd», «Edeb» ve «Tefsir» bahislerinde; Mesâi «TefsîVde muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir;

Kaadi İyâz diyor ki : «Sile yapılan, kendisinden alâka kesilen ve iyilik edilen rahim ancak ve ancak mânâlardan bir mânâdır; cisim değildir. O hısımlık ve nesebten ibaret olup, bunları ana rahmi bir araya toplar ve birbirlerine eklenirler. İşte bu eklenmeye rahim denilmiştir. Rahimden ayağa kalkmak ve konuşmak beklenemez. Binâenaleyh burada onun ayağa kalkması ve Arş'a asılması, Arapların âdetine göre bir darb-ı mesel ve güzel bir istiare olur. Maksad : Sılâ-i rahim yapanların şanını ve faziletini yükseltmek, yapmayıp alâkayı kesenlerin bu isyanları sebebi ile işledikleri günahın büyük olduğunu anlatmaktır. Bundan dolayıdır ki, isyana «kesmek» denilmiştir. Sanki bu isyan, ekleyen vasıtayı kesmiştir.»

Silenin hakikati : Atıyye, şefkat ve merhamet mânâlarına gelir, ki Allah'ın kullarına bir lütf-u ihsanı ve bir rahmetidir. Daha açık tâbirle sılâ-i rahim: Akrabayı ziyaret ederek hallerini sormak, gerekirse yardımlarına koşmak, uzakta iseler mektuplaşmak, selâm göndermek sureti ile aradaki manevî bağın kopmamasına dikkat etmektir. Bağın kopmasına «kat-i rahim» denir ki, büyük günahdır. Mamafih sılâ-i rahimin dereceleri vardır. En yüksek derecesi farzdır, bunu terk eden günahkâr oîur. En aşağı derecesi de selâmı-kelâmı kesmektir. Silenin kimlere farz olduğu ulemâ arasında ihtilaflıdır. Bâzıları biri erkek, diğeri kadın olsa birbirlerine nikâh düşmeyecek derecede yakın akrabaya farz olduğunu söylemişlerdir. Bu takdirde amca oğulları ile dayı oğullarına larz değildir. Bir takımlarına göre miras babında zevil erhâm denilen bütün akrabaya farzdır. Nevevi bu ikinci kavlin daha doğru olduğunu söylüyor.

Hadjsde zikri geçen âyet-i kerime Benî Ümeyye ile Benî Hâşim kabileleri hakkında nazil olmuştur.

17- (2555) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb rivayet ettiler. Lâfız Ebû Bekr'indir. (Dediler ki) : Bize Vekî', Muâviye b. Ebî Müzerri'den, o da Yezid b. Rûmân'dan, o da Urve'den, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlüllab (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Rahim Arş'a asılıdır. Beni sile edeni, Allah sile eylesin! Beni (mle alâkayı) keseni Allah da kat' etsin! der.» buyurdular.

18- (2556) Bana Züheyr b. Harb ile İbnü Ebî Ömer rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân, Zührî'den, o da Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im'den, o da babasından, o da Peygamber (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Sılayı terk eden cennete giremez!» buyurmuşlar.

İbnü Ebî Ömer şunu söyledi: «Süfyân : Sıla-i rabimi terkedeni kas-dediyor; dedi.»

19- (...) Bana Abdullah b. Muhammed b. Esmâ' Ed-Dubaî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cüveyriye, Mâlik'den, o da Zührî'den naklen rivayet etti. Ona da Muhammed b. Cübeyr b. Mut'ini haber vermiş. Ona da babası haber vermiş ki, Resûlullah (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem):

«Sıla-i rahimi kesen cennete giremez!» buyurmuşlar.

(...) Bize Muhammed b. Râfî' ile Abd b. Humeyd, Abdürrazzâk'dan, o da Ma'mer'den, o da Zührî'den naklen bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etmiş ve: «Resûlullah (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem) Men dinledim.» demiştir.

Cübeyr b. Mut'im rivayetini Buhârî «Kitâbü'l- Edeb»'de; Ebû Dâvûd «Zekât» bahsinde; Tirmizî «Kitâ-bü'l-Birr»'de muhtelif râvilerden tahrîc etmişlerdir.

îmân bahsinde de görüldüğü vecihle bu gibi hadîsler iki suretle tel-vü olunurlar. Bunlardan biri: Hiç bir sebep ve şüphe yokken haram olduğunu bile bile kat'ı rahimi helâl i'tikad etmesidir. Böylesi kâfirdir; ebediyyen cehennemde kalacak, cennet yüzü görmeyecektir.

İkinci te'vîl: Cennete ilk girenlerle beraber giremez; cehennemde cezasına kadar azâb gördükten sonra girer. Çünkü sıla-i rahmi inkâr etmemiş; yalnız îcâbmı yapmamakla günahkâr olmuştur. îmânını kurtaran bir kimse er geç mutlaka cennete girecektir.

20- (2557) Bana Harmele b. Yahya Et-Tücîbî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İbni ŞihâV-dan, o da Enes b. Mâlik'den naklen hafcer verdi. Enes şöyle demiş : Ben Resûlullah (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem)'i:

«Her kim rızkının bollaştırılmasını yahut ecelinin geciktirilmesini arzu ederse sıla-i rahimini yapıversin!» 1. uy ürürken işittim.

21- (...) Bana Abdülmeîik b. Şuayb b. Leys de rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam, dedemden rivayet etti. (Demiş ki) : Bana Ukayl b. Hâlid rivayet etti, (Dedi ki) : İbnü Şihâb şunu söyledi : Bana Enes b. Mâlik haber verdi ki, Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Her kim rızkının boilaştırılmasını ve ecelinin geciktirilmesini arzu ederse islam rahimini yapıversin!» buyurmuşlar.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbü'l-Büyû»'da; Ebû Dâvûd «Zekât» bahsinde; Nesâî «Tefsîr»'de muhtelif râvilerden tahrîc etmişlerdir.

Hadîs-i şerif sıla-i rahimin rızkı arttıracığına, eceli geciktireceğine delâlet etmektedir. Burada hemen meşhur sual karşımıza çıkar: Ecellerle rızıklar takdir edilmiştir. Onlar ne artar, ne eksilir. Cenâb-i Hak:

«Ecelleri geldiği vakit ne bir an geri bırakılırlar, ne de bir an evvele alınırlar!» buyurmuştur. Ulemâ bu suâle birkaç vecihle cevap vermişlerdir :

1- Ziyadeden murâd rızık bolluğu ve beden sağlamlığıdır. Araplar zenginliğe hayât, fakirliğe memmat derler.

2- Ziyade ve te'hîr meleklerle nisbetledir ve Levh-i Mahfuz'da yazılıdır. Allah'ın ilmi başka, yazılan şey başkadır. Yazılan bazan bozulabilir; fakat'ilmi asla değişmez. Bundan dolayıdır ki, Hz. Ömer: «Yâ Rab! Beni şakı yazdınsa sil!» dermiş. «Senin ilminde şakî isem değiştir.» dememiş. Çünkü Allah'ın olacak bir şeyi bilmesi asla değişmez; bildiği şekilde olur.

3- Ziyâde ve te'hîr kullara nisbetle muallak olarak takdir buyurulmuş; ve sanki: «Filân süa-i rahim yaparsa altmış sene; yapmazsa elli sene yaşayacaktır.» denilmiş gibidir. Allah'a nisbetle muallak

taraf yoktur.

4- Ecelin ziyadeliği ömrün bereketiyle ve sahibini hayırlı işlere muvaffak kılmakla olur. Bu suretle kısa ömürde, başkalarının uzun ömürlerinde yapamadıkları hayırlı işleri yapar; onlardan çok yaşamış gibi olur. İmam Nevevî bu son kavli en sahîh bulmaktadır. Kaadi İyâz bazılarının : «Ziyadeden murâd: Öldükten sonra hayırla anılmaktır.» dediklerini hikâye etmiştir. Fakat Nevevî: «Bu kavil zayıf yahut bâtıldır!» demiştir.

22- (2558) Bana Muhammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Beşşâr rivayet ettiler. Lâfız İbnü Müsennâ'nıdır. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be rivayet etti. (Dedi ki) : Alâ' b. Abdurrahman'ı, babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet ederken dinledim ki, bir adam :

— Yâ Resûlallah! Benim hısımlarım var! Ben onlara sıla yapıyorum; onlar benimle alâkayı kesiyorlar! Ben onlara iyilik ediyorum; onlar bana kötülük! Ben onlara yumuşak davranıyorum; onlar bana karşı cahillik ediyorlar! Demiştir. Bunun üzerine :

«Eğer dediğin gibi isen, sanki onlara sıcak kül yediriyor gibisin! Sen bu minval üzere devam eitikçe Allah ias-afından onlara karşı: seninle daima bir yardımcı bulunacaktır!» buyurmuşlar.

Mell: Sıcak kül demektir. Zahir: Arka dayak, yardımcı mânâsına gelir.

Buradaki cahillikten murad : Kötü sözdür.

Hadîs-i şerif bir teşbihtir. Resûlüh (SalîaUahü Aleyhi ve Selletn) bu zâtın örnek davranışı karşısında akrabasının gösterdikleri küstahlıktan dolayı başlarına gelecek elem ve ıztırâbı, sıcak kül yiyenin ıztırabına benzetmiştir. Yâni onunla akrabalık alâkasını kesip kendisine ezâ ettikleri için büyük vebal altında kalmışlardır.

Bâzılarına göre hadîsin mânâsı: «Sen onlara iyilik etmekle kendilerini tahkir ve rezil ediyorsun! Yaptıkları aşağılıktan sıcak kül yemiş gibi elem duyuyorlar!» demektir. Bir takımları da: «Bu hadîsten murad: (Senin yedirdiğin ni'metler, sıcak kül gibi onların mi'de ve bağırsaklarını yakacaktır!» demek olduğunu söylemişlerdir.

7- Birbirine Hasedlik Çekmenin, Düşmanlık Etmenin ve Sırt Çevirmenin Haram Kılınması Babı

23- (2559) Bana Yahya b. Yahya rivayet elti. (Dedi ki) : Mâlik'e, İbnü Şihâb'dan dinlediğim, onun da Enes 1). Malik'den rivayet ettiği şu hadîsi okudum: Resûlüllah (SalîaUahü Aleyhi ve Se'üeni): «Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize hasedük çekmeyin! Ve birbirinize sırt çevirmeyin! Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun! Bir müslümana kardeşini üç gecedan fazla terk etmesi helâl olamaz!» buyurdular.

(...) Bize Hâcib b. Velîd rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Velîd Ez-Zübeydî, Zührî'den rivayet etti. (Demiştir ki) : Bana Enes b. Mâlik haber verdi ki, Resûlüllah (SalîaUahü Aleyhi ve Se'üeni) şöyle buyurmuşlar, H.

Bana bu hadîsi Harmele b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bana İbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İfcnü Şihâb'dan, o da Enes'den, o da Peygamber (SalîaUahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen Mâlik'in hadîsi gibi rivayette bulundu.

(...) Bize Züheyr b. Harb ile İbnü EM Ömer ve Anıru'n-Nâkid, hep birden İbnü Uyeyne'den, o da Zührî'den naklen bu isnâdla rivayette bulundu. İbnü Uyeyne : «Birbirinizle alâkayı kesmeyin!» cümlesini ziyâde etmiştir.

(...) Bize Ebû Kâmil rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd (yâni İbni Zürey') rivayet etti. II.

Bize Muhammed b. Râfî' ile Abd b. Humeyd de ikisi birden Abdür-razzâk'dan rivayet ettiler. Bu râvilerin hepsi Ma'mer'den, o da Zührî'den bu isnadla rivayette bulunmuşlardır.

Yezîd'in Ma'mer'den rivayeti, Süfyân'ın Zührî'den rivayeti gihidir; dört hasleti birden zikreder. Abdürrazzâk'ın rivayetinde ise : «Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinizle alâkayı kesmeyin! Ve

birMrinze sırt çevirmeyin!» şeklindedir.

24- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Dâvûd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, Katâde'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki, Peygamber (SalâUahü Aleyhi ve Sellem) :

«Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinize buğz etmeyin. Ve birbiri-î'izle alâkayı kesmeyin! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurmuşlar.

(...) Bu hadîsi bana Aliy b. Nasr El-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vehb b. Cerîr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, bu isnâdla bu hadîsin mislim rivayet etti. Ve: «Allah'ın size emrettiği gibi ifadesini de ziyâde eyledi.

Bu hadîsi Buhârî «KitâbüTI-EdeWin bir iki yerinde Ebû Hüreyre ve Enes Radlâyilahu anh) 'dan tahrîc etmiştir. ! Hased: Bir ni'metin dîn kardeşinden alınıp kendisine verilmesini istemektir, ki pek çirkin bir şeydir. : **Buğz** : Sevginin zıddıdır.

Tedâbü: Birbirlerine S'rt çevirmek demektir. Kaadî İyâz'a göre bundan murad : Birbirinize düşmanlık etmeyin! demektir. «Birbirinizi terk etmeyin!» mânâsına geldiğini söyleyenler de vardır. Taberânî diyor ki: «Bu gibi şeyler kazanmakla elde edilmez. Binâenaleyh onları teklif de doğru değildir. Buradaki nehiy onların sebeplerine hamledilir. Yâni buğzu, hasedliği ve küsüşmeyi icâbeden işleri yapmayın! demektir.»

Zührî'nin rivâyetindeki dört hasletten murad: Buğzetmemek, hasedlik çekmemek, birbirine sırt çevirmemek ve kardeş olmaktır. Şafîiler'e göre bu hadîs bir müslümanın dîn kardeşi ile üç günden fazla dargın kalmasının haram; üç gün dargınlığının ise mubah olduğuna delildir. Üç günden fazla süren dargınlığının haram olduğuna nassı ile, üç günlük dargınlığının mubah olduğuna ise mefhûm-ı muhalifi ile delâlet etmektedir. Üç günlük dargınlığının affedilmesi, insanın yaratılışında gadab ve kötü huyluluk bulunduğuandır.

Hanefiler'e göre mefhûm-ı muhalefet sahih delîl değildir. Onlarca üç günden fazla dargınlığm haram olduğunu beyân, üç gün dargın durmanın helâl olmasını iktizâ etmez.

Bâzıları bu dargınlığının dünyaya aid bir iş için üç gün olduğunu, âhi-ret için olursa üç günden fazla dargın durmanın meşru' kılındığını söylemiş; Peygamber (Sallallahii Aleyhi ve SeUem) 'in Tebûk gazasına iştirak etmeyen üç kişi ile elli gün konuşmadığını, ashabına da onlarla konuşmamalarını emrettiğini buna misal göstermişlerdir. Bilâhare bu zevatin tevbeleri kabul buyurulduğuna dair âyet inmiş ve müslümanlar kendileri ile konuşmaya başlamışlardır.

Dargınlığının sırf bir selâmla sona erip ermiyeceği ulemâ arasında ihtilaflıdır. Cumhura göre mücerred bir selâm vermek veya almakla dargınlık sona erer. Bu rivayette İmam Mâlik'in kavli de budur. İmam Ahmed'e göre dostluk eski haline dönmedikçe dargınlık geçmiş sayılmaz. Mâlikiler 'den İbni Kaasim'in kavli de budur.

8- Şer'i Bir Özür Yokken Üç Gecedan Fazla Dargınlığın Haram Kılınması Babı

25- (2560) B,ize Yahya h. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, İbnî Şihâb'dan dinlediğim, onun da Ata' b. Yezîd El-İ'eyî'den, onun da Ebû Eyyûb El-Ensârî'den naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum : Resûlül-lah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Bir müslümana kardeşini üç geceden fazla terk etmesi helâl değildir. Birbirlerine karşı gelirler; o yüz çevirir; bu da yüz çevirir. Bunların hayırlısı, baştan selâm verendir.» buyurdular.

(...) Bize Kuteyhe b. Saîd İle Ebû Bekir b. Ehî Şeyle ve Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân rivayet etti. H.

Bana Harmele b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus haber verdi. H.

Bize Hâcib b. Velîd dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muliammed karb, Zübeydî'den rivayet etti. H.

Bize İshâk b. İbrahim EI-Hanzalî ile Muhammed b. Râfî' ve Abd b. Jrmeyd, Abdürrazzâk'dan, o da Ma'mer'den naklen rivayet ettiler. Bun-,]"în hepsi Zührî'den Mâlik'in isnadı ile onun hadîsi gibi rivayette bu-rinuşlardır. Yalnız : «O yüz çevirir; bu da yüz çevirir.» cümlesi müs-ihâî Çünkü bu râvilerin Mâlik'den mâda hepsi hadîslerinde : «O yan |çfter; bu da yan döner.» demişlerdir.

26- (2561) Bize Muhammed b. RâfV rivayet etti. (Dedi ki) : Bize jammed b. Ebî Füdeyk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Dahhâk (Bu zât 'önü Osman'dır) Nâfî'den, o da Abdullah b. Ömer'den naklen haber verdi

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Mü'mine, kardeşini üç günden fazla terk etmesi helâl değildir.» İyurmuşlar.

27- (2562) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab lîlazîz (yâni İbnü Muhammed) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hü-:eVre'den naklen rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Uç geceden fazla terk etmek yoktur.» buyurmuşlar.

Ebû Eyyûb hadîsini Buharî «Kitâbü'l-Edeb» ve «Kitâ-tlu'I-Istîzan»'da; Ebû Dâvud «Kitâbu'I-İstîzan»'da; Tirmizî Kitâbu'l-Birr»'de muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir. Hüküm itibariyle Hadîs-i şerif bundan önceki rivayetler gibidir, mam Şafî, İmam Mâlik ve diğer bir takım ulemâ selâ-n dargınlığa son verdiğine bununla istidlal etmişlerdir. Mektubla veya Slâm göndermekle dargınlığın sona erip ermeyeceği hususunda iki kavil vardır. Birinci kavle göre sona ermez; çünkü konuşmamalardır. Esah olan ikinci kavle göre ise selâm göndermekle dargınlık ortadan kalkar.

«Kâfirler imanla muhatabdır; namaz, oruç gibi fer'i amellere muha-tjab değillerdir.» diyen Hanefiler bu hadîsle istidlal etmişlerdir.

Şâfiîler'e göre küffâr hem iman, hem de amellerle muhatabdırlar. Onlarca bu hadîsdeki müslüman kaydışeriatın teklifini müslüman kabul ettiği içindir.

Hadis-i şerif dargınlardan ilk söze başlayanın daha hayırlı olduğuna delildir. Çünkü selâm vermek veya hal-hatır sormak gibi sözlerle ilk konuşan taraf hayr işlemiş, karşıdakini de hayr işlemeye yâni cevap vermeye teşvik etmiş olur.

9- Sü-i Zan, Tecessüs, Münafese, Müşteri Kızıştırma ve Benzerlerinin Haram Kılınması Babı

28- (2563) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'c, Ebû'z-Zinâd'dan dinlediğim, onun da A'rac'dan, onun da Ebû Hüreyre'-den naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Zandan sakının! Çünkü zan sözün en yalanıdır. Başkalarının konuştuğunu dinlemeyin! Tecessüs ve münâfese yapmayın! Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurdular.

29- (...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdül-âzîz (yâni İbni Muhammed) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hürey-re'den naklen rivayet etti ki, Ucsulullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) t

«Hezeyan konuşmayın! Birbirinize sırt çevirmeyin! Başkalarının konuştuğunu dinlemeyin! Biriniz diğerinin satışı üzerine satış yapmasın! Kardeş olun ey Allah'ın kullan!» buyurmuşlar.

30- (...) Bize İshâk b. İbrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Â'meş'den, o da Ebû Sâlih'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. fşöyle demiş) : ResûlûMah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Birbirinize hasedlik çekmeyin! Birbirinize buğz etmeyin! Tecessüsde ulunmayın! Başkalarının konuştuğunu dinlemeyin! Müşteri kızıştırması da yapmayın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurdular.

(...) Bize Hasen b. Aliy EI-Hulvânî ile Aliy b. Nasr El-Cehdamî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Vehb b. Cerîr rivayet etti. (Dedi ki) : jıBize Şu'be, Â'meş'den bu isnâdla :
«Birbîrinizle şileyi kesmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize hasediik çekmeyin! Allah'ın size emrettiği gibi kardeş olun!» şeklinde rivayette bulundu.

31- (...) Bana Ahmed b. Saîd Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Habbân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vüheyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süheyl, babasından, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahtı Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Birbirinize buğz etmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Birbirinize mü-nâfese yapmayın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları!» buyurmuşlar.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Edeb»'de tahrîc etmiştir. Buradaki zandan murad başkalarına sû-i zanda bulunmaktır. Hattabî diyor ki : «Sû-i zan hatırdan gelip geçen şeyler değil, zannı hakikat kabul edip tasdikde bulunmaktır. Zira hatırdan gelip geçen şeylerin önünü almak elde değildir.

Kaadî İyâz, Süfyân'mşu sözünü nakleder : «Kulu günaha sokan zan, kabul edip konuştuğu zandır. Hatırından geçeni soyle-mezse günaha girmez.» Bu hususta evvelce izahat vermiştik.

Tecessüs : Casusluk etmek, başkalarının gizli şeylerini araştırmaktır. Bu kelime ekseriyetle şer hususunda kullanılır. Gizli şerrin sahibine casus derler. Nitekim hayrı gizleyene de namus denilir.

Tahassüs: Başkalarının sözünü dinlemektir. Bazıları; tecessüs bir sırrı başkası için dinlemektir; tahassüs ise kendisi için dinlemektir, demiş. Bir takımları her ikisinin aynı mânâyâ geldiğini ve ikisinin de bilinmeyen hal ve haberleri Öğrenmek istemek mânâsına geldiğini söylemişlerdir.

Tenâfüs ve münafese; bir şeyin yalnız kendisinde olmasını istemektir.

Hücr: Çirkin söz mânâsına gelir.

Müşteri kızıştırmak, başkalarının pazarlığı üzerine pazarlık yapmak meseleleri aûş-veriş bahsinde görülmüştü.

Sû-i zan; tecessüs hasedlik ve emsali şeyler Kur'ân âyetleriyle de haram kılınmışlardır.

Sû-i zannın mukabili hüsn-ü zan'dır Sısn-ü zan yâni bir kimsenin hal-ü tavrını iyiye yorarak ondan hayır beklemek müslümana yaraşan bir harekettir. Hüsn-ü zan'nın vâcib olduğu ^«rler bile vardır. Meselâ; Teâlâ Hazretleri hakkında hüsn-ü zan'da bulunmak vâcibdir.

10- Müslümana Zulüm ve Tahkir Terzil Etmenin, Kanının, İrzının ve Malının Haram Kılınması Babı

32- (2564) Bize Abdullah b. Mesîeme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Dâvud (yâni İbni Kays) Âmir b. Küreyz'in azatlısı Ebû Saîcden, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Kcsûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem):

|«Birbirinize hasedlik çekmeyin! Müşteri kızıştırmayın! Birbirinize buğz-etmeyin! Birbirinize sırt çevirmeyin! Biriniz diğerinin pazarlığı üzerine satış yapmasın! Kardeş olun ey Allah'ın kulları! Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez; onu yardımsız bırakmaz; onu tahkir etmez. — Uç defa kalbine işaret ederek—Takva şuradadır. Kişiyi kötülük namına müs-lüman kardeşini tahkir etmesi kâfidir. Müslümanın her şeyi, kanı, malı ve İrzı müslümana haramdır.» buyurdular.

33- (...) Bana Ebû't-Tâhir Ahmed b. Anır b. Şerh rivayet etti. (Dedi d) : Bize İbni Vehb Üsâme'den (bu zat İbnü Zeyd'dir) rivayet etti. O da Abdullah b. Amir b. Küreyz'in azatlısı Ebû Saîd'i şöyle derken işitmiş : Ben Ebû Hüreyre'yi şunu söylerken dinledim: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) buyurdular kî...

, Kavi Davud'un hadîsi gibi nakletmiş, biraz ziyâde ve noksan yapmıştır. Yaptığı ziyâdeden biri şudur :

«Şüphesiz ki, Allah sizin bedenlerinize ve suretlerinize bakmaz, lâkin kalblerinize bakar.» Ve parmaklarıyla göğsüne işaret etmiştir.

34- (...) Bize Amru'n-Nâkıd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Kesîr b. Hişâm rivayet etti, (Dedi ki) : Rize Ca'fer b. Burkan, Yezîd b. Esam'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) :

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem):

«Şüphesiz ki, Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz; lâkin kalblerinize ve amellerinize bakar.buyurdular.

Müslümamn müslümanla kardeş olduğunu evvelce izah etmiştik,

Hazl: Yardımsız bırakmak, rezil etmek mânâlarına gelir. Burada maksad dinde olduğu halde, bir müslüman din kardeşini zâlîme karşı müdafaadan ve ona yardımdan geri kalmaz, demektir.

«Takva şuradadır...» sözünden murad : Zahirî amellerle takva hâsıl olmaz. Takva ancak kalbde yer eden Allah'ın azameti Allah korkusu ve murakabesi ile olur, demektir. Allah'ın bakması müzacet ve muhasebesinden kinayedir. Bu muhasebe zahire bakarak değil, kalbdeki inanca göredir. Nevevî : «Allah'ın bakması her şeyi ihatalı bir şekilde görmesidir.» diyor. Ulemâdan bâzıları bu hadîsle istidlal ederek : «Akıl başta değil, kalbdedir.» demişlerdir. Bu mes'ele : «Dikkat edin ki, cesedde bir parça et vardır...» hadîsinde izah edilmişti.

Hadîs-i şerif bir müslümamn din kardeşini tahkir, rezil rüsvay etmesinin ve müslümamn müslümana canının, ırzının, malının haram olduğuna delildir.

11- Düşmanlığın ve Birbirini Terketmenin Nehyi Babı

35- (2565) Bize Kuteybe b. Saîd, Mâlik b. Enes'den, ona okunanlar meyanındn Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) şöyle buyurmuşlar:

«Cennet kapıları pazartesi ve perşembe günleri açılır. Ve Allah'a hiç bir şeyi şerik koşmayan her kula (günahları) mağfiret buyurulur. Yalnız din kardeşi İle aralarında düşmanlık bulunan kimse müstesna! (Onlar hakkında) şu iki kişiye barışmcaya kadar mühlet verin! Şu iki kişiye barışın-caya kadar mühlet verin! Şu iki kişiye barışmcaya kadar mühlet verin! denilir.»

(...) Bana bu hadîsi Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize

Bile KuteSt b." Saîd ile Ahmed b. Abdeted Dabbî de Abdü'l-Aziz Ed Derâverdî'den rivayet ettiler. Her iki râvi Süheyl'den o da babasm-dan naklen Mâlik'in isnad.yle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlar*, ya"nu Derâverdî'nin hadîsinde ibni Abde'nin rivayetinden olmak üzere: ^İll, hırbirini terk eden iki kîŞi.... denümi, K.Ueybe ,se : -Y.ln» b.r-birlerine çirkin söx söyleyen iki kişi müstesna!» dem.şt.r.

36- (...) Bize İbni Ebî Ömer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân, Müslim b. Ebî Meryem'den, o da Ebû Sâlih'den naklen rivayet etti. Ebû Salih, Ebû HÜreyre'yi bir defa mertu olarak şunu söylerken işitmiş :

«Ameller her perşembe ve pazartesi günleri Allah'a arz olunur. Ve o gün Allah (Azzeve Celle) Allah'a hîç bir şeyi şerik koşmayan herkesi af buyurur. Yalnız din kardeşi ile aralarında düşmanlık bulunan kimse müstesna! (Bunlar hakkında) Bu iki kişiye barışincaya kadar mühlet varin! Bu iki kişiye barışincaya kadar mühlet verin! denilir.»

(...) Bize Ebû't-Tâhir ile Amr b. Sevvâd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize tbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bize Mâlik b. Enes, Müslim b. Ebî Meryem'den, o da Ebû Sâlih'den, o da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'den naklen haber verdi. Şöyle buyurmuşlar :

«İnsanların amelleri pazartesi ve perşembe günleri olmak üzere her hafta İki defa arz olunur ve her mü'mİn kula mağfiret buyurulur. Yalnız dîn kardeşi ile aralarında düşmanlık bulunan kul müstesna! (Onlar hakkında) Bu iki kişiyi (barışa) dönünceye kadar bırakın! Yahut mühlet verin! denilir.» bulunmak ve Allah'ın onu kendi muhafaza ve himayesine almasıdır, (Sultan yeryüzünde Allah'ın gölgesidir) sözü bundan alınmıştır.» diyor. Buradaki gölge rahat ve nimetten ibarettir, diyenler.de vardır.

Gölgenin Allah'a izafe edilmesi teşrif içindir. Çünkü bütün gölgeleri halkeden Allah'dır.

12- Allah İçin Sevmenin Fazileti Hakkında Bir Bab

38- (2567) Bana Abdü'l-A'lâ b. Hammad rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Seleme Sâbit'ten, o da Ebû Râfi'den, o da Ebû Hüreyre'-den, o da Peygamber (Sallâllâhü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti ki:

«Bir adam başka bir köydeki kardeşini ziyaret etmiş. Bunun üzerine Allah onun için yoluna bir gözcü melek oturtmuş. Adam meleğin yanına gelince (ona) :

— Nereye gitmek istiyorsun? diye sormuş. Adam :

— Şu köydeki kardeşime gitmek istiyorum! cevâbını vermiş. Melek :

— Onun üzerinde ıslâhına çalıştığın bir nimetin var mı? diye sormuş. Adam :

— Hayır! Şu kadar var ki, ben onu Allah (Azze ve Celle) için sevdim, cevabını vermiş. Melek :

— O halde ben senin o kardeşini Allah için sevdiğin gibi, Allah da seni sevdiğini bildirmek üzere Allah'ın sana gönderdiği elçiyim.» demiş.

(...) Şeyh Ebû Ahmed demiş ki: Bana Ebû Bekr Muhammed b. Zen-cûyete'l-Kuşeyrî haber verdi, (Dedi ki) : Bize Abdü'l-A'lâ b. /Hammad rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Seleme bu isnadla bu hadîsin benzerini rivayet etti.

Medrace: Yol demektir. Ulemânın beyânlarına göre Allah'ın kulunu sevmesinden murad; ona rahmet etmesi, ondan razı olması ve ona hayrı irâde buyurmasıdır. Kullar hakkında muhabbet kalbin meylidir. Fakat Teâlâ Hazretleri bundan münezzehdir.

Bu Hadisden Çıkarılan Hükümler:

1- Hadis-i şerif Allah için birbirini sevmenin faziletine ve bu muhabbetin Allah'ın kulunu sevmesine sebep olacağına delildir.

2- Sulehâyı ve dostları ziyaret müstehabdır.

3- İnsanlar bazen melekleri görebilirler.

13- Hasta Dolaşmanın Fazileti Babı

39- (2568) Bize Saîd b. Mensur ile Ebû'r-Rabi'a Zehrânî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hammad (yâni İbni Zeyd) Eyyûb'dan, o da Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esmâ'dan, o da Sevtan'dan naklen rivayet etti. Ebû'r-Râbi': Onu Peygamber (Sallâllâhü Aleyhi ve Sellem) 'e ref etti, dedi. Saîd'in hadîsinde ise: (Dedi ki) : Resûlullah (Sallallahli Aleyhi ve Sellem) :

«Hastayı dolaşan, geri donünceye kadar cennetin hurmalık yolundadır.» buyurdular, denilmiştir.

40- (...) Bîze Yahya b. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Bîze Hüseyim Hâlid'den, o da Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esmâ'dan, o da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in azatlısı Sevban'dan naklen haber verdi. Sevhan şöyle-demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Her kim bir hastayı dolaşırsa, donünceye kadar cennetin hurmalara-rındadır.» buyurdular.

41- (...) Bize Yahya b. Habib El-Hârisî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Zürey' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid, Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esma' Er-Rahabî'den, o da Sevban'dan, o da Peygamber Sallallah'u Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti. (Şöyle buyurmuşlar) :

«Gerçekten müslüman kardeşi müslümam dolaştığı vakit, dönünceye kadar cennetin hurmalarındadır.»

-Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb hep birden Yezid'ded rivayet ettiler. Lâfız Züheyr'indir. (Dediler ki) : Bize Yezid b. Hârûn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Âsim El-Ahvel, Abdullah b. Zeyd'den (bu zat Ebû Kılâbe'dir), o da Ebû'l-Eş'as Es-San'ânî'den, o da Ebû Esma Er-Rahabî'den, o da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'m azatlısı Sevban'dan, o da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen haber verdi. (Şöyle buyurmuşlar) :

«Bir kimse bir hastayı dolaşırsa, cennetin hurfesinde olur.» — Yâ Resûlallah! Cennetin hurfesi nedir? diye sorulmuş. «Onun devşirilmiş yemişidir.» buyurmuşlar.

(...) Bana Süveyd b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mervân b. Muâviye, Âsim El-Ahvel'den bu isnadla rivayette tulündü.

Mahrafe,: İki sıra hurma arasındaki yoldur. O yoldan yürüyen hangi sıradan dilerse hurma toplayabilir. Bâzıları mahrefenin sadece yol demek olduğunu söylemişlerdir. Kaadî İyâz: «Mahrafe, içinde devşiri-lecek yemiş bulunan bahçedir» demiştir.

Hadîsten murâd : Hasta bir müslümam dolaşmaya giden, onun yanından dönünceye kadar içinden yemiş topladığı bir bahçe gibidir, demektir. Yâni; hasta dolaşmaya giden kimsenin kazandığı sevab, yemiş toplayan kimsenin devşirdiği meyveye benzetilmiştir. Kaadî İyâz diyor ki : «Hasta dolaşmanın ecir pek büyüktür. Hasta dolaşmak farz-ı kifâyedir. Çünkü dolaşılmazsa hâli perişan olur. Ölebilir. Bilhassa gurbette olanlarla zayıflar buna muhtaçtırlar.»

«Müslim» sarîhlerinden Übbiye göre hasta dolaşmak hususunda örf ve âdete bakılır. Ziyaretten memnun kalan hasta dolaşılır. Ziyaretten hoşlanmayan hasta dolaşılmaz. Hastanın yanında kendisini rencide edecek hastalık hâli konuşulmaz.

Ulemâ, hasta dolaşmanın faziletine ittifak etmişlerdir. Bu husûsda evvelce gördüğümüz hasta ziyareti babında izahat geçmişti.

43- (2569) Bana Muhammed b. Hatim b. Meymun rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Seleme, Sâbit'-den, o da Ebû Râfî'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah (Saüallahü Aleyhi ve Seilem) buyurdular ki:

«Şüphesiz Allah (Azze ve Celle) kıyamet gününde : Ey âdemoğlu! Ben hasta oldum da, sen beni dolaşmadın! diyecek. Âdemoğlu :

— Yâ Rabbi! Ben seni nas'ı dolaşabilirim. Sen âlemlerin Rabbisin! cevabını verecek. Teâlâ Hazretleri :

— Bilmez miydin ki, filân kulum hasta oldu. Sen onu dolaşmadın. Bîl-mez miydin ki, onu dolaşmış olsan, beni onun yanında bulurdun, buyuracak. Ey âdemoğlu! Senden yiyecek istedim; beni doyurmadın! diyecek. Âdemoğlu :

— Yârabbi! Seni nasıl doyurabilirim ki! Sen âlemlerin Rabbisin! diye-iek. Teâlâ Hazretleri :

— Bilmez misin ki, filân kulum senden yiyecek istedi, sen onu doyur-...ad:n. Bilmez miydin ki, onu doyurmuş olsan; bunu benim nezdîmde bulacaktın! buyuracak.

— Ey Âdemoğlu! Senden su istedim; beni sulamadın! diyecek. Âdemoğlu :

— Yâ Rabbi! Ben seni nas'ı sularım! Sen âlemlerin Rabbisin! cevâbını ecek. Teâlâ Hazretleri :

Filân kulum senden su istedi; ona su vermedin! Onu sulamış olsaydın bunu (n karşılığını) benim nezdîmde bulurdun! buyuracaktır.»

Ulemânın beyânına göre Teâlâ Hazretlerinin hastalığı kendisine izafe etmesi kulunu şerefliendirmek ve kendisine yakınlığını bildirmek içindir. Maksat kulun hastalığıdır.

«Beni onun yanında bulurdun...» cümlesinin mânâsı: Benim sevab ve ikramımı bulurdun, demektir. Hastalık hakkında : «Beni onun yanında bulurdun.» Yiyecek ve İçecek hakkında ise :

«Bunun mükâfatım benim nezdîmde bulurdun...» buyurulması hasta dolaşmanın sevabı daha çok olduğuna işaret içindir.

14- Mü'mini Başına Gelen Hastalık, Üzüntü ve Buna Benzer Şeylerden Hatta Batan Dikenden Kazanacağı Sevab Babı

44- (2570) Rize Osman b. Ebî Şeybe ile İshâk b. İbrahim rivayet ettiler. İshâk : Ahberunâ: Üsmau ise : Tladdesenâ tabirlerini kullandılar. (Dedilet ki) : Bize Cerîr A'meş'den, o da Ebû Vâil'den, o da Mesrûk'dan naklen rivayet etti. (Demiş ki): Âişe şunu söyledi: «Ben hastalığı Ue-sûlûlluh. (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in hastalığından daha şiddetli bir kimse görmedim.» Osman'ın rivayetinde : «El-Vecu» yerine «Veccan» denilmiştir.

(...) Bize Ubeydullah b. Muâz rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam haber verdi. H.

Bize İbni Müsennâ ile İbni Beşşâr da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İbnü Ebî Adiy rivayet etti. H. Bana Bişr b. Hâlid dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhamrhed (yâni İbni Ca'fer) haber verdi. Bu râvüerin hepsi Şu'be'den, o da A'meş'den naklen rivayet etmişlerdir. H.

Bana Ebû Bekr b. Nâfi' de rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Abdurrah-man rivayet etti. H.

Bize İbnü Nümejr dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mus'ab b. Mik-dam rivayet etti. Her iki râvi Süfyân'dan, o da A'meş'den Cerîr'in isna-diyle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Merdâ'da; Nesâî «Kitâbu't-Tıbb'da; İbnü Mâce «Cenaze» bahsinde muhtelif râvilerden tah-ric etmişlerdir.

Veca': Aslında ağrı-sızı demekse de, burada ondan murad hastalıktır. Arablar her ağrıya-sızıya hastalık derler. Teâlâ Hazretleri bilhassa Peygamberlerini şiddetli ağrı-sızı veren hastalıklarla ibtilâ etmiştir. Çünkü onlara herkesten ziyade iman kuvveti, şiddetli sabır ihsan buyurmuştur. Tâ ki bu sayede onlara vereceği sevabı tekml ve hayrı ta'mim buyursun.

45- (2571) Bize Osman b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb ve İshâk b. İbrahim rivayet ettiler. İshâk : Ahberanâ, ötekiler : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Cerîr A'meş'den, o da İbrahim Et-Teymî'den, o da Haris b. Süveyd'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti,

Abdullah [2] şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Selletn) 'in yanına girdim. Kendisi şiddetli hasta idi. Elimle ona dokundum. Ve :

— Yâ Resûlallah! Gerçekten sen şiddetli ızdırab nevbeti geçiriyor-sûn! dedim. Bunun üzerine Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sette m):

«Evet! Ben sizden İki adamın nevbet geçirdiği gibi, şiddetli nevbet geçiriyorum.» dedi. Ben :

— Bunun sebebi senin için iki ecir olmasıdır, dedim. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Evet!» dedi. Sonra Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Kendisine hastalık veya başka bir şeyden eza isabet eden hiç bir müslüman yoktur ki, Allah onunla günahlarını ağacın yapraklarını döktüğü gibi dökmesin!» buyurdular.

Züheyr'in hadîsinde: «Elimle ona dokundum...» cümlesi yoktur.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.

Bana Muhanimed b. Eâfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrez-zâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân rivayet etti. H.

Bize İshâk b. İbrahim dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İsa b. Yûnus ile Yahya b. Abdi'l-Melik b. Ebî Ganiyye haber verdiler. Bu râvilerin hepsi A'meş'den Cerîr'in isnadiyle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır.

Ebû Muâviye'nin hadîsinde:

«Evet! Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin olsun! Yeryüzünde hiç bir müslüman yoktur ki... buyurdu.» ziyâdesi vardır.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Merdâ'nın bir iki yerinde biraz ziyâde ve noksan farkıyla tahrir etmiştir. Ubbî diyor ki : «Hasta dolaşan kimsenin doktor olmasa bile hastanın elinden tutması, hasta dolaşmanın âdabından olabilir:»

Va'k: Bâzılarına göre sıtma demektir. Bir takımları sıtmanın verdiği elem ve titreme olduğunu söjdemişlerdir.

Bundan önceki babda hastanın yanında hastalığının onu üzecek şekilde ağır veya fena olduğunu söylememek gerektiğine tenbih etmiştik. Burada ise bilâkis Hz. Abdullah b. Mes'ud'un bu tenbihin hilâfına konuştuğunu görüyoruz. Fakat onun kiminle konuştuğu düşünülürse hilâfına konuşma olmadığı anlaşılır. Hastalığın ağırlığından bahsedilmemesi, hastayı üzeceği ve ye'se düşüreceği içindir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ise bundan müteessir olmazdı. Hastalığının şiddeti söylenince; evet, diyerek tasdik etmesi de bunu gösterir. Hastalığının fazla elem vermesi, ecrinin kat kat artması içindir. Nitekim bir hadîs-i şeriflerinde :

«insanların en şiddetli belâya maruz kalanları biz Peygamberleriz, sonra evliya, daha sonra derece derece suleha gelir.» buyurmuşlardır.

«Ben sizden iki adamın nevbet geçirdiği gibi, şiddetli nevbet geçiriyorum.» buyurması da bunun ecir kat kat artmak için olduğuna işarettir.

46- (2572) Bize Züheyr b. Harb ile İshâk b. İbrahim hep birden Cerîr'den rivayet ettiler. Züheyr dedi ki: Bize Cerîr, Mansûr'dan, o da İbrahim'den, o da Esved'den naklen rivayet etti. Esved şöyle demiş : Âişe Minâ'da iken yanına Kureyş'den bir takım gençler girdi. Gülüyorlardı. Âişe :

— Niye gülüyorsunuz? diye sordu.

— Filân çadır ipinin üzerine düştü. Az daha boynu yahut gözü gidiyordu, dediler. Bunun üzerine Âişe :

— Gülmeyin! Çünkü ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)^ : «Hiç bir müslüman yoktur ki, (ayağına) bir diken veya ondan büyük bir şey batsın da, onun sebebiyle kendisine bir derece verilmesin ve bir günahı silinmesin!» buyururken işittim, dedi.

47- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Küreyb de rivayet ettiler. Lâfız her ikisininindir. H. Bize İshâk El-Hanzalî dahi rivayet etti. İshâk : Ahberanâ; ötekiler : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar, (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye A'meş'-den, o da İbrahim'den, o da Esved'den, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş): Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) : «Mü'mine bir diken veya daha büyük bir şey İsabet ederse, Allah onun sebebiyle kendisini bir derece yükseltir. Yahut ondan bir günah in-dîrir.» buyurdular.

48- (...) Bize Muhammed h. Abdillâh b. Nümeyr rivayet etti. Bize Muhammea" b. Bişr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hişam babasından, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Mü'mine bir diken veya daha büyük bir şey isabet ederse, Allah onun sebebiyle günâhından eksiltir.» buyurdular.

(...) Bize Ebû Küreyb rivayet elti, (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye rî- (Dedi ki) : Bize Hişam bu isnadla rivayette bulundu.

49- (...) Bana Ebû't-Tâhir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Vehb haber verdi, (Dedi ki) : Bana Mâlik b. Enes ile Yûnus b. Yezid, İbnü Şi-hab'dan, o da Urve b. Zübeyr'den, o da Âişe'den naklen haber verdi ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):.

«Müslümanın başına gelen hiç bir musibet yoktur ki, onun sebebiyle günahı affolunmasın.'Hattâ (ayağına) batan dikenle bile!» buyurmuşlar.

50- (...) Bize Ebû't-Tâhir rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize İbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Mâlik b. Enes, Yezîd b. Husayfe'den, o da Urve b. Zübeyr'den, o da Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in zevcesi Âişe'den naklen haber verdi ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Mü'minîn başına bir musibet gelir. Hatta (ayağına) diken batarsa, Allah onun sebebiyle günahlarını eksiltir. Yahut onun sebebiyle günahlarından bazıları örtbas edilir.» buyurmuşlar.

Yezid Urve'nin bu iki cümleden hangisini söylediğini bilemiyor.

51- (...) Bana Harniele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bize Hayve haber verdi. (Dedi ki) : Bize İbni Hâd, Ebû Bekr b. Hazm'den, o da Amra'dan, o da Âişe'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'l:

«Mü'minin başına gelen hiç bir şey, hattâ ayağına batan diken yoktur ki, Allah onun sebebiyle kendisine bir sevab yazmasın! Yahut onun sebebiyle kendisinden bir günah düşülmesin!» buyururken işittim.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'I-Merdâ»'da tahrir etmiştir.

Musibet: Okla vurmak demektir. Sonra başa gelen her belâyâ musibet denilmiştir.

Hız. Âişe 'nin gençleri gülmekten men etmesi musibete uğrayan müslümanın kalbi kırılacağı içindir. Birinin başına musibet geldiği vakit ona gülmek çirkin bir şeydir. Meğer ki, kasden değil de kendini tutamaya-rak gülmüş olsun.

Bu hadîslerde müslümanlara büyük müjde vardır. Müslümanlar hastalık vesâir dünya musibetlerinden pek az hâli kalırlar.

Bunlarsa onların derecelerini artırmaya ve günahlarının affına sebep olurlar. Cumhûr-u ulemânın kavli de budur. Kaadî İyâz bazı ulemanın : «Musibetler sadece günahlara keffâret olur. Derece artırmaz se-vab kazandırmaz.» dediklerini rivayet etmiştir. Böyle bir kavil Abdullah b. Mes'ûd Hazretlerinden de rivayet olunmuştur. Nevevî : «Müslim'in zikrettiği derecelerin kaldırıldığını ve sevab yazıldığını açıkça bildiren hadîsler onun kulağına varmamıştır.» diyor.

52- (2573) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe üe Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Üsâme Velid b. Kesir'den, o da Muhammed b. Amr b. Ata'dan, o da Ata' b. Yesâr'dan, o da Ebû Saîd ile Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Saîd ile Ebû Hüreyre Resûlullah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitmişler:

«Mü'minîn başına sabit bir sızı veya bir meşakkat, bir hastalık, bir hüzn, hattâ kendini üzen bîr keder gelirse, onunla günahlarından bâzısı örtbas edilir.»

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Merdâ'da; Tirmizî «Kitâbu'l-Cenâiz'te tahrir etmişlerdir.

Nasab: Meşakkat; Vasab : Sabit hastalık demektir. Hem : Düşündüğü şeyde insana ânz olan nahoş haldir. Hazen veya Hüzn ise geçmişte vuku' bulan nahoş bir hadîse sebebiyle duyulan üzüntüdür. Bunların ikisi de iç hastalıklarından sayılırlar. Bu ve emsali hadîsler: «Sevab ve azab hak edilen şeylerdir. Musibetler bunlardan değildir. Musibetlerden-dolayı verilen sevablar onlara sabredildiği ve rıza gösterildiği içindir.» diyenlerin sözünü reddetmektedir. Çünkü mücerred musibet gelmekle sevab hasıl olacağını açıkça bildirmektedirler. Sabır ve rızaya gelince : Bunlar sevabın ziyâdeliğine sebep olurlar.

(2574) Bize Kuteybe b. Saîd ile Ebû Bekr t. Ebî Şeybe ikisi birden İbnü Uyeyne'den rivayet ettiler. Lâfız Kuteybe'nindir. (Dediler ki) : Bize Süfyân, Kureys'den bir şeyh olan İbnü Muhaysın'dan rivayet etti. O da Muhammed b. Kays b. Mahremey'i Ebû Hüreyre'den naklen rivayet ederken dinlemiş. Ebû Hüreyre şöyle demiş

«Her kim bir kötülük işlerse, onun sebebiyle ceza görür.» ^[3] âyeti inince müslümanîara pek şiddetli tesir etti. Bunun üzerine Resûlullah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem)

«Orta yolu tutun ve doğruyu arayın! Müslümanın başına gelen her musibette bir keffâret vardır. Hatta vücudundan sıyrılan her sıyrıkta veya batan he? dikende bile!» buyurdular.

Müslim der ki : İbnü Muhaysın, Ömer b. Abdurrahmân b. Muhaysm'-dır. Mekkelilerdendir.

Bazıları Müslim'in ta'rif ettiği bu zâtın Ömer değil Abdurrahman olduğunu söylemiş ise de Nevevî bunun hata olduğunu bildirmiş; «Doğrusu birincisidir.» demiştir.

Nekbe : Sıyrıntı demektir. Ki çok defa parmağı yaralar. Nekbin aslı kapanmak ve çevirmektir.

Resûlullah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) bu hadîsi ile ashabını teselli buyurmuş; ifrat ve tefritde bulunmamak ve doğruyu aramak şartıyla işlenen hatalara, musibetlerin keffâret olacağını bildirmiş; siz beşeriyet iktizası kötülük işleseniz de daha dünyada iken onları affettiren sebepler vardır. Bunlardan biri de musibetlerdir, demek istemiştir. Allahua'lem.

53- (2575) Bana Ubeydullah b. Ömer Eî-Kavârî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Zürey' rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Haccâc Es-Savvâf rivayet etti. (Dedi ki)* : Bana Ebû'z-Züheyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Câbir b. Abdillâh rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Ümmü Sâib'in — yahut Ümmü Müseyyeb'in — yanına girmiş de : I «Sana ne oldu ey Ümmü Sâib —yahut ey Ummü Müseyyeb— titriyorsun.» diye sormuş. (O da) :

— Sıtma! Allah hayrını vermesin! demiş. Bunun üzerine : «Sıtmaya sitem eîme! Çünkü o âdemoğullannın günahlarını körüğün demir pasını giderdiği gibi giderir.» buyurmuşlar.

54- (2576) Bize Ubeydullah b. Ömer EI-Kavârî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya Jb. Saîd ile Bîşr b. Mufaddal rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Bekr "İmran rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ata' b. Ebî Rebah rivayet etti. (Dedi ki) : Bana İbni Abbas :

— Saha cennetliklerden bir kadın göstereyim mi? dedi.

— Hay hay! dedim.

— Şii siyah kadın! dedi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)^ gelerek Beni sara tutuyor da açılıyorum. Allah'a benim için dua ediver! dedi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem}'.

«Dilersen sabret de cennet senin olsun! İstersen sana şifa vermesi için Allah'a dua edeyim!» buyurdular- Kadın :

— Sal-ırcderim! Ama ben açılıyorum! Allah'a dua et de açılmayayım!

dedi. O da kendisine dua etti.

İbni Abbâs rivayetini Buhârî «Kitâbu'I-Merda»'da; Nesâî «KHâbu't-Tib»'da tahrir etmişlerdir.

Bir rivayette kadının Habeşli iri yarı sarı bir kadın olduğu bildirilmiştir. İsminin Suayra veya Şukayra olduğu söylenir. Bir rivayette Sükeyra denilmiştir.

Sar'a illetinin sebebi ulemânın beyânına göre tıbbîdir. Dimağın menfezlerine heva veya buhar dolmak suretiyle içinde şiddetli bir taarruz meydana gelir. A'zâyı dumura uğratar. Bazan sar'a cin çarpmasından ileri gelir. Cinler bunu ya insanlara karşı duydukları aşk ve şehvet yahut düşmanlık sebebiyle yaparlar. Meselâ; insanlardan bazıları cinlere eziyet verir, onları görmedikleri için üzerlerine bevleder yahut sıcak su atarak ölümlerine sebep olurlar. Onlar da suçluyu çarpmak suretiyle cezalandırırlar. Mu'tezile'den bir taife sar'alı insanın bedenine cinlerin girmesini imkânsız görmüşlerdir. Buhârî sârini Aynî bunun hata olduğunu söylemiştir.

Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) sar'alı kadını sabretmekle dua arasında muhayyer bırakmıştır. Kadın saralı haline sabredebileceğini söylemiş, fakat o halde avret yerleri açıldığı için Resûlülâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den açılmaması hususunda dua istemiş: O da kendisine dua etmiş ve bir daha kadın açılmamıştır.

Hadîs-i şerif sabrın sonu cennet olduğuna ve takatına güvenenler için meşakkat ve azimetle amelin ruhsattan daha faziletli olduğuna delildir.

15- Zulmün Haram Kılınması Babı

55- (2577) Bize Abdullah b. Abdurrahman b. Behrâm Ed-Dârimî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mervân (yâni İbni Muhammed Ed-Dımeşkî) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd b. Abdil-Aziz, Rabîa b. Yezid'den, o da Ebu İdris EI-Havlânî'den, o da Ebû Zer'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen Allah Tebârekt ve Teâlâ'dan rivayet ettikleri meyânında şunu rivayet etti:

«(Allah) Buyurdu ki : Ben zulmü kendime haranı kılmışımdır. Onu sizin aranızda da haram kıldım. Binâenaleyh birbirinize zulmetmeyin! Ey kullarım! Hepiniz dalâlettesiniz, yalnız benim hidâyete erdirdiğim müstesna! İmdi benden hidâyet dileyin ki, sizi hidâyete erdireyim. Ey kullarım! Hepiniz açsınız! Yalnız benim doyurduğum müstesna. İmdi benden yiyecek isteyin ki, sizi doyurayım. Ey kullarım! Hepiniz çıplaksınız, yalnız benim giydirdiğim müstesna! Şu halde benden giyecek isteyin ki, sizi giydireyim. Ey kullarım! Siz gece-gündüz günah işliyorsunuz. Bütün günahları affeden de benim. Şu halde benden af dileyin ki, sizi affedeyim! Ey !iullar;m! Sizin bana zarar vermeye elbet gücünüz yetmez ki, zarar veresiniz. —Bana fayda vermeye de gücünüz yetmez ki, fayda veresiniz. — Ey kullarım! Sizin evveliniz âhiriniz, insiniz cinniniz sizden en takva sahibi bir adamın kalbi üzre olsalar, bu benim mülkûme bir şey ziyâde etmez. Ey kullarım! Sizin evveliniz âhiriniz ve insiniz cinniniz en sapık bir adamın kalbi üzere olsalar, bu benim mülkûmden bir şey eksiltmez. Ey kullarım! Sizin evveliniz âhiriniz ve insanınız cinniniz bir toprağın üzerinde ayağa kalkarak benden isteseler, ben de her İnsana dilediğini versem; bu bende olandan ancak iğnenin denize batırıldığı vakit azalttığı kadar azaltır. Ey kullarım! Bunlar ancak sizin ameilerinizdir. Onları size sayıyorum. Sonra onların karşılığını size tastamam veriyorum. İmdi (verileni) kim hayır bulursa Allah'a hamdetsin! Hayırdan başka bulan ancak kendini muaheze eîsin!»

Saîd demiş ki: Ebû tdris EI-Havlânî bu hadîsi rivayet ettiği vakit dizlerinin üzerine çökerdi.

(...) Bana bu hadîsi Ebû Bekr b. îshâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Müshir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd b. Abdî'l-Aziz bu isnadla rivayette bulundu. Şu kadar var ki, Mervân'ın hadîsi her ikisinininkinden daha tamamdır.

(...) Ebû İshâk dedi ki: Bize Bu hadîsi Bîşrin iki oğlu Hasan ve Hüseyin ile Muhammed b. Yahya rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize E~û Müshir rivayet etti. Ve hadîsi bütün uzunluğu ile anlatmışlardır.

(...) Bize İshâk b. İbrahim ile Muhammed b, Müsennâ ikisi birden Abdüssamed b. Abdî'l-Vâris'den rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hem-mam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Katâde, Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Es-mâ'dan, o da Ebû Zer'den naklen rivayet etti. Ebû Zer demiş ki: Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Rabbi Tebâreke ve Teâlâ'dan rivayet ettikleri meyânında şöyle buyurdular :

«Ben zulmü kendime ve kullarıma haram kıldım. Binâenaleyh birbirinize zulmetmeyin!..»

Ve râvi hadîsi yukarki gibi nakletmiştir. Ama zikrettiğimiz Ebû İdris hadîsi bundan daha tamamdır.

Bu hadîs Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Allah Teâlâ'dan naklettiği kutsî hadîslerdendir. Zulüm, haksız' yere başkasının malını almak; ırzına sataşmak ve emsali şeylerdir. Ulemâ onu : Bir şeyi icabının aksine yapmaktır, diye tarif ederler. Teâlâ Hazretlerinin kullarına zulmetmesi müstehil yâni imkânsızdır. Zira onun fevkinde itaat edeceği bir kimse yoktur. Bütün âlem onun mülküdür. Başka bir mülk sahibi olmadığına göre Allah Teâlâ'nın başkasının mülküne tecâvüz ve zulmü de tasavvur olunamaz. Haram kılmak, men etmek manasınadır. Bu itibarla Teâlâ Hazretleri zulümden münezzeh oluşuna Sıram kıldım ismini vermiştir. Zira bir şeyin esasen bulunmaması niemnûa benzer. Men edilen şeyden maksat da o şeyin bulunmamasıdır.

«Hepiniz dalâlettesiniz...» cümlesi hakkında Mâzirî şunları söylemiştir : «Bunun zahîrî mânâsı bütün kulların dalâlet üzere yaratılmış olması yalnız Allah'ın hidâyet verdiklerinin dalâletten kurtulmasıdır. Halbuki meşhur bir hadiste ;

«Her doğan çocuk fitrat üzere doğar.» buyurulmuştur. Buna göre birinci hadîsten murad; insanların Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)yu\ gönderilmesinden önceki halleri olabilir. Ve : Tabiatlarındaki şehvet, rahat düşkünlüğü ile düşüncüyü ihmal halleri üzerine bırakılsalar dalâlete düşerlerdi, mânâsı kastedilmiş olabilir.»

Nevevî, Mâzirî 'nin bu ikinci tevcihini daha muvafık bulmaktadır.

Mihyât: İğne demektir. Teâlâ Hazretlerinin bu beyânı mânâyı zihinlere daha kolay yerleştirmek içindir. Maksad her insana istediği verilse, bu benim hazinemden hiç bir şey eksiltmez, demektir. Çünkü Allah'ın mülküne noksanlık arız olmaz. Noksanlık sınırlı ulan finî şeylere mahsustur. İğne ile denizden su almak bir darb-ı meseldir. İnsanlar bunu bir şeyin azlığını anlatmak için kullanırlar. Çünkü deniz müşahade edilen şeylerin en büyüğü, iğne ise en küçüğüdür. Bu küçük nesnenin incecik ucuna yapışacak su yok denecek kadar azdır. Bundan dolayı bütün insanlara verilecek isteklerinin Allah'ın hazînesinden hiç bir şey eksiltmeyeceği bu darb-ı meselle ifâde buyurulmuştur.

56- (2578) Bize Abdullah h. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Dâvud (yâni İbni Kays) Ubeydullah b. Miksem'den, o da Câ~ bir h. Abdillâh'dan naklen rivayet etti ki: Kesûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem):

—«Zulümden sakının! Çünkü zulüm kıyamet gününde karanlıklar olacaktır. Cimrilikten del sakının! Çünkü cimrilik sizden öncekileri helak etmiş, onları birbirlerinin kanlarını dökmeye, haramlarını helâl saymaya sevkettiştir.» buyurmuşlar.

57- (2579) Bana Muhammed b. Hâthn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şebâbe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Aziz El-Mâcîşûn, Abdullah b. Dinar'dan, o da İbni Ömer'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Şüphesiz kî, zulüm kıyamet gününde karanlıklar (olacak) dir.»buyur-dular.

İbni Ömer rivayetini Buhârî «Kitâbu'l-Mezâlim»'de; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de tahrir etmişlerdir. Tirmizî onun hakkında : «Bu İjadîs Hasen Garibdir» demiştir.

Kaadî İyâz'm beyânına göre ulemâdan bazıları: «Bu hadîsden murad zahirî mânâsıdır. Yapılan zulüm kıyamet gününde sahibine karanlıklar şeklinde tecelli edecek, mü'minlerin nuru önlerinde, yanlarında parlayıp dururken, o yolunu bulamayacaktır.» demişlerdir.

Nevevî buradaki karanlıklardan kıyametin şiddet ve dehşetleri kastedilmiş olabileceğini de söylemiştir.

İbnü Cevzî diyor ki : «Zulüm iki suça şâmindir : Biri haksız yere başkasının malını almak, diğeri adaleti emreden kimseye karşı gelmektir. Bu ikincisi daha beterdir. Çünkü zulüm hemen hemen Allah'dan başka yardımcısı olmayan zayıfa yapılır. Bu ancak kalbin kararmasından neş'et eder. Zira hidâyet nuruyla aydınlanmış olsa, yaptıklarının sonunu düşünür.»

Kaadî İyâz: Cimrilikten dolayı helak olanlardan murâd; dünya helakinin de, âhiret helakinin de olabileceği ihtimâli üzerinde durmuştur. Nevevî ikinci İhtimâli yâni âhirette helak olacakları mânâsını daha münâsib bulmuştur. Hem dünyada, hem de âhirette helak olacakları mânâsına gelmesi de muhtemeldir. Ulemâdan bir cemâat şuh ile buhl arasında fark görmüşlerdir. Bunların ikisi de cimrilik mânâsına gelmekle beraber; şuh, buhl'den daha şiddetlidir. Eazılan şuh'un cimrilikte hırs göstermek olduğunu söylemiş, bir takımları da : «Bu hal ferdî işlerdedir. Şuh ise her şeye âm ve şâmindir.» demişlerdir. Bu husûsda daha başka tarifler de yapılmıştır.

58 - (2580) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys Ükayl'den, o da Zührî'den, o da Sâlim'den, o da babasından naklen rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez; onu tehlikeye atmaz. Bir kimse din kardeşinin hacetinde bulunursa, Allah da onun hacetinde bulunur. Her kim bir müslümanın bir sıkıntısını giderirse, onun sebebiyle Allah kendisinden kıyamet sıkıntılarının birini giderir. Ve her kim bir müslümanın suçunu örtbas ederse kıyamet gününde Allah onu Örtbas eder.» buyurmuşlar.

Bu hadîsi Buharî «Kitâbu'l-Mezâlim» ile «Kitâbu'l-İkrah»'da; Ebû Dâvud ile Tirmizî «Hudûd» bahsinde; Nesâî «Ki-tabu'r-Recm>»'de tahrir etmişlerdir.

Onu İbni Mâce. Hâkim, Taberânî ve İmam Ahmed de muhtelif lâfızlarla rivayet etmişlerdir.

Müslümanların kardeşliği İslâmiyet itibariyledir. Aralarında ittifak ve mutabakat bulunan iki şeye Arabcada kardeş denilir. Müslüman tabiri ; Hür, köle, balığ ve mümeyyiz olan her ferde şâmindir, Binâenaleyh müs-lümanlıkta kölelerle sahipleri de kardeşler.

«Ona zulmetmez...» cümlesi emir manasındadır. Ve te'kid kabilindendir. Çünkü müslümanın müslümana zulmetmesi haramdır.

İbnü Battal: «Mazluma yardım etmek farz-ı kifâyedir. Sultana ise bu farz-ı ayn olur.» demiştir. İbnü Tîn ; «Müslümanın müslümana zulmetmemesi farz; onu tehlikeye atmaması ise müstehabdır.» demişle de, Aynî bunların yerine göre değişeceğini söylemiştir.

Müslümanın suçunu örtbas etmek, kendisine gizlice tenbih ve nasi-hatta bulunmaya mâni değildir. Bu hüküm aşikâre suç işlemiyenler hakkındadır. Zamanımızda olduğu gibi, her suçu pervasızca göz önünde yapanlar bundan hariçtir. Bunlara fasık denilir ki, gıybetleri mubahtır. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu husûsda :

«Fâcırı âlem bilip dururken anmaktan çekiniyor musunuz? Onu kendisinde bulunan marifetiyle anın kir insanlar ondan sakınsın!» buyurmuştur.

Kürbe: Gam, keder mânâsına gelir. Bir kimsenin gam ve kederini, sıkıntısını gidermek malla, canla veya mevki ile olabilir. Nevevî diyor ki: «Burada mendûb olan örtbasdan murad; eziyet ve fesadla meşhur olmayan iyi hal sahipleridir. Eziyet ve fesadla meşhur olan kimseye gelince onun suçunu örtbas etmemek ve mefsedetinden korkulmazsa kendisini Ulu'l-Emre şikâyet etmek müstehab olur. Çünkü Örtbas etmek, onu daha ziyâde ezâ ve fesada tama'landırır. Hürmetleri çiğnemeye ve daha başkalarını yapmaya cesaretlendirir. Bütün bunlar olmuş bitmiş bir suçu Örtbas etmek hakkındadır. Henüz yapılmakta olan bir suçu gören kimseye ona itiraz etmek ve elinden geliyorsa men etmek vâcibdir. Tehiri helâl değildir. Men etmekten âcizse meseleyi —Bir mefsedet terettüb etmiyeceğinden emin olmak şartıyla— Ulu'l-Emre şikâyet etmesi lâzım gelir. Râvilerin, şahidlerin; sadaka, evkaf ve yetim mallarına nezâret eden emin kimselerin ve emsalinin cerh edilmelerine gelince : Hacet zamanında bunları cerh etmek vâcibdir. Ehliyetlerine dokunan bir halleri görülürse onu örtbas

etmek helâl değildir. Bu hâl haram olan gıybetten değil, vâcib olan nasihattan ma'duddur. Ulemâ bu hususa ittifak etmişlerdir.»

59- (2581) Bize Kuteybe b. Saîd'le AH b. Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İsmail (bu zât İbni Ca'fer'dir) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi Sellem):

«Müflis kimdir bilir misiniz?» buyurmuş. Ashab :

— Bizim aramızda müflis hiç bir dirhemi ve eşyası olmayan kimsedir, demişler. Bunun üzerine :

«Hakikaten benim ümmetimden müflis, kıyamet gününde namaz, oruç ve zekâtla gelecek olan kimsedir. Ama şuna sövmüş, buna zînâ isnadında bulunmuş; şunun malını yemiş; bunun kanını dökmüş, diğerini de dövmüş olarak gelecek. Ve buna hasenatından şuna hasenatından verilecektir. Şayet dâvası görülmeden hasenatı biterse, onların günahlarından alınarak bunun üzerine yüklenecek, sonra cehenneme atılacaktır.» buyurmuşlar.

Bu hadîste Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) müflisin hakikatim tarif etmiştir. İnsanlar arasında hiç malı bulunmayan veya malı pek az olan kimseye müflis denilirse de, hakikî müflis bunlar değildir. Çünkü bu hâl Ölümlü yahut sonradan zenginlemekle değişebilir. Hakikî müflis bu hadiste bildirilen kimsedir. Böylesi kamilen mahv-ü helak olmuş tam yoksuldur!. İşlediği hayır ve hasenatın sevabları borçlularına verilecek, bunlar bitince borçlularının günahları bunun üzerine yüklenecek, sonra cehennemi boylayacaktır ki, zarar ve ziyarı helak ve iflâsı bu suretle tamam olacaktır. Ma'ziri 'nin rivayetine göre bid'atçılardan bazıları bu hadîsin :

«Hiç bir günahkâr başkasının günahını yüklenmez...» âyet-i kerîmesine muarızdır, diye itirazda bulunmuşsa da bu itiraz cehaletten ileri gelen bir hatâdır. Çünkü müflis kendi fiili ve zulmüyle hak ettiğinin cezasını çekecektir. Hiç bir kabahati yokken cezalandırılacak değildir. Ehl-i sünnetin ;mezhebi budur.

60- (2582) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve İbni Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) ; Bize İsmail (yâni İbnü Cafer) Aîâ'dan, o da baba-sın'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Kıyamet gününde hakları mutlaka sahiplerine vereceksiniz. Hattâ boynuzsuz koyun İçin boynuzlu koyundan kısas alınacaktır.» buyurmuşlar.

Bu hadîs kıyamet gününde insanların, çocukların, delilerin ve kendilerine İslâmiyete da'vet ulaşmayanların haşredildikleri gibi, hayvanların da dirilerek mahşer yerine getirileceklerine açık delildir. Kitap ve Sünnetin bütün delilleri de bunu isbat etmektedir. Teâlâ Hazretleri :

«Bütün vahşîler haşrolunduğu vakit...» ^[4] buyurmuştur. Akleî veya şer'an bir mâni bulunmadığı takdirde, serî bir sözü zahir mânâsı üzerine bırakmak vâcibdir. Ulemânın beyânına göre kıyamet gününde mahşer yerine toplanmak için sevab veya ceza vermek şart değildir. Boynuzsuz koyun için de boynuzludan kısas almak mükelleflere mahsus olan kısas değil, Kısas-ı Mukabele'dir. Çünkü hayvanlar mükellef değildirler.

61- (2583) Bize Mubammed b. Abdillah b. Nümejr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Büreyde b. Ebî Bürde tabasından, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Şüphesiz ki, Allah (Azze ve Celle) zâlîme mühlet verir. Ama bir de yakalarsa onu bırakmaz.» buyurdu. Sonra şu âyeti okudu:

«işte şehirler zulmeder de, Rabbin onları azab eylerse, Rabbinin azabı böyledir. Gerçekten onun azabı eüm ve şiddetlidir.» ^[5]

Bu hadîsi Buhârî, Nesâî ve İbni Mâce Hûd Sû-resi'nin tefsirinde tahrir etmişlerdir.

Yünlî: Tehir etmek ve mühlet vermektir.

Bu kelime müleve veya mileve aslından alınmıştır. Müleve: Müddet ve zaman mânâsına gelir. Râgıb'ın beyânına göre ahz : Bir şeyi elde etmek ve almaktır. Bu bazan ele almak, bazan da kahretmek suretiyle olur. Âyetteki ahz kahretmek manasındadır.

Şehirlerin zulmünden murad; halkının zalimliğidir. Zulüm; mahalli zikir, hâili murad kabilinden mecazen şehirlere izafe olunmuştur.

Zemahşerî diyor ki : «Bu Mekke kâfirlerinden olsun, başkalarından olsun ahâlisi zâlim olan her belde hattâ başkasına yahut günah işlemek suretiyle kendine zulmeden herkes hakkında zulmün akitinin vahim olacağından sakındırmaktır. Binâenaleyh her günahkâra Rabbinin elim ve şiddetli azabından korunmak ve mühlete aldanmayarak hemen tevbeye şitâb etmek gerekir,

16- Zalim Veya Mazlum Her Din Kardeşine Yardım Babı

62- (2584) Bize Ahmed b. Abdillâh b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) Bize Zühreyyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'z-Zübeyr, Câbir'den rivayet etti. Câbir şöyle demiş : Biri muhacirlerden, diğeri ensârdan iki Çocuk kavga ettiler. Bunun' üzerine muhacir yahut muhacirler:

— Yetişin ey muhacirler! Ensârî de:

— fetişin ey ensâr! diye haykırdılar. Derken Resûlüllah (Salâilâhü Aleyhi vö tellem) çıkarak :

«Ne bu cahiliyet halkı dâvası?» diye sordu. Ashâb ;

— Er şey yok yâ Resûlallah! Yalnız iki çocuk kavga ettiler de biri diğerimi] kışına vurdu, dediler. Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem):

«O halde zararı yok. Kişi zâlim de olsa, mazlum da olsa din kardeşine yardım etsin. Zâlimse onu men etsin. Zira bu onun için bir yardımdır. Mazlum ise ona yardımda bulunsun!» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. EM Şeybe ile Zühreyyr b. Harb, Ahmede'd-Dablî ve İbnü Ebî Ömer rivayet ettiler. Lâfız İbni Ebî Şeybe'nindir. tbnî Abde : Ahberanâ tâbirini kullandı. Ötekiler : Bize Süfyân b. Uyeyne rivayet etti dediler. Süfyân demiş ki: Amr Câbir b. Abdillâh, şunu söylerken işitmiş: Bir gazada Peygamber (Salâilâhü Aleyhi ve Sellem) le birlikte bulunuyorduk. Muhacirlerden bir adam ensârdan birinin kışına vurdu. Derken ensârî :

— Yetişin ey ensâr! Muhacir de :

— Yetişin ey muhacirler! dediler.

Bunun üzerine Resûlüllah {Salâilâhü Aleyhi ve Sellem):

«Bu câhiliyyet dâvası ne oluyor?» buyurdu. Ashâb :

— Yâ Resûlallah! Muhacirlerden bir adam, ensârdan birinin kışına vurdu, dediler. O da :

«Bu dâvayı bırakın! Çünkü o kokmuş bir şeydir.» buyurdular. Derken Abdullah b. Übey bu daveti işitti. Ve :

— Vallahi onlar bunu yaptılar! Medine'ye dönersek şerefli olan şerefsizi oradan mutlaka çıkaracaktır, dedi. Ömer:

— Bana müsaade et de şu münafığın boynunu vurayım! dedi. Resûlüllah (Salâilâhü Aleyhi ve Sellem):

«Bırak onu! İnsanlar Muhammed ashabını Öldürüyor diye konuşmasınlar.» buyurdular.

64- (...) Bize İshâk b. İbrahim ile İshâk b. Mansûr ve Muhammed b. Râfi' rivayet ettiler. İbnü Râfi': Haddesenâ; Ötekiler : Ahberanâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Abdürrezzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Eyyûb'dan, o da Amr b. Dinar'dan, o da Câbir b. Abdil-lah'dan naklen haber verdi. Câtir şöyle demiş : Muhacirlerden bir adam, ensârdan birinin kışına vurdu. O da Peygamber (Salâilâhü Aleyhi ve Sellem)'e gelerek'ondan kisas istedi. Bunun üzerine Peygamber (Salâilâhü Aleyhi ve Sellem):

«Bırakın bu dâvayı! Çünkü o kokmuş bir şeydir.» buyurdular.

İbnü Mansur kendi rivayetinde : «Amr işitmiş demiş ki : Ben Câbir'-den dinledim.» demiştir.

Bu hadîsi Buhârî «Edeb» ve «Tefsir» bahislerinde; Tirmizi <Tefsir> de; Nesâî «Siyer» ile «El-yevm ve'l-leyle» ve «Tefsir» bahislerinde muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

Kes': Bir kimsenin kışına elle veya ayakla vurmaktır. Zikri geçen kavga Beni Mustalik gazasında olmuştur. Kavga eden muhacir Cehcah b. Kays, ensârî de Sinan b. Vebra'dır, Zehcah , Hz, Ömer 'in maiyetinde olup, onun atını yedermiş. Bu sata tbnü Saîd El-Gıfârî de denilir.

Kat âde 'nin rivayet ettiği mürsel bir hadîsde şöyle denilmektedir : «Onlardan büyük bir münafık şunu söyledi : Bunların misâli öbür adamın

İkÖpeğini semizlet de seni yesin, dediği gibidir.»

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'m bu kavgaya câhiliyet dâvası demesi, ondan hoşlanmadığı içindir. Çünkü tarafların kabilelerini yardıma çağırmaları hakikaten câhiliyet devrinden kalma bir âdet idi, Câhiliyet devrinde Arablar birbirlerinden haklarını almak için akraba ve kabilelerini yardıma çağırırlardı. İslâmiyet bu âdeti iptal etmiş, dâvaların hallini şer'î hükümlere bağlamıştır. Bir insan başkasının hakkına tecavüz ederse, haklıyı haksızı hâkim ayırır.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in bu kıssanın sonunda: «Zararı yok...» buyurması : Bu kıssadan benim korktuğum şiddet hâsıl olmadı manasınadır. Çünkü fitne ve fesadı mûcib olacak câhiliyet gaşalığı zuhur edeceğinden endîşe duymuştu.

Hadîs-i şerîf Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in sâhib olduğu sabır ve tahammülü göstermekte ve daha büyük mefsedetlere sebep olacak bazı yolsuzluklara sabır gerektiğine işaret etmektedir. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) dâima müslümanların kalblerini yatıştırmaya çalışır. Müslümanlığın kuvvet bulması, imanın kalblere yer etmesi için bedevilerle münafıkların gösterdikleri kabalıklara sabreder, bu maksatla onlara bol bol ihsanlarda bulunurdu. Münafıkları da bundan dolayı öldürmemişti. Kaadî İyâz bu hükmün neshedilip edilmediği hususunda ulemânın ihtilâf ettiklerini söylemiştir. Bâzıları : «Münafıkların affedilmesi nifaklarını meydana çıkarmadıklarındandır. Nifakları zuhur ederse Öldürülürler.» demişlerdir.

17- Mü'minlerin Birbirlerine Acımaları, Şefket Etmeleri ve Yardımlaşmaları Babı

65- (2585) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Âmir El-Eş'arî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdullah b. İdris ile Ebû Üsâme rivayet ettiler. H.

Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbnü Mübarek ile İbnü İdris ve Ebû Üsâme hep birden Büreyd'den, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet ettiler. Ebû Musa şöyle demiş : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Mü'min için mü'min birbirini perçinleyen duvar gibidir.» buyurdular.

Bu hadîsi Buhârî «Namaz», «Edeb» ve «Mezâlim» bahislerinde; Tirmizî «Kitâbu'l-Bin de; Nesâî «Zekât» bahsinde muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

Buhârî 'nin rivayetinde :«Parmaklarını birbirine geçirdi...» ibaresi de vardır. Hadîs-İ şerif bir teşbihden ibaret olup : «Birbirini -perçinleyen» ve «Parmaklarını birbirine geçirdi» cümleleri teşbihin vechini beyân etmektedirler. Yâni mü'minler birbirini tutmakta ve yardımlaşmakta duvar eczasının birbirine kaynaşmasına benzerler. Bu hadîs sözünü mübalağa ile beyân etmek isteyen bir kimsenin muhatabına daha tesirli olsun diye hareketiyle mübalağayı temsil etmesinin caiz olduğunu göstermektedir.

66- (2586) Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümejr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zekeriyya, Şam'den, o da Nu'man b. Beşîr'den naklen rivayet etti. Nu'man şöyle demiş: Resûlullah

67- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Saîd El-Eşec rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Vekî' A'meş'den, o da Şa'bî'den, o da Nu'man b. Beşîr'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Mü'minler bir adam gibidir. Baş ağrırsa cesedin sair yerleri humma ve uykusuzlukla ona (iştirake) çağnşırlar.» buyurdu.

(...) Bana Muhammed b. AbdiUah b. Nümejr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Humeyd b. Abdirrahman, A'meş'den, o da Hayseme'den, Nu'man b. Beşir'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Müslümanlar bir adam gibidir. Gözü ağrırsa bütün vücudu ağırır. Baş da ağrırsa bütün vücudu ağırır.» buyurdular.

(...) Bize İbnü Nümejr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Humeyd b. Abdirrahman A'meş'den, o da Şa'bî'den, o da Nu'man b. Beşir'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'den naklen bu hadîsin benzerim rivayet etti.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâhu'l-Edeb»'de tahrir etmiştir.

Bu hadîs dahî bir teşbihdir. Vechi şebah zahmet ve rahmet hususunda birbirine uymaktır. Uykusuzluğun sebebi duyulan acıdır. Humma ise uykusuzluk sebebiyle daha da artan bir hastalıktır. Kirmanı: «Humma garib bir hararettir. Kalbde yanar ve bedenin her tarafına yayılarak tabîi fiillerle zararlı bir şekilde alevlenir.» demiştir. Hummanın Türkçe adı sıtmadır.

Bu hadîsler müslümanların birbirlerinin haklarına riayeti gerektiğine açık delil olup, onları birbirlerine karşı saygılı, merhametli, şefkatli olmaya günah sayılmayan hususlarda yardımlaşmaya teşvik etmektedirler.

18 — Sövmekten Nehy Babı

68- (2587) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve İbni Hucur rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İsmail (yâni İbnü Ca'fer) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Sövuşen iki kişinin söyledikleri (nîn vebalı), mazlum olan tecâvüzde bulunmadıkça başlayana aittir.» buyurmuşlar.

Bu hadîsten murâd şudur : Birbirine söven iki kimsenin günahları sövmeye ilk başlayana aittir. Meğer ki, sövülen kimse haddini aşarak ona daha fazla sövmüş ola!

Hadîs-i şerîf mütecevazden karşılık vermenin caiz olduğuna delildir. Bu hususta ihtilâf yoksa da sabırlı davranarak affetmek yine efaldır.

Haksız yere bir müslümana sövmek haramdır. Fakat sövülen kimsenin de karşılık verirken ondan ileri gitmemesi icab eder. Ancak söven kimse yalan söyler, zina iftirasında bulunur veya geçmişine söverse, bu takdirde ona : Ey zâlim, ey ahmak gibi sözlerle mukabelere bulunabilir. Ve bu suretle ondan hakkını almış olur. Söven de onun hakkından kur-tulur. Yalnız söze başlaması suçu yahut Allah için hak ettiği günahı kalır. Bâzıları hiç bir günahı kalmadığını söylemişlerdir. Bu takdirde söze ilk başlayanın vebalinden murad günah değil zemmedilmesi olur.

19- Af ve Tevazuun Müstehab Oluşu Babı

69- (2588) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve İfcni Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İsmail (bu zat İbni Ca'fer'dir) Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den, o da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'ın naklen rivayet etti:

«Sadaka hiç bir malı eksiltmez. Af sebebiyle Allah bir kulun ancak Şerefini artırır. Ve bir kimse Allah için tevazu gösterirse Allah onu ancak yükseltir.» buyurmuşlar.

Ulemâ bu hadîsin her cümlesi hakkında iki vecih beyan etmişlerdir.

«Sadaka hiç bir malı eksiltmez...» cümlesinin birinci veçhe göre mânâsı: Allah o mala bereket verir; ondan zararı def eder; bu suretle azalmış görünen kısım gibi bereketle yerine gelir, demektir. Bu cihet hissen ye âdeten anlaşılır. İkinci veçhe göre mânâ şudur : Mal sûreten azalsa da ona verilen sevab ile noksanı tamamlandığı gibi, kat kat ziyâdesi de Verilir.

Af sebebiyle Allah bir kulun ancak şerefini artırır.» cümlesinin birinci veçhe göre mânâsı af ve semahatla meşhur olan bir kimse kalblerde büyür. Şerefi artar. Ona herkes ta'zim ve ikramda bulunur, demektir, ikinci veçhe göre bundan murad âhiretteki ecr-ü mükâfatı ve oradaki şerefidir.

«Bir kimse Allah için tevazu gösterirse; Allah onu ancak yükseltir.» cümlesi de öyledir. Yâni birinci veçhe göre : Allah onu dünyada yükseltir. Herkesin kalbinde yer eder. İkinci veçhe göre âhirette kendisine sevab ve yüksek dereceler verir, demektir. Maamafih bu cümlelerden hem dünyada, hem âhirette derecesinin yükseltileceği mânâsı kastedilmiş de 'olabilir.

20- Gıybetin Haram Kılınması Babı

70- (2589) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve İbnü Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İsmail, Alâ'dan, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahû Aleyhi ve Selleni):

«Gıybet nedir bilir misiniz?» buyurmuş. Ashâb :

— Allah ve Resulü bilir demişler.

«Kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle anmanehr.» buyurmuş,

— Yâ kardeşimde benim söylediğim bulunursa, ne buyurursun? denilmiş.

«Söylediğin onda varsa, onu gıybet ettin demektir. Eğer onda yoksa, ona bühthan etmiş olursun.» buyurmuşlar.

Gıybet, bir kimsenin arkasından onun hoşlanmayacağı şeyleri söylemektir. Bühthan, yalan bâtil demektir. Bunun aslı bir kimsenin yüzüne karşı bâtili söylemektir.

Gıybet ile bühthanın ikisi de haram ise de, şer'i bir maksatla gıybet etmek mubah olur. Gıybete mubah kılan sebepler altıdır :

1- Zulme uğradığını anlatmak için gıybette bulunmak caizdir. Binâenaleyh bir mazlum hükümdar veya hâkim gibi velayet ve kudret sahibi birinin huzura çıkarak, filân bana zulmetti. Yahut, şöyle şöyle yaptı; diye şikâyetinde bulunabilir.

2- Kötülüğü değiştirmek ve âsiyi yola getirmek için yardım istemek caizdir. Binâenaleyh kudreti olduğunu sandığı bir kimseye giderek : Filân şöyle şöyle kötü hareketlerde bulunuyor; onu bunlardan men et, demek caizdir.

3- Fetva almak için. gıybet caizdir. Bir kimse müftiye giderek ; Fi-an bana zulmetti yahut babam veya kardeşim şöyle şöyle yolsuzluklarda julundular. Bunları yapmağa hakları var mıdır? Benim onların zulüm-erinden kurtulmama çare nedir? diyebilir.

4- Müslümanları serden sakındırmak için gıybet caizdir. Bunun bir-çok vecihleri vardır. Biri râvileri, şahitleri ve musanmfırları cerhetmektir. Bu bilicma caizdir. Hattâ Nevevî : «Şeriatı korumak için bu vâcib-nir.» diyor. Müşavere anında bir kimsenin kusurunu söylemek, kusurlu mal satarken müşteriye o malın kusurlu olduğunu bildirmek, satılan kölenin hırsız, zâni veya sarhoş olduğunu haber vermek; fasık bir âlimden fıkıh dersi almaya giden kimseye onun fişkını söylemek hep bu caiz ve-cihlerden ma'duddur.

5- Fasıkhgı veya bid'atçılığı yüze vuran bir kimseyi aşikâre irtikab ettiği günahlar sebebiyle gıybet etmek caizdir.

6- Tarif için bir kimsenin körlük, topallık, kısalık, uzunluk gibi hallerini söylemek caizdir. Fakat bunları o şahsı küçültmek niyetiyle söy-llemek haramdır. Hattâ sakathgını anmadan tarifi mümkünse o suretle tarif yapmak evlâdır.

21- Allah Teala'nın Dünyada Kusurunu Gizlediği Kimsenin, Âhirette De Gizleyeceğini Müjdeleme Babı

71-(2590) Bana Omcyte b. Blslam El-Ayşî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd (yâni ibni Zürey') rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ravh Suheyl den, o da tabaından, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallaüahu Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Allah dünyada bir kulunu (n günah.nı) örterse onu İnyamet gjnundo de örter.» buyurmuşlar.

72- (...) Bize Ebû Bekr b. EM Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vühayb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süheyl bahasından, Q d» Ebû Hürayre'den, o da Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etti:

«Dünyada bir kul bir kulu (n günahını) örterse, kıyamet gününde cnu Allah da örtbas eder.» buyurmuşlar.

Kaadî İyâz'ın beyânına göre bu hadîsin dahi ıkı veçhe ihtimali vardır. Birinci veçhe göre Allah dünyada günahını örtbas ettiği kulunun kusur ve günahlarını mahşerde de gizler. Ve mahşer halkı onu bilmezler. İkinci veçhe göre o suçtan dolayı kulunu hesaba çekmekten ve suçu söylemekten vaz geçer. Birinci mânâyı Kaadî İyâz daha muvafık görmüştür.

Din kardeşinin suçunu affeden kimse hakkındaki izahatı bundan bir bâb önce görmüştük.

22- Fuhuşundan Korkulan Kimseye Yumuşak Davranma Babı

73- (2591) Bize Kuteybc b. Saîd İle Ebû Bkr b. Ebî Şeybe, Amru'n-Nâkid, Züheyr b. Harb ve İbni Nümejr hep birden İbni Uyeyne'den rî-vâyet ettiler. Lâfız Züheyr'ındır. (Dedi ki) : Bize Süfyân (bu zât İbni Uyeyne'dir) İbnü Münkedir'den rivayet etti. O da Urve b. Zübeyri şöyle derken işitmiş. Bana Âişe rivayet etti ki, bir adam Peygamber (Saltallahü Aleyhi ve SeÜemfm yanına girmek için izin istemiş. O da:

«Ona izin verin. Bu aşiretin oğlu ne fenadır. Yahut bu aşiretin adamı ne fenadır!» buyurmuş. Adam yanına girince Resûlullah (SallaUahu Aleyhi veSellem) onunla yumuşak konuşmuş. Âişe demiş ki, ben:

— Yâ Resûlallah! Onun hakkında söylediğini söyledin. Sonra kendisiyle yumuşak konuştun? dedim. «Yâ Âişe! Şüphesiz ki, kıyamet gününde Allah nezdinde insanların en kötü mertebelisi, insanların fuhşundan korkarak kendisine ^e6a ettiği yahut kendisini terk ettiği kimsedir.» buyurdular.

(...) Bana Muhamrned b. Râü' ile Abd b. Humeyd ikisi birden Ab-dürrezzâk'dan rivayet ettiler. (Demiş ki) : Bize Ma'mer İüni Münkedir'-den bu isnadda bu hadîsin mânâsının mislini haber verdi. Yalnız o:

«Bu kavmin kardeşi ve aşiretin oğlu ne fenadır.» dedi.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbü'l--Edeb»'in bir iki yerinde; Ebû Dâvud <Kitâbu'l-Edeb»'de; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

İbni Battal'in beyânına göre gelen adamın ismi Uyeyne b. Hısn El-Fezârî 'dir. Kendisine ahmak denilmiş. O gün henüz inüslüman değilmiş. Fakat müslüman görünürmüş. Peygamber ^Sallâlahü Aleyhi ve Sellem) herkesin bilmesi ve hâline aldanmaması için onu ashabına tanıtmak istemiştir. Bu adam Peygamber (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem)'in sağlığında olsun, vefatından sonra olsun imanının zayıflığına delâlet eden işler yapmış. Mürtedlerle beraber o da dinden dönmüş ve esir edilerek Hz. Ebû Bekr'e getirilmiştir. Peygamber (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem) in onu :

«Bu aşiretin kardeşi ne fenadır...» diye vafsetmesi nübüvvetine delâlet eden mucizelerindendir. Çünkü sonraları hâli onun vafsettiği gibi zuhur etmiştir. ResûlüUah (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem) 'in ona yumuşak davranması ve huzuruna geldiği vakit konuşmakta olduğu Abdullah İbni Ümmi Moktum'u bırakarak onunla yumuşak konuşması kavminin müslüman olmasını ümit ettiği içindir. Bunun üzerine Teâlâ Hazretleri Abese Sûresinin ilk âyetlerini indirmişti, Hadîstekî aşiretten murad kabiledir.

Hadîs-i şerif kötülüklerinden korkulan bir kimseye karşı yumuşak davranmanın ve fışkını ilân eden fasıkın zemmi caiz olduğuna delildir. fPeygamber (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem) bu adamı methetmemiş, yalnız dün-Lyaya ait bazı hususatta kalbini İslâm'a yatıştırmak için kendisiyle yumuşak konuşmuştur.

23- Yumuşak Davranmanın Fazileti Babı

74- (2592) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Yahya b. Saîd Süfyân'dan rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Mansûr, Temim b. Seleme'den, o da Abdurrahman b, Hilâl'den, o da Cerîr'den, o da Peygamber (Sallâlahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti:

«Bir kimse yumuşak davranmaktan mahrum İse, hayırdan mahrum olur.» buyurmuşlar.

75- (...) Bize Efcû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Saîd El-Eşec ve Muhammed b. Abdillâh b. Nümejr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Veki' rivayet etti. H. Bize Ebû Küreyi) de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.

Bize Ebû Saîd El-Eşec dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hafs (yâni İbni Gıyas) rivayet etti.

Bunların hepsi A'meş'den rivayet etmişlerdir. H.

Bize Züheyr b. Harb ile İshâk b. İbrahim de rivayet ettiler. Lâfız her ikisininindir. Züheyr: Haddesenâ; İshâk ise: Ahberanâ tâbirini kullandı. (Dedi ki) : Bize Cerîr A'meş'den, o da Temim b. Seleme'den, o

da Abdurrahman b. Hilâl El-Absî'den naklen haber verdi. Demiş ki: Cerîr'i şunu söylerken işittim: Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i:

«Bir kinse yumuşak davranmaktan mahrum ise, hayırdan mahrum [olur.]] buyu: urken işittim.

76- (..) Bize Yahya h. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdül-Vâhid b. Zıyad, Muhahıraed b. Ebî İsmail'den, o da Abdurrahman b. Hi-lâl'den naklen haber verdi. (Demiş ki) : Ben Cerîr b. Abdillâh'ı şunu söylerken işittim. Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem);

«Bir kimse yumuşak davranmaktan mahrumsa, hayırdan mahrumdur. Yahut bir kimse yumuşak davranmaktan mahrum olursa, hayırdan mahrum olur.» buyurdular.

77- (2593) Bize Harmele b. Yahya El-Tücîbî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Hayve haber verdi. (Dedi ki) : Bana İbnü Hâd, Ebû Bekr b. Hazm'den, o da Amra'dan (yâni binti Abdurrahman'dan), o da Peygamber (SallaVahü Aleyhi ve Sellem)'in zevcesi Âişe'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Yâ Âişe! Şüphesiz ki, Allah refikdir. Rıfkı sever. Rıfk karşılığında şiddet ve başkası için vermediğini verir.» buyurmuşlar.

78- (2594) Bize Ubeydullah b. Muâz EI-Anberî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be Mîkdam'dan, (bu zât İbnü Şureyh b. Hâni'dir), o da hatasından, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in zevcesi Âişe'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)den naklen rivayet etti:

«Şüphesiz ki, yumuşak davranmak bir şeyde bulunursa, onu linetler. BİR şeyden de alınır, onu lekeler.» buyurmuşlar.

79- (...) Bize bu hadîsi Muhammed b. Müsennâ ile İbni Beşşâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed h. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be rivayet etti. (Dedi ki) ; Ben Mikdam b. Şureyh b. Hâ-nî'den bu isnadla dinledim. Bu hadîsde o şunu da ziyâde etmiştir: «Âişe bir deveye bindi. Devede hırçınlık vardı. Âişe onu ileri geri çevirmeye başladı. Bunun üzerine Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona:

«Yumuşak davran...» Sonra râvi yukarki hadîsin mislini zikretmiştir.

Unf: Rıfkın zıddı yâni sert davranmaktır. Bu kelimenin ilk harfi üstün ve esre de okunabilir. Hattâ anf ve inf şeklindeki kıraati daha fasih ve meşhurdur.

Bu hadîsler yumuşak davranmanın faziletine ve şiddet göstermenin kötülüğüne delildirler. Yumuşak davranmak her hayrın sebebidir. Bu sayede Allah Teâlâ kuluna başka bir şeyden dolayı vermediği sevabı verir. Kaadî İyâz'a göre hadîsin mânâsı: Yumuşak ve mülayim davranmakla insan başka suretle eremediği muradına kolaylıkla erer demektir.

«Şüphesiz ki, Allah refikdir.» cümlesi Allah Teâlâ'nın refik sıfatıyla tesmiye ve tavsif edilebileceğine açık delildir. Ma'zirî 'nin beyânına göre Allah Teâlâ ancak kendi verdiği isimlerle yahut Resulünün beyân buyurduğu veya ümmetin icma ettiği sıfatlarla anılabilir. Allah'a itlâkı hususunda şer'an izin verilmemiş, fakat yasak da edilmemiş bir sıfatla onu anmak ihtilaflıdır. Ulemâdan bazılarına göre bu mes'ele şeriat gelmezden önceki hâl üzere bırakılır. Ve Allah helâl, haram gibi sıfatlarla anı-lamaz. Bir takımları bunun aksini söylemişlerdir. Haber-i Vâhid'le sabit olan sıfatlar hususunda usûlû fıkıh ulemâsının müteahhirleri ihtilâf etmişlerdir. Eş'arîler'den bâzılarına göre caizdir. Çünkü Haber-i Vahid onlarca ameli icabeder. Bu da amel babındandır. Ancak Allah'ın isimlerini şer'î kıyaslarla isbât caiz değildir. Bazıları bunu kabul etmemişlerdir. Mazirî diyor ki: «Allah'a refik denilmesi bu hadîsten başka bir dehile sabit olmamışsa, aynı hilaf burada da mevcuttur. Maamafih refik kelimesinin bir fiil sıfatı olması ihtimâli de vardır.» Bu mes'ele iman bahsinde izah edilmiştir.

24- Hayvanlara ve Başkalalarına Lanetin Yasak Edilmesi Babı

80- (2595) Bize Ebû Bekir b. Ebî Şeybe ile Züheyr b. Harb hep birden İbni Ulayye'den rivayet ettiler. Züheyr (Dedi ki) : Bize İsmail b. İbrahim rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Eyyûb, Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Mühelleb'den, o da İmran b. Husayn'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Bir defa Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) seferlerinden birinde iken ensârdan bir kadın da bir dişi deve üzerinde bulunuyordu. Kadın bıkkınlık göstererek deveye lanet etti. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de bunu işitti. Ve :

«Bu devenin üzerindeki eşyayı alın ve deveyi bırakın! Çünkü o lanetlenmiştir.» buyurdular.

İmran : «Ben onu bâlâ insanlar arasında yürürken görür gibiyim. Ona kimse sataşmıyordu.» demiş.

81- (...) Bize Kuteybe b. Saîd İle EbuVRabi' rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hammad (bu zât İbnü Zeyd'dir) rivayet etti, H.

Bize İbnü Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sakafî rivayet etti.

Her iki râvi Eyyûb'dan İsmail'in isnâdiyle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır. Şu kadar var ki, Hammad'ın hadîsinde de : «İmran dedi ki: Sanki ben onu görür gibiyim. Boz bir deve idi.» Sakâfî'nin hadîsinde ise:

«Devenin üzerindeki eşyayı alın ve onu çıplak bırakın! Çünkü o lanetlenmiştir.» cümleleri vardır.

82- (2596) Bize Ebû Kâmil El-Cahderî Fudayl b. Hüseyin rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid (yâni İbni Zürey') rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Teymî, Ebû Osman'dan, o da Ebû Berzete'l-Eslemî'den naklen rivayet etti. Bir defa bir cariye, üzerinde cemâatin bazı eşyası bulunan dişi bir deveye binmişti. Aniden Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i gördü. Dağın da dar yerine gelmişlerdi. Kadın :

— Deh! Allahım, buna lanet et! dedi.

Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Üzerinde lanet bulunan bir deve bizimle beraber olmasın!» buyurdular.

83- (...) Bize Muhammed b. Abdi'l-A'lâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu'temir rivayet etti, H.

Bana Ubeydü'Uah b. Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya (yâni İbni Saîd) rivayet etti. Bu râviler toptan Süleyman Et-Teymî'den bu isnadla rivayette bulunmuşlardır. Mu'temir'in hadîsinde şu ziyâde vardır :

«Hayır! Allah'a yemin olsun üzerinde Aliah'dan lanet bulunan bir deva bizimle beraber olmasın. Yahut buyurduğu gibidir.»

«El-Mebârik» nâm eserde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in bu deveyi kabul etmemesi, kadının bedduası kabul edildiğini bildiği içindir, denilmiştir. Fakat Nevevî 'nin tevcihi daha güzeldir. Ona göre Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu sözü kadını men etmek için söylemiştir. Daha önce kadına, hayvanlara vesâireye lanet etmemesini tenbih buyurmuş; bu suretle dili alıştırarak insanlara da lanet etmesini önlemeye çalışmıştı.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in nehyine imtisal etmediği anlaşılınca, o da kendisine bir ceza olmak üzere devesini başı boş bıraktırdı. Bundan maksat yolda o deve ile beraber olmamaktır. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in beraberinde olmamak şartıyla o deveye binmek veya satmak yahut kesmek caizdir.

Hal, deveyi yürütmek için söylenilen sözdür. Bu kelime tekrarlanarak «Hal! Hal!» yahut «Halil Halî!» veya «Halin! Halin!» şekillerinde kullanılır.

«Üzerinde Allah'dan lanet bulunan bir deve bizimle beraber olmasın!»

cümlesi nefî' şeklinde de okunabilir. Bu takdirde mânâsı:

«Üzerinde Allah'dan lanet bulunan bir deve bizimle beraber olamaz.» demek olur. Ki nehiy hususunda bu şekil daha belîğ ve daha te'kidlidir.

84- (2597) Bize Harun b. Saîd El-Eylî rivayet etti, (Dedi ki) : Bize rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Süleyman (bu zât İbnü Bilâl'dır) Alâ' b. Abdirrahman'dan naklen haber verdi. Alâ' ona tabasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etmiş ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)ı

«Siddîk bir kimseye lânetçi olması yakışmaz.» buyurmuşlar.

88- (2600) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, A'meş'den, o da Ebu'd-Duhâ'dan, o da Mesrûk'dan, o da Âişe'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in yanına iki adam girdi. Ve onunla ne olduğunu bilmediğim bir şey konuştular da gadablandırıldılar. O da kendilerine lanet ve sitem etti. Çıktıkları vakit ben :

— Yâ Resûlallah! Şu iki adamın kazandığı bayırdan kim bir şey kazanabilir, dedim ;

«Ne o?» buyurdu.

— Sen onlara lanet ve sitem ettin! dedim.

«Sen benim Rabbîme koştüğüm şartı bilmiyor musun? Allahım! Ben ancak bir beşerim, müslümanlardan hangisine lanet veya sitem edersem bunu onun için bir zekât ve ecir kıl, dedim.» buyurdular.

(...) Btze bu hadîsi Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.

Bİ2e bunu AH b. Hucur Es-Sa'dî ile İshâk b. İbrahim ve AH b. Haş-rem dahî hep birden İsa b. Yûnus'dan (Ebû Muâviye ile İsa b. Yûnus) ikisi birden A'meş'den bu isnadla Cerîr'in hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır. İsa'nın hadîsinde râvî:

«Onunla başbaşa kaldılar. O da kendilerine sitem ve lanet etti; onları dışarı çıkardı.» demiştir.

89- (2601) Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize A'meş, Ebû. Sâlih'-den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*,

«Allahım! Ben ancak bir beşerim! İmdi müslümanlardan herhangi birine sitem eder, lanette bulunur veya dayak atarsam, bunu onun için bîr zekât ve rahmet kıl!» dedi.

(2602) Bize İbni Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize A'meş, Ebû Süfyân'dan, o da Câbir'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti. Yalnız bunda :

«Bir zekât ve ecir kıl.» ibaresi vardır.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. Bize İshâk b. İbrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İsa b. Yûnus haber verdi. Her iki râvî A'meş'den, Abdullâh b. Nümeyr'in isnadiyle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır. Yalnız İsa'nın hadîsinde: «ve ecir» kelimesini Ebû Hüreyre rivayetinde; «ve rahmet» kelimesini Câbir rivayetinde zikretmiştir.

90- (2601) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muğîra (yâni İbni Abdîrrahman El-Hizâmî) Ebu'z-Zinâd'dan, o da A'rac'-dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki; Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Allahım! Ben senden ahd-ü peyman alıyorum. Elbette bu ahdi bana bozmazsın. Ben ancak bir beşerim. İmdi mü'mînlerden hangisine eziyet eder, söver; lanet eyler; döversen bunu onun için namaz, zekât ve kıyamet gününde onu kendisiyle sana yaklaştıracığın bir ibâdet yap!» dedi.

(...) Bize bu hadîsi İbni Ebî Ömer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süf-yân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'z-Zinad bu isnadla bu hadîsin benzerini rivayet etti. Yalnız o: demiştir.

Ebû'z-Zinad : «Bu, Ebû Hüreyre'nin lügatidir. Kelime şeklindedir.» demiştir.

(...) Bana Süleyman b. Ma'bed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süleyman b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Zeyd, Eyyûb'dan, o da Abdurrahman El-A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'den naklen bu hadîsin benzerini rivayet etti.

91- (...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Leys, Saîd b. Ebî Saîd'den, o da Nasrîlerin azatlısı Salim'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Ebû Hüreyre'yi şunu söylerken işittim : Ben

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i:

«AHahım! Muhammed ancak bir beşerdir. Beşerin kızdığı gibi kızar. Ben senden ahd-ü peyman aldım. Elbette onu bana bozmazsın. İmdi hangi mü'mine eziyet veya sitem ettim yahut dövdü isem, bunu onun için bîr keffâret ve kıyamet gününde onu kendisiyle sana yaklaştıracığın bir ibâdet kıl!» derken işittim.

92- (...) Bana Harmle b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İbni Şihab'dan, naklen haber verdi. Bana Saîd b. Müseyyeb, Efcû Hüreyre'den naklen haber verdi ki, Ebû Hüreyre, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i şöyle buyururken işitmiş : «Allahım! Herhangi bir mü'min kula sitem ettimse, bunu onun için kıyamet gününde sana bir ibâdet yap!»

93- (...) Bana Züheyr b. Harb ile Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Zühcyr (Dedi ki) : Bize Ya'kub b. İbrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İfci Şihâb'ın kardeşi oğlu, amcasından rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Said b. Müseyyeb, Ebû Hüreyre'den rivayet etti. Şöyle demiş : Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i: «Allahım! Ben senden ahd-ü peyman aldım. Elbette bunu bana bozmazsın, imdi herhangi bir mü'mine sitem ettim yahut dayak vurdumsa; kıyamet gününde bunu onun için bir keffâret yap!» derken işittim.

94- (2602) Bana Harun b. AhdiHah ile Haccâc b. Şâir rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Haccâc b. Muhammed rivayet etti. (Dedi ki) : İbnü Cüreyc şunu söyledi: Bana Ebû'z-Züjeyr şunu söyledi ki: Câbir b. Abdillâh'ı, şöyle derken işitmiş. Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i şunu söylerken işittim :

«Ben ancak bir beşerim. Ve ben Rabbim (Azze ve Celle) 'ye müslüman-lardan herhangi bir kula sitem ettim veya sövdümse, bunun ona bir zekât ve ecir olmasını şart koştum.»

(...) Bu hadîsi bana İbnü Ebî Halef rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İUvh rivayet etti. H. Bize bu hadîsi Afed b. Humeyd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Asım rivayet etti. Bu râviler hep birden İbnü Cüreyc'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir.

95- (2603) Bana Züheyr b. Harb ile Ebû Ma'n Er-Rakâşî rivayet ettiler; Lâfız Züheyr'indir. (Dediler ki) : Bize Ömer b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İkrime b. Ammar rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İshâk b. EM Talha rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Enes b. Mâlik rivayet etti. (Dedi ki) : Ümmü Süleym'in yanında yetim bir kız vardı. Ümmü Süleym Enes'in annesidir. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu yetim kızı görerek :

«O sen misin? Hakîkaten büyümüşsün! Yaşın büyümesin!» dedi. Bunun üzerine yetim kız ağlayarak Ümmü Süleym'e döndü. Ümmü Süleym:

— Sana ne oldu ey kızcağız? diye sordu. Cârîye :

— Nebiyyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) fcana yaşın büyümesin diye beddua etti. Şimdi artık benim yaşımla ebediyen büyüyecek. Yahut ömrüm uzamayacak! dedi.

Ümmü Süleym acele baş örtüsünü sarınarak hemen çıktı. Ve Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e rastladı. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ,ona :

var yâ Ümmü Süleym?» diye sordu. O da : Nebiyyallah! Sen benim yetim kızıma beddua mı ettin? dedi. «Neymiş o yâ Ümmü Süleym?» buyurdular. Ümmü Süleym :

— Ona yaşı büyümesin ve ömrü uzamasın diye duâ ettiğini söyledi, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) güldü. Sonra şöyle buyurdular :

«Yâ Ümmü Süleym! Bilmez misin kir benim Rabbime şartım vardır. Ben Rabbime şart koştum da, söyle dedim : Ben ancak bir beşerim. Beşerin razı olduğu gibi razı olur; beşerin kızdığı gibi kızartm. İmdi ümmetimden herhangi biri aleyhine hak etmediği halde duada bulunursam, bunu onun için bir temizlik suyu, bir zekât ve kıyamet gününde onu kendisiyle Allah'a yaklaştıracak bir ibâdet yapmalısın, dedim.»

Ebû Ma'n hadîsin üç yerinde de yetime kelimesini ismi tasgirle yü-teyyime okumuştur.

96- (2604) Bize Muhammed b. Müsennâ El-Anezî rivayet etti. H.

Bize İbnü Beşşâr da rivayet etti. Lâfız İbnü Müsennâ'nımdır. (Dediler ki) : Bize Ümeyye b. Hâlid

rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, Ebû Ham-zate'l-Gassâb'dan ^[6], o da İbni Abbâs'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Çocuklarla beraber oynuyordum. Derken Resûlullah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) geldi. Ben hemen bir kapının arkasına gizlendim, lerek avucuyla omuzlarımın arasına bir dokundu. Ve :

«Git bana Muaviye'yi çağır!» dedi. Ben derhal (gittim)

Fakat o geldim. Ve :

— O yemek yiyor! dedim. Sonra bana tekrar:

«Git bana Muaviye'yi çağır!» dedi. Hemen (gittim) gejdim. Ve:

— O yemek yiyor! dedim. Bunun üzerine : «Allah onun karnını doyurmasın!» buyurdular.

İbnü Müsennâ dedi ki: Ümeyye'ye Hataenî ne demektir? diye sordum. Elinin içiyle bana bir vurdu, demektir cevâbını verdi.

97- (...) Bana İshâk b. Mansûr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Nadr b. Şümeyl haber verdi. (Dedi ki) : Bize Şu'be rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ehû Hamze haber verdi. (Dedi ki) : İbnü Abbas'ı şunu söylerken işittim : Çocuklarla beraber oynuyordum. Derken Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) geldi. Ben hemen ondan gizlendim... Ve râvi yukarki hadîs gibi rivayette bulunmuştur.

Bu rivayetlerden Ebû Füreyre hadîsini Buharî «Ki-tâbu'd-Deava'da tahrir etmiştir.

Bu rivayetler Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in ümmetine gösterdiği dikkat ve şefkati beyân etmektedirler. Rivayetlerin umumundan anlaşılıyor ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in bedduası lanet ve sitemi bunları hak etmeyen bir kimseye yapılmışsa, o kimse için rahmet, keffâret ve zekât olur. Yoksa hak edenler için böyle bir şey mevzu bahis olamaz. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kâfirlerle münafıklara beddua etmiş, fakat bu onlara rahmet olmamıştır. Burada şu sual hatıra gelebilir. Bedduayı hak etmeyen kimseye Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) nasıl beddua eder? Bu suale ulemâ iki vecihle cevap vermişlerdir. Birinci veçhe göre bedduayı hak etmemekten murad kulun batında yârii Allah indinde onu hak etmemiş olmasıdır. Zahirle göre o kul bedduayı hak etmiştir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şer'i bir emareye göre onun bedduayı hak ettiğine hüküm vermiştir. Çünkü o zahirle hüküm vermeye memurdur. Sırları bilen yalnız Allah'dır. İkinci veçhe göre Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) beddua etmesi, sitemde bulunması ve emsali şeyler kasten söylenmiş olmayıp, Arablarm âdetine göre niyetsiz olarak dile gelen sözlerdir. Hz. Muâviye hakkında :

«Allah onun karnını doyurmasın!» Yetim kıza :

«AHah senin yaşını büyütmesin!» demesi hep bu kabildendir. Bunlardan duanın hakikati kastedilmiştir. Maamafih Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu sözlerden birinin icabet saatına rastlayarak kabul edileceğinden endişe duymuş ve Teâla Hazretlerine niyaz ederek bu sözlerin muhatabları hakkında rahmet, keffâret ve sevab olmasını dilemiştir. Şu da muhakkaktır ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu gibi sözleri pek nadir söylemiştir. Kendisi kötü söz söylemez, kimseye lanet etmez, şahsı için kimseden intikam almazdı. Nitekim ashab D e v s kabilesine beddua «etmesini istedikleri halde, o:

«Yâ Rab! Devs'e hidâyet ver!» diye dua etmiş. Kavmi kendisine nice eza ve cefalarda bulundukları halde :

«AHahım! Kavmimi af buyur. Çünkü onlar bilmiyorlar!» diye niyazda bulunmuştu.

Karn: ömür hakkında sinnin müteradifidir. Bunların ikisi de yaş mânâsına gelirler.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Hz. İbni Abbas'ın omuzları arasına dokunması ona mülâtefe ve şaka içindir.

Bu Rivayetlerden Çıkarılan Hükümler:

- 1- Çocukların haram olmayan şeylerle oynamalarına müsaade etmek caizdir,
- 2- Bir insanı davet etmek, hediye göndermek, dükkândan bir şey aldirmek gibi şeyler hususunda çocuklara itimad edilebilir.
- 3- Bu gibi şeyler için başkasının çocuğunu göndermek de caizdir. Bunlar çocuğun menfaatına da aykırı sayılamaz. Çünkü ehemmiyetsiz şeylerdir. İhtiyaçtan dolayı şeriat buna müsaade etmiş. Müslümanların örf ve âdeti de bu yolda cereyan edegelmiştir.

26- İkiyüzlüyü Zem ve Bu Yaptığının Haram Kılınması Babı:

98- (2526) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlike EbûVZinâd'dan dinlediğim, onun da A'rac'dan, onun da Ebû Hüreyre'-den naklen rivayet etüjü 5u hadîsi okudum. Kesûltillah (SallallahU Aleyhi ve Sellem):

«Şüphesiz insanların en kötülerinden biri : Bir yüzle şunlara, bir yüzle bunlara gelen iki yüzlü kimsedir.» buyurmuşlar.

99- (...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys rivayet etti. H.

Bize Muhammed b. Rumh da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys Ye-zid b. Ebî Habib'den, o da Irak b. Mâlik'den, o da Eöü Hüreyre'den naklen haber verdi ki; Efeü Hüreyre, Resûlüllah(Sallalâhü Aleyhi ve Seilem) 'i şöyle buyururken dinlemiş :

«Şüphesiz insanların en kötüsü şunlara bir yüzle, bunlara da bir yüzle gelen iki yüzlü kimsedir.»

(...) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Ban.a İbni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İbni Şihab'dan naklen haber verdi, (Demiş ki) : Bana Saîd b. Müseyyeb, Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallalâhü Aleyhi ve Seilem)... H.

Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Umâral-dan, o da Ebû Zür'a'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlüllah (Sallalâhü Aleyhi ve Seilem):

«İnsanların en kötülerinden bir yüzle şunlara, bir yüzle bunlara gelen iki yüzlüyü bulacaksınız.» buyurdular.

Bu hadîsin şerhi «Fadâili Sahabe» bahsinin «İnsanların en hayırlıları» babında geçmişti.

Kurtubî diyor ki : İki yüzlünün insanların en kötüsü olması hâli münafıkların hâline benzediği içindir. Çünkü iki yüzü kimse yalanla-dolanla ona buna yaltaklık eder. İnsanlar arasına fesadlık sokar. Nevevî de : «İki yüzlü kimse her taifeye onu razı edecek şekilde gelir ve o tâifedenmiş gibi görünür. Onun bu yaptığı mahzû nifak yalan ve hiledir Fakat bunu iki taifeyi barıştırmak maksadiyle yapan kimse makbuldür. Övülür.» diyor.

27- Yalanın Haram Kılınması ve Mubah Olanını Beyan Babı

101- (2605) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, İbni Şihab'dan naklen haber verdi. (Demiş ki) : Bana Humeyd b. Abdirrahman b. Avf haber verdi ki : Kendisine annesi Ümmü Gülsüm binti Ukbe b. Ebî Muayt haber vermiş. —Bu kadın Peygamber (Sallalâhü Aleyhi ve Seilem) 'e bey'at eden ilk muhacirlerdendir.— Ümmü Gülsüm, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i şöyle buyururken dinlemiş :

«Yalancı, insanların arasını bulan ve hayır söyleyip hayır tebliğ eden kimse değildir.»

İbni Şihâb demiş ki : İnsanların söylediklerinden hiç bir şeyde yalana ruhsat verildiğini işitmedim. An«ak üç haslette müstesna! Harbde, insanların arasını bulmakta, kocanın karısına ve karısının kocasına söylediklerinde

(...) Bize Amru'n-Nâkîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yâkub b. İbrahim b. Sa'd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam, Sâlih'den rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Muhammed b. Müslim b. Ubeydillah b. Abdillah b. Şihâl) bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etti. Yalnız Salih'in hadîsinde Yûnus'un İhni Şihâb'ın kavlini yaptığı gibi: «Ümmü Gülsüm dedi ki: İnsanların konuştukları şeylerden hiç birinde onun ruhsat verdiğini işitmedim. Yalnız Üç haslette müstesna!» cümlesi vardır.

(...) Bize bu hadîsi yine Amru'n-Nâlad rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İsmail b. İbrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Zübrî'den naklen bu isnadla «Hayr tebliğ eden...» sözüne kadar haber Verdi. Ondan sonrasını anmadı.

Bu ikisi Buhârî «Kitâbu's-Sulh Vda; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de: Nesâî «Siyer» ve «İşretü'n-Nisa» bahislerinde muhtelif râvilerden lahric etmişlerdir.

Kaadi İyâz üç yerde yalan söylemenin bilittifak caiz olduğunu söylemiştir. Ancak bu yerlerde mubah olan yalandan murad ne olduğu ihtilaflıdır. Ulemâdan bir cemaata göre, bir maslahattan dolayı bu üç yerde yalan söylemek mutlak surette caizdir. Memnu yalan zararlı olandır. Bir zâlim, birinin yanında gizlenmekte olan kimseyi öldürmek İstese, nerede olduğunu bilmiyorum diyerek yalan söylemesi bilittifak vâcib olur. Diğer bior rakım ulemâya göre yalan söylemek hiç bir hususta caiz değildir. Onlarca üç yerde yalan söylemenin caiz olmasından murad; tevriyeli yâni kapalı ve ihtimalli söz söylemektir, Meselâ : Bir adam karısına iyi bakacağını, ona şöyle şöyle elbise giydireceğini va'd eder de, kalbinden Allâh takdir ettiyse yaparım, diye niyet eder. Bu bir tevriyedir. Dargın kimseleri barıştırmak için iki taraftan birbirlerine güzel sözler nakleder ve tevriye yapar. Harbde de aynı şekilde hareket eder. Düşmana giderek : Sizin en büyük kumandanınız öldü, der. Fakat bununla onun geçmişteki bir kumandanını niyet eder. Karı-kocamın birbirlerine yalan söylemelerine gelince : Bundan murad birbirlerine sevgi göstermeleri ve icrası lâzım gelmeyen şeyleri vadetmeleridir. Birbirlerine olan borçlarını vermemek yahut hakkı olmayan şeyleri birbirinden istemek gibi hususlarda yalan söylemeleri bilicmâ haramdır.

28- Koğuculuğun Haram Kılınması Babı

102- (2606) Bize Muhammed b. Müsennâ ile İbnü Beşşâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be rivayet etti. (Dedi ki) : Ebû İshâk'ı, Efcû'l-Ahvâs'dan, o da Abdullah b. Mes'ud'dan naklen rivayet ederken dinledim. Abdullah şöyle demiş: Gerçekten Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Dikkat edin, size ahdin ne olduğunu söyleyeyim. O insanlar arasında alıp yürüyen koğuculuktur.» buyurdu. Ve gerçekten Muhammed (Saîlaîlahü Aleyhi vt Sellem)\

«Şüphesiz kî, kişi doğru söylemekte devam ederek nihayet doğrucu yazılır. Ve yalan söylemekte devam ederek nihayet yalancı yazılır.» buyurdular.

Adh yahut Idah: Koğuculuk ve yalancılık mânâlarına gelir.

Koğuculuk : Ara bozmak için birinden diğerine lâf taşımaktır. Hadîs-i şerîfden murad : Size şiddetle haram kılınmış olan en çirkin yalancılığı haber vereyim, demektir.

Hadîs-i şerîf doğru söylemekte devam eden bir kimsenin nihayet Allah indinde sıddîk yâni doğrucu; yalan söylemekte devam edeninse nihayet yalancı diye tescil edileceğini bildirmektedir ki, bu iki zıddın dünyadaki mertebeleri düşünülürse, âhirette mahşer halkının huzurunda birinin ne kadar mes'ud, diğerinin ne derece rezil-rüsvay olacağı tasavvur edilebilir.

29- Yalanın Çirkinliği, Doğruluğun Güzelliği ve Fazileti Babı

103- (2607) Bize Züheyr b. Harb ile Osman b. Ebî Şeybe ve Ishâk rivayet ettiler. İsbâk: Ahberanâ; ötekiler : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Cerîr, Mansûr'dan, o da Ebû Vâil'-den, o da Atdullah'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Resûlülâh (Sallalkûü Aleyhi ve Sellem)'. «Şüphesiz doğruluk hayra, hayır da cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye nihayet doğrucu yazılır. Yalancılık sapıklığa götürür. Şüphesiz sapılckk da cehenneme götürür. Kişi yalan söyleye söyleye nihayet yalancı yazılır.» buyurdular.

104 - (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Hennad b. Seriy rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebu'i-Ahvâs, Mansûr'dan, o da Ebû Vâil'-den, o da Abdullah b. Mesûd'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Resûlülâh (Sallallahü Aleyhi ve Setlem')

«Şüphesiz doğruluk hayırdır. Hayır da cennete götürür. Kul doğruluğu araya araya nihayet Allah indinde doğrucu yazılır. Yalancılık da sapıklıktır. Şüphesiz sapıklık cehenneme götürür. Kul

yalancılığı araya araya ni-hayet yazılır.» buyurdular.

İbnü Ebî Şeybe kendi rivayetinde: «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) dedi.

105- (...) Bize Mubammed b. Abdillâh b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye ile Vekî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize A'meş rivayet etti. H.

Eize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ebû Muâviye rivayet etti. (Dedi ki) : Bize A'meş, Şakik'den, o da Abdullâh'dan naklen rivayet etti. Şöyle dt-niş : Resûlullâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Doğruluğu iltizam edin! Çünkü doğruluk hayra götürür. Hayır 6a cennete götürür. Kişi doğru söyleyip, doğruluğu a rast ıra a rast ıra nihayet Allah indinde doğrucu yazılır. Yatandan sakının! Çünkü yalan sapıklığa götürür. Şüphesiz sapıklık da cehenneme götürür. Kişi yalan söyleyip, yalanı orasttra a rast ıra nihayet Allah indinde yalancı yazılır.» buyurdular.

(...) Bize Mincâb b. Haris Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Müshîr haber verdi. H.

Bize İshâk b. İbrahim El-Hanzalî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İsâ b. Yûnus haber verdi. Her iki râvî A'meş'den bu isnadla rivayette bulunmuşlardır. İsa'nın hadîsinde:

«Doğruluğu araştırır ve yalancılığı araştırır.» cümlelerim anmamıştır. İbnü Müshîr'in hadîsinde ise:

«Nihayet Allah onu yazar...» cümlesi vardır.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâhu'l-Edeb»'de tahrir etmiştir.

Birr : Hâlis amel-i sâlih demektir. Bu kelime bütün hayırlara şâmil cem'iyetli bir isimdir. Bâzıları birrden murad cennet olduğunu söylemişlerdir.

Fücur: Doğruluktan ayrılmaktır. Günahlara dalmak mânâsına geldiğini söyleyenler de vardır. Bu kelime de bütün serlere şâmilidir. Ve birrin zıddıdır. Kişinin doğrucu veya yalancı yazılmasından murad hüküm verilmesi ve kullara bildirilmesidir.

Hadîs-i şerif doğruluğu araştırmaya yâni daima doğru söylemeye teşvik etmekte; yalancılıktan ve bu hususta müsamaha göstermekten sakın-dırmaktadır. Çünkü yalan hususunda müsamaha gösteren yavaş yavaş yalana alışı ve nihayet yalan söylemeyi âdet haline getirir. Ve yalancı damgasını alır. Doğru söylemeyi âdet edinen de Allah TeâU nezdinde doğrucu diye tescil edilir.

30- Kızgınlık Ânında Kendini Tutan Kimsenin Fazileti ve Kızgınlığın Ne İle Giderileceği Babı

106- (2608) Bize Kuteybe b. Saîd ile Osman b. Ebî Şeybe rivayet ettiler. Lâfız Kuteybe'nindir. (Dediler ki) : Bize Cerîr, A'meş'den, o da İbrahim Et-Teymî'den, o da Haris b. Süveyd'den, o da Abdullah b. Mes*-ud'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) «Aranızda rakûb kime dersiniz?» diye sordu. Biz : — Çocuğu doğmayana! cevâbını verdik.

«Rakûb bu değildir. Lâkin rakûb çocuklarından hiç birini (kendinden önce) âhirete göndermeyendir.» buyurdu.

«Aranızda pehlivan kime dersiniz?» diye sordu. Bir:

— Kendisini erkeklerin yenemediği kimseye! eevübünü verdik. «O değildir. Lâkin pehlivan kızgınlık anında kendini tutan kimsedir.» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ehî Şeybe ile Ebû Ktireyb rivayet ettüer. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye rivayet etti. H.

Bize İshfîk b. İbrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İsâ b. Yûnus haber verdi.

Her iki râvî A'meş'den bu isnadla bu hadisin manâsı gibi rivayet etmişlerdir.

107- (2609) Bize Yahya b. Yahya ile Abdü'l-A'îâ b. Hammad rivayet ettiler. İkisi de (Dediler ki) : Mâlike İbnü Şihâb'dan dinlediğim, onun da Saîd b. Müseyyeb'den, onun da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum, Resûlullâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Pehlivan kavî kimse değildir. Kavî, ancak kızgınlık anında kendini tutan kimsedir.» buyurmuşlar.

108- (...) Bize Hâcib "b. Velid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muham-med b. Harb Zübeydî'den, o da Zührî'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Bana Humeyd b. Abdirrahman haber verdi ki: Ebû Htireyre şöyle demiş : Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Selîem) 'i: «Kuvvetli kimse pehlivan değildir.» buyururken işittim. Ashâb : O halde kuvvetli kimdir yâ Resûlallah? dediler. «Kızgınlık ânında kendini tutandır.» buyurdular.

(...) JBize bu hadîsi Muhammed b. Râfi' ile Abd b. Humeyd de hep birden Abdurrezzak'dan rivayet ettiler. (Demiş ki) : Bize Ma'mer haber verdi. H

Bize Abdullah b. Abdirrahman b. Behram dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'l-Yeman haber verdi. (Dedi ki) : Bize Şuayb haber verdi.

Her iki râvi Zührî'den, o da Humeyd b. Abdirrahman b. Avfdan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Seilem) 'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir.

Bu hadîsin Ebû Hüreyre rivayetini Buhârî «Kitâbu'l-Edeb»'de; Ne,,sâî «Kitâbu'l-Yevm ve'l-Leyle»'de tahrir etmişlerdir.

Rakûb : Esasen çocuğu yaşamayan mânâsına gelir. Resûlullah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) «Siz rakûbu çocukları ölen ve mahzun olan mânâsına alıyorsunuz. Ama rakûb bu değil, bilâkis kendi sağlığında çocuklarından hiç biri ölmeyen ve evlât acısına katlanıp sevab kazanamayan kimsedir. Sîz pehlivanı da kuvvetli kimseden ibaret biliyorsunuz. Halbuki şer'an pehlivan bu değil, kızdığı zaman kendini tutan kimsedir, övülecek faziletli pehlivan işte budur.» demek istemiştir.

Hadîs-i şerif evlâdı ölüp de acısına katlanmanın ve sabretmenin faziletine delildir. Yine bu hadîs evlenmenin faziletine kail olan Hanefîler'le bazı Şâfiîler'in mezheblerine zımnem delâlet etmektedir. Kızdığı zaman kendini tutmak, öfkesini belli etmemek dahî bu hadîsin delâlet ettiği hükümler cümle sin dendir.

109- (2610) Bize Yahya b. Yahya ile Muhammed b. Alâ' rivayet ettiler. Yahya : Abberanâ; tbnü Ala' ise : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye, A'meş'den, o da Adiy b. Sâbit'den, o da Süleyman b. Sürad'dan naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : İki adam Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Seilem) 'in huzurunda sövüştiler de birinin gözleri kızarmağa ve şahdamarları şişmeye başladı. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem):

«Ben bîr kelime biliyorum ki, (bu adam) onu söylese, bu hâl ondan giderdi. (Bu kelime) Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım (kelimesidir).» buyurdu. Bunun üzerine o adam:

— Yoksa bende bir delilik mi görüyorsun? dedi.

İbnü Alâ' : «Bunun üzerine yoksa tende delilik mi görüyorsun?» dedi. Adamı zikretmedi.

110- (...) Bize Nasr b. Ali El-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki) : Biz.e Ebû Üsâme rivayet etti. (Dedi ki) : A'meş'i şunu söylerken işittim. Ben Adiy b. Sabî'ti şöyle derken dinledim : Bize Süleyman b. Sürad rivayet etti. (Dedi ki) ; İki adam Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Seilem) 'in huzurunda sövüştiler de biri kızarmağa ve yüzü kızarmaya başladı. Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Seilem) ona bakarak : «Ben bir kelime biliyorum ki, onu söylemiş olsa bu hal kendisinden giderdi. (Bu kelime) Koğulmuş şeytandan Allah'a sığınırım (kelimesidir),» buyurdular. Derken Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'i dinleyenlerden biri kalkarak o adamın yanına gitti. Ve:

— Az evvel Resûlullah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'in ne söylediğini biliyor musun?

«Ben bir kelime biliyorum ki, onu söylese bu hâl ondan giderdi. (Bu kelime) Koğulmuş şeytandan Allah'a sığınırım (kelimesidir).» buyurdu, dedi. Bunun üzerine o adam:

— Sen beni deli mi görüyorsun? dedi.

(...) Bize Ebû BeUr b. Kbi Şeyhe tle rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Hafs iyyas, A'meş'den bu isnadla rivayette bulundu.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l-Edeb»'in birkaç yerinde tahrir etmiştir.

Gadabmdan gözleri kızaran adamın : »Yoksa sen bende delilik mi görüyorsun?» demesi din namına bir şey bilmediğini ve şeriatın nurlarından hissemend olamadığını gösterir. O istiazenin delilere mahsûs olduğunu sanmış; kızgınlığın şeytanın tesiriyle meydana gelen bir hal olduğunu biîmemiştir.

Bu adamın münafıklardan yahut kaba saba bedevilerden olması muhtemeldir. Kızgınlık şeytanın tesiriyle meydana geldiği içindir ki, kızan kimse İtidalini kaybeder. Bâtıl şeyler söylemeye ve çirkin işler yapmaya başlar. Karşısındakine buğz ve kin besler. Bundan dolayıdır ki, Peygamber (SallıAllahü Aleyhi ve Sellem) kendisinden hayırlı bir tavsiye isteyen zâta «Kızma!» diye tavsiyede bulunmuş; o zat talebini tekrarladıkça kendisi de bu sözü tekrarlamıştır. Bu gösterir ki, kızmanın meisedeti büyük, doğuracağı neticeler vahimdir.

Hadis-i şerîf dünyevî bir sebepten dolayı kızan bir kimsenin Eûzü çekerek Allah'a sığınması gerektiğine ve bunun gadabı söndürmeye sebep olacağına delildir.

31- İnsanın Kendine Malik Olamayacak Şekilde Yaratılmış Olması Babı

111- (2611) Bize Ebû Bekr b. Ebi Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yûnus b. Muhammed, Hammad b. Seleme'den, o da Sâbit'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki; Resûlullah (Sallaühü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuşlar :

«Allah cennette Âdem'le suret verdiği vakit, onu dilediği kadar îerketi. Bunun üzerine İblis onun ne olduğunu görmek için etrafında dolaşmaya başladı. Onu içi kof görünce bildi ki, kendine mâlik olamayacak bir şekilde yaratılmıştır.»

(...) Bize Ebû Bekr fe. Nâfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad bu İsnadla bu hadîsin benzerim rivayet etti.

Ecvef: Cevü yâni karnı olan demektir. Bâzıları içi kof mânâsına geldiğini söylemişlerdir. Şeytan Hz. Âdem'in karınlı yahut içi kof yaratıldığını görünce, onun yalnız başına kendine mâlik olamayacağını, şehvetlerinin Önüne geçemeyeceğini, bu hususta mutlaka doğruyu gösterecek birine muhtaç olacağını anlamıştır. Bundan murad Âdem (Aleyhisselam) in kendisi değil Benî Âdem'in cinsidir. Bâzıları kendine mâlik olamayacağı sözünden, kızdığı vakit kendini tutamayacağı mânâsım çıkarmış. Bir takımları da bundan murad; şeytanın vesveselerini def edememesi olduğunu söylemişlerdir.

32- Yüze Vurmanın Yasak Edilmesi Babı

112- (2612) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muğîra (yâni El-Hızârî) Ebû'z-Zinad'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Biriniz kardeşikle kavga ettiği vakit yüzü vurmaktan sakınsın.» buyurdular.

(...) Bize bu hadîsi Anıru'n-Nâkîd ile Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Ebû'z-Zinad'dan bu isnadla rivâyet etti. Ve:

«Biriniz vurduğu vakit,..» dedi.

113- (...) Bize Şeybân b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'âen naklen rivayet etti:

«Biriniz kardeşikle kavga ederse, yüzden sakınsın!»

114-(...) Bize Ubeydullah b. Muâz El-Anberî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize 'babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be Katâde'den rivayet etti. O da Ebû Eyyûb'u, Ebû Hüreyre'den naklen rivayet ederken dinlemiş, Ebû Hüreyre şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Biriniz kardeşikle kavga ederse, sakın yüze vurmasın!» buyurdular.

115- (...) Bize Nasr b. Ali El-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Müsennâ rivayet etti. H. Band İMuhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdurrahman b. Mehdi, Müsennâ b. Saîd'den, o da Katâde'den, o da Ebû Ey-yûb'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Ebû Hüreyre, Re-sûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdu

demiş. İbnü Hâtim'in hadîsinde ise Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen ibaresi vardır:

«Bîriniz kardeşiyle kavga ederse yüzden kaçsın! Çünkü Allah Âdem'i kendi suretinde yaratmıştır.» buyurmuşlar.

116- (...) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bana AbdÜ's-Samed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hemmam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Katâde, Yahya b. Mâlik El-Merâğî'den (bu zât Ebû Eyyûb'-dur), o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: KesûlüUah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Bîriniz kardeşiyle kavga ederse yüzden kaçsın!» buyurmuşlar.

Bu hadîsi Buhârî «Kitâtu'l-İtk»'da tahrir etmiştir.

Bu hadîsler bir insanı döverken yüzüne vurmaktan sarahaten nehy etmektedirler. Nehyin zahiri yüze vurmanın haram olduğunu gösterir. Bu nehyin sebebi; yüz, insanın-güzelliklerini toplayan bir uzuv olmasıdır. Ona vurmak noksanlığına veya çirkinleşmesine sebep olabilir. Çünkü yüz açıktır. Korunması mümkün değildir. Kocanın karısını veya çocuğunu yahut kölesini terbiye için dövmesi hükümde dahildir. Yüze vurmaktan sakınması gerekir.

«Çünkü Allah Âdem'i kendi suretinde yaratmıştır...» cümlesi sıfat ha-dîsletindendir. Bu hadîslerin hükmünü iman bahsinde görmüştük. Hulasaten burada da arzedelim ki, ulemadan bazılarının göre cümledeki zamir dövülen kimseye aittir. Bu takdirde mânâ : Allah Âdem 'i Âdem suretinde yaratmıştır, demek olur. Bir takımları zamirin Allah'a râci olduğunu söylemişlerdir. Çünkü hadîsin bazı tariklerinde:

«Allah Teâlâ Âdem'i Rahmanın suretinde yaratmıştır.» denilmiştir. Bu rivayete bakarak ulemâdan bazıları: «Biz bu cümlelerin hak olduğuna itî-kâd eder; te'vîlinden kaçınırız. Cümlelerin zahiri mânâsı murad değildir. Onun kendine lâayık bir mânâsı vardır.» demişlerdir. Selefın mezhebi budur. En doğru ihtiyat yolu da budur. Bir takımlarına göre İse Allah Teâlâ'nın tenzihine lâayık şekilde te'vil olunur. Mazirî'nin beyânına göre İbnü Ku tey.be. bu hadîsi zahirî mânâsı üzerine ele almış ve ; «Allah Teâlâ'nın sureti vardır. Fakat başka suretler gibi değildir.» demişse de, bu mütalâa'hata ve fasittir. Çünkü suret terkibi ifâde eder. Mürek-keb olan her şey ise hâdisdir. Allah Teâlâ hadis değildir. Binâenaleyh mürekkeb ve musavver de değildir. İbnü Kuteybe 'nin sözü : «Allah.cisimdir. Ama başka cisimler gibi değildir.» diyen Mücessime fırkasının bâtil sözüne benzer. Cümledeki zamirin Allah'a izafe edilmesi teşrif ve ihtisas içindir. Nitekim Nâkatullah ve Beytuîlah gibi ter* kiblelerde de hüküm budur.

33- İnsanlara Haksız Yere Azab Eden Kimseye Şiddetli Tehdid Babı

117- (2613) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeyhe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hafs b. Gıyâs, Hisara b. Urve'den, o da babasından, o da Hişam b. Hakim b. İfîzam'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş : Hişam Şam'da bir takım İnîRtılan yanma uğradı ki, güneşe karşı dikilmişler; başlarının tilerine de zeytinyağı dökülmüştü.

— B-iine? diye sordu.

— V:rgi için azab olunuyorlar! denildi. Bunun üzerine:

— Bîri bakın, Ben Resûlülah (Saliallahü Aleyhi ve Sellem): «Şüphesiz ki, Allah dünyada azab edenleri azab edecektir.», buyururken işittim, dedi.

118- (...) Bize Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme, Hişsm'dan, o da babasından naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Hişam b. Haldı h. Hizanı Şam'da Acem fellahlanndau bazı kimselerin m yanına uğradı, bunlar güneşe karşı dikilmişlerdi.

— Bunlara ne olmuş? dedi.

— Vergi için hapsedildiler! dediler. Bunun üzerine İlişânı şunu söyledi :

— Şehâdet ederim ki, ben Resûlülah (Saliallahü Aleyhi ve Sellem):

«Şüphesiz ki Allah dünyada insanları azab edenleri azab edecektir.» buyururken işittim.

(...) Bize Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Veki' ile Ebû Muâviye rivayet ettiler. H.

Bize İshâk b. İbrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr haber verdi.

Bu râvilerin hepsi Hişâm'dan bu isnadla rivayet etmişlerdir. Cerîr'in hadîsinde şu ziyâde vardır : «Dedi ki: O gün onların Filistin'deki emîri Umeyr b. Sa'd idi. Hişâm onun yanına girerek (halî) kendisine anlattı. O da emir verdi ve fellahlar serbest bırakıldılar.»

119 — Bana Ebu't-Tâhir rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus İbnü Şihâb'dan, o da Urve b. Zübeyr'-den naklen haber verdi kî, Hişâm b, Hakîm Hıms'da iken Acem fellahla-rından bir takım insanları cizyeyi ödemek için güneş altında tutan bir adam bulmuş ve :

— Bu ne? Ben Resûlullah (Saliyallahu Aleyhi ve Sellem)'ı

«Şüphesiz Allah dünyada insanları azab eden kimseyi azab edecektir.» buyururken işittim, demiş.

Bu hadîs insanları haksız yere azab edenler hakkındadır. Binâenaleyh kısas hudud ve ta'zir gibi haklı olarak yapılan tazibler hükümde dâhil değildir.

Hadîsin bâzı nüshalarında Umeyr b. Sa'd yerine Umeyr b. Saîd denilmiştir. Kaadî İyâz ekseri nüshalarda bu zâtın ismi Umeyr, b. Sa'd şeklinde zikredildiğini söylemiş, «Doğrusu da budur...» demiştir. Kendisini Hz. Ömer Hıms'a vali tayin etmişti. Hz. Umeyr, Kur'ân-ı K rîm'i bir araya toplayanlardan biridir.

34 — Silahla Mescid, Pazar Yeri Vesaire Gibi İnsanları Bir Araya Toplatan Yerlerden Geçen Kimsenin Silahı Demirinden Tutmasını Emir Babı

120- (2614) Bize EM Bekr b. Ebî Şeybe ile İshâk h. İbrahim rivayet ettiler İshâk: Ahberanâ; Ebû Bekr ise: Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne Amr'dan rivayet etti. O da Câfair'i şunu söylerken işitmiş : Bir adam oklarla mescide uğradı da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona :

«Bunların demirlerinden tut!» buyurdular.

121- (...) Bize Yahya b. Yaliya ile Ebu'r-Rabi' rivayet ettiler. Ebu'r-Rabi ; Haddesenâ; Yahya : Ahberanâ tâbirlerini kullandılar. Lâfız Yahya'nındır. (Dedi ki) : Bize Hamniad b, Zeyd, Amr b. Dinar'dan, o da Câbir b. Abdillâh'dan naklen haber verdi. Ki bir adam bir takım oklarla mescide uğramış. Okların demirlerini meydana çıkarmış imiş. Bunun üzerine bir müsiümanı yaralamasın diye okların demirlerinden tutması emir duyurulmuş.

122 rivayet

Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys Bize Muhammed b. Rumh da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Ebu'z-Zübeyr'den, o da Câbir'den, o da Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen haber verdi ki: Mescidde ok tasadduk eden bîr adama onları demirlerinden tutmadan mescide sokmamasını emir buyurmuş.

İbnü Rumh yerine demiştir.

123- (2615) Bize Heddâb b. Hâlid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ham-niâd b. Seleme, Sâbit'ten, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Biriniz elinde ok olduğu halde bir meclisden veya pazar yerinden geçerse, onları demirlerinden tutsun! Sonra onları demirlerinden tutsun! Sonra onları demirlerinden tutsun!» buyurmuşlar. Râvi diyor ki : Ebû Musa : Vallahi biz onları birbirimizin yüzüne doğrultmadan ölmedik, dedi.

124- (...) Bize Abdullah b. Berrâd El-Eş'arî ile Muhammed b. Alâ rivayet ettiler. Lâfız Abdullah'ındır. (Dediler ki) : Bize Ebû Üsâme, Bü-reyd'den, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)"den naklen rivayet etti:

«Biriniz yanında ok olduğu halde bizim mescidimize veya pazar yerimize uğrarsa, müslümanlardan birine onlardan bir şey isabet etmemesi için ovucuyla demirlerinden tutuversin!» Yahut «Demirlerinden tutsun.» buyurmuşlar.

Bu hadîsin Câbir -rivayetini Buhârî «Kitâbu's-Salât»'da; Ebû Muisa rivayetini de «Kitâbu'l-Fiten»'de tahrir etmiştir.

Bu hadîsler mescid, çarşı ve pazar gibi yerlerden geçerken âdaba riâyeti tâlim başkalarının Peygamber Bilmektedir. Müslüman kimseye zarar vermemeye çalışacak; zararından da korunacaktır. Hz. Ebû Musa 'nm sözü

'Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den sonra İslâm fırkaları arasında zuhur eden fitnelere işaretler. Übbî diyor ki: «Bence Peygamber (Sallallahü Altyhi ve Sellem) in buradaki emri ümmetine acıdığı içindir. Ebû Mûsâ söylediklerini bunun için söylemiş : Biz Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve kelleme /in emrini tutup birbirimize acımadık demek istemiştir.'

35- Bir Müslümana Silahla İşaret Etmekten Nehyolunması Babı

125- (2616) Bana Amru'n-Nâkıd ile tbnü Ebî Ömer rivayet ettiler.- (Dedi ki) : Bize Süiyân b. Uyeyne Eyyûb'dan, o da İbni Sîrîn'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) ; Ebû Hüreyre'yi şunu söylerken işittim :

Ebu'l-Kaâşım (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

. «Bir Hmşe kardeşine bir demirle işaret ederse, muhakkak melekler ona lanet eder. Tâ (bırakıncaya) kadar. İsterse anne, baba bir kardeşine olsun.» buyurdular,

(...) b. Harun da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti. ize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yczid İbni Avn'den, o da Muhammed'den, o da Ebû Hüreyre'den, o

126-.(2617) Bize Muhammed b. Râfî' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki):. Bize Ma'mer, Hemmâm b. İMuneb-bih'den naklen haber verdi. (Demiş ki) : Ebû Hüreyre'nin, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den bize rivayet ettiği şudur. Hemmâm bir takım hadîsler zikretmiştir. Onlardan biri de şudur : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve kelleme):

«Biriniz kardeşine silâhla işaret edemez. Çünkü bÜmez olabilir ki, şeytan elinden çıkarır da, bu sebeple ateşten bir çukura düşer.» buyurdular.

Bu hadîsin Ebû Hüreyre rivayetini Buhârî «Kitâbu'l-Fiten»'de tahrir etmiştir.

Bu hadîsler müsümanın hürmetini te'kîd etmekte; onu korkutmak, telâşlandırmak ve eza etmek gibi şeyleri şiddetle yasaklamaktadır.

«İsterse anne baba.bir kardeşine olsun...» cümlesi nehyin herkese âm ve şâmil olduğunu mübalâğalı bir şekilde göstermektedir. Binâenaleyh akrabası olsun, yabancı olsun şaka veya oyun için yapılsın, bir müslü-manı korkutmak herhalde haramdır. Zira ikinci rivayette tasrih buyurul-duğu vecihle silâhı kaçırdır da şaka yapayım derken karşısındakini vurabilir. Silâhla din kardeşini korkutan kimseye meleklerin lanet etmesi, bu işin haram olduğuna delildir.

Birinci hadîste hattâ kelimesinden sonra mahzuf vardır. Bu mahzuf «Bırakıncaya kadar...» diye takdir olunur.

İkinci hadîs nehiy mânâsında bir haberdır. Evvelce de işaret ettiğimiz gibi bu şekil cümleler nehy lâfzından da belîğdirler.

36- Yoldan Eziyet Veren Şeyleri Gidermenin Fazileti Babı

127- (1914) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, Ebû Bekr'ın azatlısı Sümeiden dinlediğim, onun da Ebû Sâlih'den, onun da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Bir defa bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalı bularak onu çeldirdi. Allah da ona teşekkür etti ve onu af eyledi.» buyurdular.

128- (...) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Cerîr Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Bir adam yol üzerinde bir diken dalına rastladı da : Vallahi bunu müslümanlardan uzaklaştıracığım, onlara ezâ vermesin, dedi. Bu sebeple cennete konuldu.» buyurdular.

129- (...) Bize bu hadîsi Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeydullah rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şeyban, A'meş'den, o da Ebû Sâlih'den, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve Sellem}den naklen rivayet etti :

«Gerçekten bir adam gördüm ki, yol üzerinden insanlara eziyet veren bir ağacı kestiği için cennete nimetpezir oluyordu.» buyurmuşlar.

130- (...) Bana Muhammed b. Hatim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hamniad b. Seleme Sâbit'ten, o da Ebû Râfi'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah

(Sallahu Aleyhi ve Sellem):

«Bir ağaç müslümanlara eziyet veriyordu. Bir adam gelerek onu kesti ve cennete girdi.» buyurmuşlar.

131- (2618) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Saîd, Eban b. Sam'a'dan rivayet etti. (Demiş ki) : Bana Ebû'l-Vâzî' [7] rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ebû Berze rivayet etti. (Dedi ki) :

— Yâ Nebiyyallah! Bana faydalanacağım bir şey öğret, dedim.

«Müslümanlara yolundan ezâ (veren şeyi) gider!» buyurdular.

132- (...) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Bekr b. Şuayb b. Habhâb, Ebû'l-Vâzî' Er-Râsibî'den, o da Ebû Berzete'l-Eslemî'den naklen haber verdi ki: Ebû Berze şöyle demiş: Resûlullah

(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

— Yâ Resûlallah! Ben bilmiyorum. Olur da sen (dünyadan) gidersin, ben senden sonraya kalırım. İmdi bana bir şey lütfet ki, onunla Allah bana fayda versin! dedim. Bunun üzerine Kesûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'.
«Şöyle şöyle yap! (Ebû Bekr bunu unutmuştur.) Bir de yoldan ezâ (veren şeyi) gider!» buyurdular.

Bu hadîsin Ebû Hüreyre rivayetini Buhârî «Kitâbul-Ezan» ile «Kitâbu's-SfcüâU'da; Nesâî «Kitâbu's-Salât»'da; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de .muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

Allah'ın şükür veya, teşekkür etmesinden murâd verdiği-ihsanını meleklerine bildirmesi yahut sevab vermesidir.

Bu hadîsler yol üzerinden gelip geçenlere eziyet veren diken, ağaç, ag, pislik ve İaşe gibi şeyleri giderip temizlemenin faziletine delildirler. İziyet veren şeyleri yoldan gidermenin imanın dallarından biri olduğunu vvelce görmüştük.; Übbî diyor ki:

«Anlaşılan bu 'ağaç o zatın miîki değılmiş. Birinin milki olup dalları oîa sarkan ve geliri geçenlere eziyet veren ağacın dallarını yolcular ke-ebilir. Yahut sahibini davaya verebilirler.»

Bu hadîslerde İnüslümanlara fayda veren her işin faziletine ve onla-•a zarar veren her şeyin giderilmesine tenbih vardır.

37- Kedi ve Emsali Eziyet Vermeyen Hayvanların Tazib Edilmesinin Haram Kılınması Babı

133- (2242) Bana Abdullah b. Muhammed b. Esma' b. Ubeyd Ed-Dutaî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cüveyriye (yâni İbni Esma) Nâîi'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'.
«Bir kadın, bîr kedi sebebiyle azab olundu. Onu ölünceye kadar hapsedti. Ve bundan dolayı cehenneme girdi. Onu hapsedtiğinde ne doyurdu, suladı; ne de yerin haşeratından yemesine müsaade etti buyurmuşlar.

(...) Bana Harun b. Abdullah ile Abdullah b. Ca'fer b. Yahya b. Hâ-lid hep birden Ma'n b. İsa'dan, o da Mâlik b. Enes'den, o da Nâfi'den, o da İbnü Ömer'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellern) 'den naklen Cüveyriye'nin hadîsi mânâsında rivayette bulundular.

134- (...) Bana bu hadîsi Nasr b. Alî El-Cehdamî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdu'l-A'lâ, Ubeydullah b.. Ömer'den, o da Nâfi'den, o da İbnü Ömer'den naklen rivayet etti. Şeyle demiş : Resûlullah (Saîlalahii Aleyhi ve Sellem):

«Bir kadın, bir kedi sebebiyle azab olundu. Onu bağlamış; doyurup sulamamış; yerin haşeratından yemesine de müsaade etmemişti.» buyurdular.

(...) Bize Nasr b. Alî El-Cehdamî rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Abdü'l-A'lâ, Ubeydullah'dan, o da Saîd El-Makburî'den, o da Ebû Hiireyre'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.

135- (2619) Bize Muhammed b, Râfi' rivayet etti. (Dedi iri) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hemmâm b. Müneb-bih'den rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Ebû Hüreyre'nin, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den rivayet ettikleri budur. Hemmâm bir takım hadîsler zikretmiştir. Onlardan biri de sudur. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Bir kadın kendisinin bîr dişi veya erkek kedisi sebebiyle cehenneme girdi. Onu bağlamış; ne doyurmuş, ne de yerin haşeratmdan yemeye bırakmıştı. Nihayet hayvan zayıflıktan öldü.» buyurmuşlar.

Bu hadîsin Abdullah b. Ömer rivayetini Buhârî «KHâbu'l-Enbiya»'da tahrir etmiştir.

Haşâş : Böcek ve fare gibi hâşerattır. Bu kelime huşaş ve hışaş şekillerinde de okunabilir.

Kedi sebebiyle azab olunan kadının Hımyer kabilesine mensub olduğu söylenir. Benî İsrail 'den bir kadın olduğunu söyleyenler de vardır.

Hadîs-i şerîf «Selâm» bahsinde geçmişti.

38- Kibirilenmenin Haram Kılınması Babı

136- (2620) Bize Ahmed b. Yûsuf El-Ezdî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ömer b. Hars b. Gıyas rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize A'meş rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû İshâk, Ebû Müslim El-Egar'dan rivayet etti. Ona da Ebû Saîd-i Hudrî ile Ebû'Hü-reyre rivayet etmişler. Demişler ki: Resûlullah (Sallüllahu Aleyhi ve Sellem):

«İzz onun gömleği, kibriya da kaftanıdır. Benimle kim münazaa ederse, onu azab ederim.» buyurdular.

' Bu hadîsdeki zamirler Allab'a râcidir. Malûm olduğu için Teâlâ Hazretleri tamirle ifade olunmuştur. Hadîsde mahzuf vardır. Takdiri şudur: «Allah Teâla buyurdu ki: Bu husûsda benimle kim münazaa ederse, ben onu azabederim.» Buradaki münazaadan murad; Allah'a mahsus olan Izz yâni şeref ve kudret ile kibriya ve azameti ahlâk edinip, bu hususlarda âdeta ona ortak olmaktır. Hadîs-i şerîf kibri şiddetle haram kılmaktadır. Izz ve kibriyaya gömlek ve kaftan denilmesi güzel bir istiaredir. Buradaki istiarenin mânâsı gömlekle kaftanın insanın vücuduna sarılması ve ona güzellik vermesidir. Izz ve kibriya Allah Teâlâ'ya en lâyük ve elzem sıfatlar olduğu için bu istiareyle temsil edilmişlerdir.

39- İnsana Allah Teala'nın Rahmetinden Ümid Kestirmenin Yasaklanması Babı

137- (2621) Bize Süveyd b. Saîd, Mu'temir b. Süleyman'dan, o da babasından naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Ebû Imran El-Cevnî, Cündeb'den naklen rivayet etti ki, Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuşlar :

«Bir adam : Vallahi fûlânı Allah affetmez, dedi. Halbuki Allah Teâlâ : Kimdir o? Benim filânı affetmeyeceğime yemin eden! Ben gerçekten filânı affettim; senin amelini de mahvettim, buyurdu.» Yahut Resûlullah'ın buyurduğu gibidir.

Taberî diyor ki: «Bu adamın Allah hakkındaki hükmü kesin vermesi bu hususdaki ahkâmı bilmemekten ileri gelir.»

Hadîs-i şerîf ehl-i sünnetin delillerindendir, Onlara göre Allah Teâlâ dilerse günahları tevbesiz de affeder. Mu'tezile taifesi bu hadîsle istidlal ederek : «Büyük günahlar amelleri mahveder» demişlerdir. Ehl-i Sünnet'e göre amelleri yalnız küfür mahveder. Bu hadîsdeki amelin mah-vedilmesi kötülüklerinin mukabilinde sevabları kalmamıştır diye te'vil olunur. İhtimal ki, bu adam küfrü mucib olacak başka bir amelde de bulunmuştur. Bahsedilen adamın bizim şeriatımızdan önce yaşamış olması da ihtimal dahilindedir. Bu takdirde onların şeriatına göre büyük günahlar amelleri mahvedermiş denilir.

40- Zayıflarla Düşkünlerin Fazileti Babı

138- (2622) Bana Süveyd b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Hafs b. Meysera Alâ'.J). Abdîrrahman'dan, o da babasından, o da Ebû Hürey-re'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallâllâhü Aleyhi ve Sellem):

«Nice kapıldım kokulmuş pejmürde İnsan vardır ki, Allah'a yemin etse Allah onu yemininde'sadık çıkarır.» buyurmuşlar.

Eş'as : Saçı keçeleşmiş. taranmamış, kır ve paslı mânâsına gelir.^Böyle bir kimsenin kapılardan konulması insanîar_ nazarında kıymetsiz ve hakir görüldüğü içindir. Halbuki o zatın Allah indinde rn.erte*besi çok yüksek olabilir. Hattâ bir şeyin-vukuuna yemin etse Allah Teâlâ onu yemininden döndürmemek için dileğini kabul eder. Bu suretle kendisine ikramda bulunur. Ve olacağına yemin ettiği şey olur. Bâzıları buradak'fye-minin dua; yeminde sâdık kalmanın da duanın kabulü mânâsına geldiğini söylemişlerdir.

41- İnsanlar Helak Oldu, Demenin Yasaklanması Babı

139- (2623) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Seleme, Süheyl b. Ebî ^âlih'den^ o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Resûlullah (SaUalâhü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdular. H.

Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e Süheyl h. Ebî Sâih'den dinlediğim, onun da babasından, onun da Ebû Hüreyre'den naklettiği şu hadîsi okudum. Resûlullah (SaîlallahÜ Aleyhi ve Seî(em):

«Bir kimse İnsanlar helak oldu derse, kendisi onların en ziyâde helak olanıdır.» buyurmuşlar.

Ebû İshak: «Ehlele kelimesi mansub mu okunacak, merfu mu bilmiyorum...» demiştir.

(...) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Zü-rey' Ravh b. Kaâsim'den naklen haber verdi, H.

Bana Ahmed b. Osman b. Hakim de rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Hâ-lid b. Mahled, Süleyman b. Bilâl'den rivayet etti. Her iki râvi Süheyl'den bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etmişlerdir.

Bu hadîsdeki «Ehleke» kelimesi kâfîn üstün ve ötresîyle iki şekilde rivayet olunmuştur. Ötreyle yâni «Ehlekü» şeklindeki rivayeti daha meşhurdur. Biz hadîsin mânâsını buna göre verdik. Kâf üstün okunduğuna göre cümlemin mânâsı : «Onları bu sözü söyleyen kimse helak etmiştir.^ demek olur.

İnsanlar helak oldu diyen kimse bu sözüyle başkalarını tahkir, kendisini üstün görmeyi kastediyorsa, hadîs-i şerîf onun hakkında bilittifak zemdir. Çünkü kimin kimden üstün olduğunu ancak Allah bilir. Fakat kendi hatalarını ve din hususunda başkalarının noksanlıklarını görerek buna üzüldüğü için söylese zararı yoktur. Hattabî diyor ki: «Hadîsin mânâsı şudur : Bir kimse başkalarını ayıplar durur, daima kötülüklerini anar ve insanlar bozuldu, battı gibi sözler söylese; kendisi onlardan daha ziyâde batmış, yâni onları ayıplamakla girdiği günah sebebiyle kendi hâli onlarınkinden berbâd olmuştur. Bu hal onu çok defa kendini beğenmeye, kendini başkalarından daha hayırlı görmeye sevkeder.»

42- Komşuyu ve Ona İyilik Yapmayı Vasiyet Babı

140- (2624) Bize Kuteybe b. Saîd, Mâlik b. Enes'den rivayet etti. H. Bize Kuteybe ile Muhammed b. Rumh dahi Leys b. Sa'd'dan rivayet ettiler. H.

Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abde İle Yezid b. Harun rivayet ettiler. Bu râvilerin hepsi Yahya b. Saîd'den rivayet etmişlerdir, H.

Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti: Lâfız onundur. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Vahhab (yâni Sekâfî) rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Yahya b. Saîd'den dinledim. (Dedi ki) : Bana Ebû Bekr (bu zât İbni Muhammed b. Amr b. Hazm'dir) haber verdi. Ona da Amra rivayet etmiş ki: Kendisi Âişe'yi şöyle derken işitmiş: Ben Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Cibril bana komşuyu o derece tavsiyede bulundu ki, onu mutlaka bana mirasçı yapacak sandım.» buyururken işittim.

(...) Bana Amru'n-Nâkıd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Aziz b. Ebî Hâzim rivayet etti. (Dedi ki) ; Bana Hişâm b. Urve, babasından, o da Âişe'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.

141- (2625) Bana Ubeydullah b. Ömer El-Kavârî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Zürey', Ömer b. Muhammed'den, o da babasından naklen rivayet etti. (Dedi ki) : Ben İbni Ömer'i şunu söylerken işittim : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Cibril bana komşuyu o derece tavsiyede bulundu ki, onu bana mirasçı yapacak sandım.» buyurdular.

(...) Bize ELû Kamil El-Cahderî ile İshâk b. İfcrâhjm rivayet ettiler. Lâfız İsbâk'ındır. Ebû Kamil: Haddesenâ; İshâk ise : Ahberanâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Abdü'l-Aziz b. Abdî's-Samed El-Ammî haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ebû Imrân El-Cevnî, Abdullah b. Sâmit'den, o da Ebû Zer'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) : «Yâ Ebâ Zer! Çorba pişirdiğin vakit suyunu çok koy ve komşularını gözet!» buyurdular.

143- (...) Bize Ebû Bekr b. EM Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü İdris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be haber verdi. II.

Bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbnü İdris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be, Ebû Imran El-Cevnî'den, o da Abdullah b. Sâmit'den, o da Ebû Zer'den naklen haber verdi. Ebû Zer şöyle demiş: Gerçekten dostum (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bana:

«Çorba pişirdiğin vakit suyunu çok koy, sonra komşularından bir ev halk-na bak ve kendilerine ondan ma'ruf üzere ver!» diye vasiyette bulundu.

Bu rivayetleri Buhârî, Ebû Dâvud ve İbni Mâce «Kitâbu'l-Edeb*'de; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

«Beni mirasçı yapacak sandım...» cümlesinden murad : Bana bu hu-sûsda yakında Allah'dan bir emir getirecek sandım, demektir. Bu cümle komşu hakkının şiddetle riâyet ve muhafazasını ifade için mübalâğa mevkiine çıkarılmıştır.-Komşu ismi müslüman, kâfir, âbid, fâsık, dost, düşman, yabancı, hemşeri, faydalı, zararlı, akraba ve ecnebi bütün civar halkına şâmidir. Bunların hukuku en yakından başlamak üzere sırayla uzaklara doğru gider. Komşuluğun hududu hakkında ihtilâf vardır. Hz. Alî'den bir rivayete göre birbirinin seslerini duyanlar komşudurlar. Bazıları sabah namazını mescidde birlikte kılanlar komşudur, demişlerdir. Hz. Âişe'den bir rivayete göre komşuluk hakkı evin her tarafından kırk haneye kadar devam eder. Evzâî'den de böyle bir kavil rivayet olunmuştur. Komşuların hakkı herbirine hâline göre muamele yapmak, hayır dilemek, zarar vermemek lâka irşad ve , nasihat etmek gibi şeylerdir. Buradaki emir güzel ah-içindir.

43- Karşılaşma Anında Gülüryüz Göstermenin Müstehab Oluşu Babı

144- (2626) Bana Ebû Gassan El-Mismaî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Osman b. Ömer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Âmir (yâni El-Hazzâz) Ebû İmran Ei-Cevm'den, o da Abdullah b. Samû'den, o da Ebû Zer'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Bana Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Setlem): «Sakın maruftan hiç bir şeyi hakir görme! Vele din kardeşini güier yüzle karşılayan olsun!» buyurdular.

Talk: Güleryüz göstermek demektir. Bu kelime talik ve talîk şekillerinde de rivayet olunmuştur.

Ma'rui: Örfen bilinen iyilik ve ihsandır. Hadîs-i şerif güler yüz göstermek gibi az bir şeyle de olsa ma'rufda bulunmanın faziletine delildir..

44- Haram Olmayan Hususda Şefaatin Müstehab Kılınması Babı

145- (2627) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti.' (Dedi ki) : Bize Ali b. Müshir ile Hafs b. Gıyâs, Büreyd b. Abdillâh'dan, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet ettiler. Ebû Musa şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendisine bir hacet isteyen geldiği vakit yanında oturanlara döner ve :

«Şefaât edin! Ecir kazanın! Allah Peygamberinin dilinden dilediğini hükmetsin!» buyururdu.

Bu hadîsi Buhârî «Zekât», «Edeb» ve «Tevhid- bahislerinde; Ebû Dâvud «Kîtâbu'l-Edeb»'de; Tirmizî «İlim» bahsinde; Nesâî de «Zekât»'da muhtelif râvilerden tahrir etmişlerdir.

Hadîsin mânâsı şudur : Birbirinize şefaâtçi olun. Benden bir şey istemeye gelen olur da, siz de ona şefaâtçılık yaparsanız Allan Teâlâ onun hacetini benim vasıtamla görür. Bu suretle hem isteyen muradına erer, hem de siz sevab kazanırsınız.

Meşru istekler hususunda aracılık yapmak, gerek hükümdar, kumandan, vali gibi büyükler huzurunda, gerekse halkın birbirleri nezdinde şe-faatta bulunmaları müstehabdır. Fakat hudud-u şeriyye hakkında şefaât haramdır. Bâtılı tamamlamak, bir hakkı iptal etmek gibi şeylerde dahî şefaât caiz değildir.

45- İyi Kimselerle Düşüp Kalmanın ve Kötü Arkadaşlardan Kaçınmanın Müstehab Oluşu Babı

146- (2628) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Büreyd b. Abdillâh'dan, o da dedesinden, o da Ebû Musa'dan, o da Peygamber (Saiktlahü Aleyhi ve Setlemj 'den naklen rivayet etti. H.

Bize Muhammed b. Ala' El-Hemdânî de rivayet etti. Lâfız onundur. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme Büreyd'den, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan, o da Peygamber (SallallaJü Aleyhi ve Sellem)*den naklen rivayet etti. Şöyle buyurmuşlar:

«İyi arkadaşla kötü arkadaşın misâli miîk yaşıyanla, körük üfüren gibidir. Mîsk taşıyan ya sana (ondan) verir yahut satın alırsın yahut da o miskderi güzel bîr koku duyarsın. Körük üfüren ise : Ya senin elbiseni yakar; yahut ondan pis bir koku duyarsın!»

Bu hadîsde Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) iyi arkadaşını misk taşıyana; kötü arkadaşını da körük üfürene benzetmek suretiyle her ikisinden sirayet edecek halleri beyân buyurmuştur.

Hadis-i Şerif'den Şu Hükümler Çıkarılmıştır:

1- Ahlâklı, mürüvvet sahibi, hayırsever, ehl-i takva, âlim ve sâlih kimselerle düşüp kalkmak faziletli bir iştir. Kötülerle düşüp kalkmak ise memnudur.

2- Misk temizdir. Satması caizdir. Bu husûsda yalnız Şif'ler muhalefet etmiş, miskin necis olduğunu söylemişlerse de, onların sözüne itibar yoktur. Ulemânın icmaı ve bu hadîs onun teiniz olduğuna delâlet eder. Çünkü pis olsa satılmasına cevaz verilmezdi,

3- Misk kullanmak müstehabdır. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onu bedenine ve başına sürer; onun en güzel koku olduğunu söylerdi.

46- Kızlara İyi Muamelede Bulunmanın Fazileti Babı

147- (2629) Bize Muhammed b. Abdillâh b. Kuhzâz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Seleme b. Süleyman rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdillâh haber verdi. (Dedi ki) : Bize Mamer İbni Şihab'dan naklen haber verdi. (Demiş ki) : Bana Abdillâh b. Ebî Bekr b. Hazm, Urve'den, o da Âişe'den haklen rivayet etti. H.

Bana Abdillâh b. Abdirrahman b. Behram ile Ebû Bekr b. İshâk da rivayet ettiler. Lâfız her ikisininindir. (Dediler ki) ; Bize Ebûl-Yeman haber verdi. (Dedi ki) : Bize Şuayb Zührî'den naklen haber verdi. (Demiş ki) : Bana Abdillâh b. Ebî Bekr rivayet etti. Ona da Urve h. Zübeyr haber vermiş ki: Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)"m zevcesi Âişe şunu söylemiş: Bana bir kadın geldi. Beraberinde de iki kızı vardı. Benden bir şeyler istedi. Ama yanımda bir tek kuru hurmadan başka bir şey bulamadı. Onu kendisine verdim. Kadın onu alarak iki kızma taksim etti. Kendisi ondan bir şey yemedi. Sonra kızlarıyla birlikte kalktı, gitti. Ar-kacığından yanıma Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) girdi. Kadının hikâyesini ona anlattım. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'.
«Bir kimse kız evlâdından bir şeyle ipîlâ olunur da, onlara iyi bakarsa kızlar kendisine cehenneme perde olur.» buyurdular.

148- (2630) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Bekr (yâni İbni Mudarj İbni Had'dan rivayet etti. Ona da İbnü Ayyaş'ın azatlısı Ziyad b. Ebî Ziyad, Irak h. Mâlik'ten naklen rivayet etmiş. (Irak demiş ki) : Ben bu hadîsi Âişe'den naklen Ömer b. Abdî'l-Aziz rivayet ederken dinledim. Âişe (Şöyle demiş) : Fakir bir kadın, iki kızını yüklenmiş hana geldi. Ben de kendisine üç kuru hurma verdim. Kızların her birine birer hurma verdi. Yemek için bir hurma da ağzına attı. Derken kızları onu da yemek istediler. Kadın yemek istediği hurmayı hemen ikisinin arasında pay etti. Onun bu hâli benim hoşuma gitti. Yaptığını Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e anlattım da:
«Muhakkak bu hurma sebebiyle Allah ona cenneti vâcib kılmıştır. Yahut bu hurma sebebiyle onu cehennemden azad etmiştir.» buyurdular.

149- (2631) Bana Amru'n-Nakîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Ahmed Es-Zübeyrî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ahdi'l-Aziz Ubeydullah b. Ebî Bekr b. Enes'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti. Enes şöyle demiş: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Bir kimse iki kızı bulûğa erinceye kadar bakarsa, kıyamet gününde benimle beraber (şöyle) gelir.» buyurdu. Ve parmaklarını bir araya getirdi.

H. Âişe rivayetini Buhârî «Zekât» ve «Edeb» bahislerinde; Tirmizî «Kitâbu'l-Birr»'de tahrir etmişlerdir. Tirmizî : «Bu hadîs hasen sahihtir.» demiştir.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in kızlar hakkında ibtilâ kelime-sini kullanması; âdetleri icâbı insanlar kız evlâdından hoşlanmadıkları içindir. Eski Arabların kızlardan hoşlanmadıklarını, birinin kızı doğduğu haber verilince efkârından yüzünün simsiyah karardığını Teâlâ Hazretleri' Kur'ân-ı Kerîm'de haber vermiştir. Bu hadîsler kız evlâdına iyi muamelede bulunmanın nafakalarını vererek terbiyelerine dikkat etmenin, faziletine delildir. Mûnâvî'nin beyânına göre :

Babalar üzerinde kız çocuklarının hakkı erkeklerinkinden daha çoktur. Çünkü erkekler hem daha kuvvetli, hem de tasarrufa muktedirlerdir.

Kaadî parmaklarını

İyâz diyor ki ; «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) - araya getirmekle iki kız büyüten kimsenin cennette kendisiyle beraber olacağını, yahut cennete beraber gireceğini anlatmak istemiştir ki, fazilet namına bu kâfidir. Bu fazilet kendinin olsun, başkasının olsun kız evlâdını büyütüp terbiye edene mahsustur.»

47- Çocuğu Ölüp de Bundan Sevak Bekleyenin Fazileti Babı

150- (2632) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Malik'e İbnü Şihab'dan dinlediğim. Onun da Saîd b. Müseyyeb'den, onun da Ebû Hüreyre'den, onun da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet ettiği şu hadîsi okudum: Kesûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Müslümanlardan birinin üç çocuğu ölsün de, kendisine (cehennem) ateş (İ) dokunsun olamaz. Yalnız yemini bozmayacak kadarı müstesna!» buyurmuşlar.

(...) Bize Ebû Bekr b. EM Şeybe ile Amru'n-Nâkid ve Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne rivayet etti. H.

Bize Abd b. Huneyd ile İbnü Râfi' dahi Abdürrezzâk'dan rivayet ettiler. (Demiş ki) : Bize Ma'mer haber verdi. Her iki râvi Zührî'den Mâ-lîk'in isnadı ile onun hadîsi mânâsında rivayette bulunmuşlardır. Şu kadar var ki, Süfyân'm hadîsinde:

«Cehenneme girsın olamaz. Yalnız yemini bozmayacak kadarı müstesna!» ibaresi vardır.

151- (...) Bize Kuteyfce b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Aziz (yâni İbni Muhammed) Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ensardan bazı kadınlara:

«Sizden birinizin üç tane oğlu ölür de, onların sevabını dilerse mutlaka cennet'e girer.» buyurmuşlar. Bunun üzerine kadınlardan biri: — Yahut iki yâ Resûlallah! demiş. (O da) : «Yahut iki!» buyurmuşlar.

152- (2633) Bize Ebû Kâmil El-Cahderî Fudayl b. Hüseyin rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Abdurrahman b. Esbahânî'den, o da Ebû Salih Zekvan'dan, o da Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Bir kadın Resûlullah (SallaUahü Aleyhi ve Seilem)'e gelerek:

— Yâ Resûlallah! Erkekler senin hadîsini götürdü. Sen bize kendinden bir gün ayır da, enda sana gelelim. Bize Allah'ın sana öğrettiğinden öğretirsin, dedi. (O da) :

«Filân ve filân gün toplanın!» buyurdu. Ve kadınlar toplandılar. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) de yanlarına gelerek Allah'ın kendisine bildirdiğinden onlara (bir şeyler) Öğretti. Sonra şöyle buyurdu :

«Sizden hiç bir kadın yoktur ki : (Gözü) 'Önünde çocuklarından üç tanesini (âhirete) göndersin de, bu çocuklar ona cehennemden bir perde olmasınlar.» buyurdu. Bunun üzerine bir kadın :

— İkiyi de, ikiyi de, ikiyi de! dedi.

Resûlullah (SallaUahü Aleyhi ve Seilem) dahi: «ikiyi de, ikiyi de, ikiyi de!» buyurdular.

153- (2634) b. Müsennâ Ue tbnl BeSşâr rivayet ettiler (Dediler ki) • Bize Muhanimed b. Ca'fer rivayet etti H.

Bize Ubeydullah b. Muâz da rivayet etti. (Dedi ki) : Bizihatam n-vâye^etti (Dedi ki) : Bize Şu'be, Abdurrahman b. Esbahânî'den bu is-radda yuka M hadîsin mânâ. gibi rivayette bulundu. İki râvi hep hır-den Şu'be'den, o da Abdurrahman b. Esbahânî'den naklen şunu ziyade

Dedi ki Ben Ebû Hâzimi, Ehû Hüreyre'den naklen rivayet ederker dinledim. O bulûğa ermemiş üç çocuğunu, dedi.»

154- (2635) Bize Süveyd b. Saîd ile Muhammed b. Abdî'l-A'lâ rivayet ettiler. Lâfızları birbirine yakındır, (Dediler ki) : Bize Mu'temir babasından, o da Ebu's-Se'İH'den, o da Ebû Hassân'dan naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Ebû Hüreyre'ye;

— Gerçekten benim iki oğlum öldü. Bana Resûlullah (SallaUahü Aleyhi ve Selîem) den nasıl bir hadîs rivayet edeceksin ki, onunla ölenlerimizden dolayı kalblerimizi ferahlan dır a sın! dedim, Ebû Hüreyre :

— Evet (söyleyeyim) î dedi, (Ve şu hadîsi rivayet etti) :

«Onların (vefat eden) küçükleri cennetin kurtlarıdır. Birisi babasına — ychut annesine, babasına demiş, rastlar da, benim şu senin elbisenin kenarından tuttuğum gibi elbisesinden tutar— yahut elinden, demiş.. Bir daha kendisini Allah babasıyla birlikte cennete koyuncuya kadar bırakmaz.»

Süveyd'in rivayetinde hadîs şöyledir: Dedi ki: Bize Ebu's-Selil rivayet etti. (Dedi ki) : Bana bu hadîsi tîbeydullah b. Saîd de rivayet etti.

(Dedi ki) : Bize Yahya (yâni İbni Saîd) Teymî'den bu isnadla rivayet etti. Ve şöyle dedi:

— Sen Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)den ölenlerimizden dolayı bizim kalblerimizi ferahlandıracak bir şey işittin mi? Ebû Hüreyre :

— Evet! cevâbını verdi.

155- (2636) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Muhammed b. Abdillab, ve Ebû Saîd E!-Eşec rivayet ettiler. Lâfız Ebû Bekr'indir. : Bize Hafs (yâni İbni Gıyas) rivayet etti. H.

Bize Ömer b. Hafs b. Gıyâs da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam dedesi Talk b. Muaviye'den, o da Ebû Zûr'a b. Amr b. Cerîr'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Bir kadın Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'c bir çocuğunu getirerek:

— Yâ Nebiyyallah! Bunun için Allah'a dua et! Gerçekten üç tanesini (toprağa) gömdüm, dedi.

«Uç çocuk mu gömdün?»

— Evet!

«Muhakkak cehennemden kuvvetli bir mâni ile korundun!» buyurdular.

Râviler arasından Ömer: «Dedesinden" dedi. Geri kalanlar «Talk'-dan» dediler. Dede lâfzını anmadılar.

156- (...) Bize Kutcybe b. Saîd ile Züheyr b. Harb rivayet ettiler.

(Dediler ki) : Bize Cerîr Ebû Gıyas Talk b. Muaviye En-Nehaî'den, o da Ebû Zûr'a b. Amr b. Cerîr'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) ; Bir kadın Peygamber (Satlatlahü Aleyhi ve SeUem)*e bir oğlunu getirerek :

— Yâ Resûlallah! Bu çocuk rahatsızdır. Ben ondan korkuyorum. Gerçekten (toprağa) üç tane gömdüm, dedi. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Muhakkak cehennemden kuvvetli bir mâni ile kovundun!» buyurdular.

Züheyr : Talk'dan, dedi. Künyeyi anmadı.

Bu hadisleri Buhârî «Cenaze» bahsinde; Ebû Hüreyre rivayetini Nesâî «Tefsîr»'de; İbnii Mâce «Cenâiz» bahsinde; Ebû Said rivayetini Nesâî «Tefsir» bahsinde muhtelif râvi-lerden tahrir etmişlerdir.

Bu babda muhtelif hadîs imamları otuz dokuz sahabeden hadîsler rivayet etmişlerdir.

«Yemini bozmayacak...» tâbirinden murad; az bir zamandır. Bir adam bir yere ineceğine yemin etse, yemininde durmuş olmak için bir an oraya inmesi kâfidir. Arabîar buna «Tahilletü'I-Kasem» derler. Ki yeminini he-îâl kılmak mânâsına gelir. Bu tâbiri azlıktan kinaye olarak kullanırlar. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu hadîsde :

«Müslümanlardan birinin üç çocuğu ölürse, o cehenneme girmez. Girse de orada pek ar kalır.» demek istemiştir.

Hadîsin Ebû Saîd rivayetinde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e geldiği bildirilen kadın Hz. Enes'in annesi Ümmü Süleyym Mir. Bazı rivayetlerde bu kadının Ümmü Hânı, bazılarında da Ümmü Eymen. olduğu bildiriliyor. Şu halde hâdis birkaç defa tekerrür etmiş ve Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e muhtelif kadınlar müracaatta bulunmuş demektir. Hz. Ümmü Süleyym 'in: «Erkekler senin hadîsini götürdü...» sözünden muradı: Onlar dâima senin yanında bulunuyor, din hususunda bilgi alıyorlar. Biz kadınlar bunu yapamıyoruz. Bize de bir gün ayır da senden dinimize ait bilgi alalım, demektir.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem), Ümmü Süleyym'in ricasını kabul etmiş ve kadınlara bir gün tahsis ederek kendilerine Allah'ın emir ve nehiylerini bildirmiş; bu arada üç çocuğu'ölen kadının cehenneme girmeyeceğini de müjdelemiştir. Ümmü Süleyym iki çocuğu ölenin de bu hükümde dâhil olup olmadığını anlamak istemiş; Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) o anda kendisine gelen bir vahy ile yahut daha önceden telâkki ettiği bir vahye rstinad ederek :

«İki çocuğu ölen de öyle!» sözünü üç defa tekrarlamıştır.

Müslim 'den başkalarının rivayetinde :

«Bir çocuğu ölen de öyle!» cümlesi de vardır. Nesâî'nin rivayetinde :

«Üç çocuğu ölen bir kimse bunlardan sevab beklerse cennete girer.» buyurdu. Bunun üzerine bir kadın kalkarak:

— Yahut iki çocuğu ölen! dedi. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «İki çocuğu ölen de öyle!» buyurdular. Kadın :

— Keşke bir çocuğu ölen de deseydim! dedi.» buyurulmaktadır. Ulemâ ölen çocukların bulûğa ermemiş olmaları meselesinde hayli söz etmişlerdir. Bâzılarına göre bu annelerin küçük çocuklarına karşı daha fazla muhabbet, şefkat ve sevgi gösterdiklerindenidir. Bu sebepten ölen küçük yavrularına daha çok acır ve buna katlanmaları nisbetinde daha çok sevab kazanırlar. Zira âkil baliğ olan çocukları rahmet ve şefkate münafi harekette bulunarak anne ve babalarına isyan etmiş olabilirler. Küçüklerden böyle bir* şey tasavvur olunamaz. Onlar muhatab değillerdir.

Bir takımları küçük çocukların evleviyetle bu hükümde dâhil olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre henüz anne ve babasına hiç bir yardımı olmayan bir küçük hakkında hüküm bu olunca yardımı dokunmaya^ başlamış çocuk hakkında evleviyetle aynı hüküm sabit olur. Hadîs-i şerifin muhtelif rivayetlerinden anlaşıldığına göre torunlar bu hükümde dahil değildir.

Deâmîs : Dü'mûsun cem'idir. Dü'mûs esasen suda yaşayan küçük bir kurttur. Sudan hiç ayrılmaz. Burada ondan murad; küçükken Ölen çocuklardır. Onlar cennetin küçükleridir. Cennetten ayrılmazlar. Kıyamette anne ve babalarına şefaet ederek, cennete girmelerine sebep olurlar,

Bu Hadislerden Çıkarılan Hükümler:

- 1- Kadınlar erkeklerle konuşarak dinî meselelerini vesâir muhtaç oldukları şeyleri sorabilirler.
- 2- Bit'sey hakkında va'dde bulunmak caizdir.
- 3- Ölen müslüman çocukları cennetliklerdir. Ulemâdan bir cemâat bu hususta icma bulunduğunu nakletmişlerdir. Ma'zirî : «Peygani-berlerin çocuklarının cennetlik olduklarına ise ulemânın icma muhakkaktır» demiştir.' Müşriklerin çocukları hakkında ise ihtilâf edilmiştir. Ulemâdan bir cemâat onlar hakkında hiç bir şey söylemeyip tevakkuf etmişlerdir. Bazılarına göre onlar da cennetlikler.

48- Allah Bir Kulu Sevdiği Vakit, Onu Kullarına da Sevdirmesi Babı

157- (2637) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlühâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) : «Şüphesiz ki, Allah bir kulu sevdiği vakit, Cibril'i çağırır da : Ben fî-lâni seviyorum, onu sen de sev! der. Ve onu Cibril de sever. Sonra semâda seslenerek : Gerçekten Allah filâni seviyor; onu siz de sevin! der. Artsk onu semâ ehli de severler. Sonra onun için yeryüzüne kabul konur. Bir kuta da buğzetti mi Cibril'i çağırarak : Ben filâna buğzediyorum, ona sen de buğzet! der. Ve Cibril ona buğzeder. Sonra semâ ehli arasında : Allah filâna buğzediyor, ona siz de buğzedin! diye seslenir. Onlar da kendisine buğzederler. Sonra o kul için yeryüzüne buğz konur.» buyurdular.

(...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ya'kub (yâni İbnr Abdirrâhrnan El-Kaâri) rivayet etti. Yine Kuteybe dedi ki: Bize Ahdu'l-Aziz (yâni Ed-Derâverdi) rivayet etti. H. Bize bu hadîsi Saîd b. Anır El-Eş'asî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abser, Alâ' b. MüseyyeVden naklen haber verdi. H.

Bana Harun b. Saîd El-Eylî dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize İbm Vehl) rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Mâlik (bu zat İbnü Enes'dir) rivayet etti. Bu râvilerin hepsi Süheyl'den bu isnadla rivayette bulunmuşlardır. Şu kadar var ki: Alâ' b. Müseyyeb'in hadîsinde buğz zikredilmemiştir.

158- (...) Bana Amru'n-Nâkıd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Harun rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdu'l-Aziz b. Abdillâh b. EM Se-lemete'I-Mâcişun, Süheyl b. Ebî Sâlih'den naklen haber verdi. Süheyl şöyle demiş : Arafat'da idik. Derken Ömer b. Abdi'l-Aziz geçti. Kendisi hac emîri İdi. İnsanlar ona bakmaya kalktılar. Ben babama :

- Babacığım! Görüyorum ki, Allah Ömer b. Abdi'l-Aziz'i seviyor, dedim. (Babam) :
- Ne o? diye sordu.
- Çünkü insanların kalblerinde onun sevgisi ver, dedim. Bunun üzerine babam ;
- Baban hakkı için yemin ederim ki, ben Ebû Hüreyre'yJ Resûlullah

(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) dan rivayet ederken dinledim, dedi. Sonra Ce-rîr'in Süheyl'den rivayet ettiği hadîs gibi anlattı.

Bu hadîsin Ebû Hüreyre rivayetini Buharî «Kitâbu'l- . Edeb» ile «Kitâbu't-Tevhid»'de tahrir etmiştir.

Allah'ın kulunu sevmesinden murad; onun için hayr irâde buyurması, kendisine hidayet ve nimet vermesidir. Buğzu da azabım veya şekavetini irâde buyurmasıdır. Semâ ehlerinden maksad meleklerdir. Cebrail (Aleyhisselâm) ile diğer meleklerin bir kulu sevmeleri, ya onun için istiğfar ve duada bulunmaları yahut sair insanlar %p.bi sevmeleridir. Ki bu sevgi kalbin meylinden biriyle mülakat için şevk duymasından ibarettir. Meleklerin bir kulu sevmeleri Allah-ü Teâlâ'ya itaat ettiği ve onun rızasını kazandığı içindir. Kabulün yeryüzüne konmasından murad; insanların o kulu sevmeleri ve ondan razı olmalarıdır. Bunun zıddı da buğz etmeleridir.

Cebrail (Aleyhisselâm)'ın meleklerle seslenmesi, o kul hakkında istiğfar ve niyazda bulunsunlar diyedir.

49- Ruhların Toplu Cemaatlar Oluşu Babı

159- (2638) Bize Kuteyfe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-dü'l-Azia (yâni İbni Muhammed) Süheyl'den, o da babasından, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki : Resûlulâh(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Ruhlar toplu cemaatlardır. Onlardan birbirleriyle tanışanlar kaynaşır, tanışmayanlar da ayrılırlar.» buyurmuşlar.

160- (...) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Kesir b. Hişâm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ca'fer b. Burkan rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Esam, Ebû Hüreyre'den merfu bir hadîs rivayet etti. Resûlulâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«insanlar gümüş ve altın madenleri gibi madenlerdir. Câhilivye* devrinde hayırlı olanları fak'ih olmak şarfiyle İslâm'da da hayırlıdır. Ruhlar da toplu cemaatlardır. Onlardan birbirleriyle tanışanlar kaynaşır; tanışmayanlar ayrılırlar.» buyurmuşlar.

Hadîs-i şerifin mânâsı ruhlar toplu cemaatlardır. Yahut muhtelif nev'ilerdir, demektir. Onların birbirleriyle tanışmaları Allah'ın yarattığı bir şeyden dolayıdır. Bâzıları Allah ruhların sıfatlarını tenasüp ve ahlâklarını birbirlerine uygun yarattığı için tanıştıklarını; bir takımları da ruhların toplu olarak, yaratıldığını, sonra cesetlere dağıtıldıklarını; bundan dolayı tabiatları birbirine uyanların kaynaştıklarını, uymayanlara ise birrîne muhalefet edip dağıldıklarını söylemişlerdir. Hattâbî ile dize bazı ulemâya göre ruhların birleşmesi, mebd'e itibariyle yaratıldıkları aadet ve şekâvete göredir.- Ruhlar birbirlerine zıt iki kısım olarak yakılmışlardır. Dünyada bedenlere girdikleri vakit, hilkatlerine göre ya ;aynaşırlar; yahut birbirinden ayrılırlar. Bu suretle hayırlılar hayırlılara, .ötüler de kötülere meyleder.

50- «Kişi Sevdığıyle Beraberdır» Hadisi Babı

161- (2639) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mâlik, İshak b. Abdillâh b. Ehî Talha'dan, o da Enes b. Mâlik'i ki Bi bedevi Kesûlullah (Sallallahü Aleyhi veSellem) den naklen rivayet etti ki:

Bir bedevi Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem

___ Kıyamet ne zaman kopacak? diye sormuş. Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona :

«Sen kıyamet için ne hazırladın?» demiş. Bedevi: — Allah ile Resulünün sevgisini! cevâbını vermiş, «Sen sevdiklerinle berabersin!» buyurmuşlar.

162- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile Amru'n-Nâkîd, Züheyr b. Harb, Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr ve İbni Ebî Ömer rivayet ettiler Life Züheyr'indir. (Dediler ki) : Bize Süfyân Zührî'den, o da s den naklen rivayet etti. Enes şöyle demiş: Bir adam: — Yâ Resûlallah! Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu Resûlulâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem);

«Sen onun için ne hazırladın?» dedi. Adam büyük bir şey söylemedi. Lâkin :

— Ben Allah ve Resulünü severim! dedi.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«O halde sen sevdiklerinle berabersin.» buyurdular.

(...) Bana bu hadîsi Muhammed b. RâfV ile Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Afcd : Ahberanâ; İbnü Râfî' ise : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki): Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ma'mer, Zührî'den naklen haber verdi. (Demiş ki) : Bana Enes b. Mâlik rivayet etti ki: Bedevilerden bir adam Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e gelmiş...

Râvi yukarki hadîs gibi rivayet etmiştir. Yalnız o:

«Kıyamet için kendimi övecek çok bir şey hazırlamadım.» demiştir.

163- (...) Bana Ebû'r-Rabî' El-Atekî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad (yâni İbni Zeyd) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit El-Bûnânî, Ertes b. Mâlik'den rivayet etti. Enes şöyle demiş : Bir adam Resûlullah ü Aleyhi ve Sellem'e gelerek :

— Yâ Resûlallah! Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu. (O da) ; «Sen kıyamet için ne hazırladın!» dedi. Adam:

— Allah ile Resulünün sevgisini! cevâbını verdi. «O halde sen sevdiklerinle berabersin!» buyurdular.

Enes demig ki; İslâm'dan sonra artık Peygamber (Sallallahü Aleyh! VeSellem)ini

«O halde sen sevdiklerinin berabersini» sözünden daha çok hiç birşeye sevinmedik,

Enes şöyle demiş ^[8] : İşte ben de Allah ile Resulünü ve Ebû Bekir'le Ömer'i seviyorum! Onların amelleri gibi amel etmediysem de, onlarla heraber olmayı ümid ediyorum.

(...) Bize bu hadîsi Muhammed b. Ubeyd El-Guberî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ca'fer b. Süleyman rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit El-Bûnânî, Enes b. Malik1 den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti. Ama Enes'in : «Ben de Allah ve Resulünü seviyorum» sözünü ve ondan sonrasını anmadı.

164- (...) Bize Osman b. Ebî Şeybe ile İshâk b. İbrahim rivayet ettiler. İshâk: Ahberanâ, Osman ise : Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Cerîr Man sur'dan, o da Salim b. EM'1-Ca'd'dan naklen rivayet etti. (Demiş ki) : Bize Enes b. Mâlik rivayet etti. Enes şunu &b'y-ı lemis: Bir defa ben ve Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) mescidden ^İtiyorduk. Bize mescidin eşiğinde bir adam rastladı. Ve :

— Yâ Resûlallah! Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu.

Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Sen onun için ne hazırladın?» dedi. Galiba adam tevazu gösterdi.sonra :

— Yâ Resûlallah! Ben onun için çok namaz, oruç ve sadaka hazırlamadım. Lâkin ben Allah'ı ve Resulünü severim, dedi. «O halde sen sevdiklerinle berabersin!» buyurdular.

(...) Bana Muhammed b. Yahya b. Abdi'l-Aziz El-Yeşkûrî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Osman K Cebele rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam, Şu'be'den, o da Amr b. Murra'dan, o da Salim b. Ebi'l-Ca'd'dan, o da Enes'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den naklen bu hadîsin mislini rivayet etti.

(...) Biae Kuteybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Katâde'-den, o da Enes'den naklen rivayet etti. H.

Bize İbnü MÜsennâ ile İbnü Beşşâr da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Şu'be Katâde'den rivayet etti. Katâde, ben Enes'den dinledim, demiş. H.

Bize Ebû Gassan El-Mismaî ile Muhammed b. MÜsennâ dahî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muâz (yâni İbni Hişam) rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam Katâde'den, o da Enes'den, o da

Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)den naklen bu hadîsi rivayet etti.

165- (2640) Bize Osman b. Ebî Şeybe ile İshâk b. İbrahim rivayet ettiler. İshâk: Ahberanâ; Osman ise: Haddesenâ tâbirlerini kullandılar, (Dediler ki) : Bize Cerîr, A'meş'den, o da Ebû Vâil'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti. Abdullah şöyle demiş: Bir adam Resûlühâh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem'e gelevek :

— Yâ Resûlallah! Bir kavmi oulara yetinmediği hnlde seven bir adam hakkında ne buyurursun? dedi. Resûlullah (SatlaUahii Aleyhi ve Sellem):

«Kişi sevdikleriyle beraberdir.» buyurdular.

(...) Bize Muhammed b. Müsennâ ile İbni Beşşâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize İbnü Ebî Adiy rivayet etti. H.

Bana bu hadîsi Bîşr b. Hâlid de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed (yâni İbnü Ca'fer) haber verdi.

Her İkr râvi Şu'be'den rivayet etmişlerdir. H.

Bizö İbnü Nümejr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'l-Cevvâb rivayet etti (Dedi ki) : Bize

Süleyman b. Karnı ^[9] rivayet etti;

Bu râviler toptan Süleyman'dan, o da Ebû Vâil'den, o da Abdullah'-dan, o'da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)1 den naklen bu hadîsin mislini riyâyet etmişlerdir.

(2641) Bize Ebû Bekr b. Ebi Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muaviye rivayet etti. H.

Bize İbnü Nümejr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Muâviye ile Muhammed b. Ubeyd, A'meş'den, o da Şakık'dnn, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet ettiler. Ebû Musa şöyle demiş : Peygamber (Sallallahü Aleyhi veSellemYe bir adam geldi.,.

Ve Cerîr'in A'meş'den rivayet ettiği hadîs gibi rivayette bulundu. Bu rivayetleri Buhârî «KHâbu'l-EdehVde tahrir etmiştir. .

Hadîs-i şerif müslümanların cennette sevdikleriyle beraber, olacakn-rını bildirmektedir. İbnü Battal: -Bir kimse bir kulu Allah için severse muhakkak Allah onları cennetinde biraraya getirecektir. VeleVKi ameli, sevdiği" zâtın amelinden az olsun. Bunun sebebi o zatın sulehâyı tâat ve ibâdetlerinden dolayı sevmesidir. Allah Teâla sulehâyâ verdiği sevabı ona da verir. Çünkü niyet asıldır. Amel, niyete bağlıdır. Allah fadl-u ihsarım dilediğine verir.» demiştir.

«Kıyamet için büyük bir şey hazırlamadım...» diyen zatın muradı kıldığı nafîle namazlar, tuttuğum nafîle oruçlar, verdiği nafîle sadakalar çok değildir, demektir.

Bu. rivayetler Allah ve Resulünü, sulehâyı ve hayr ehlini sevmenin faziletine delildirler. Sulehâyı sevmenin faydasını görmek için onların yaptıklarını yapmak şart değildir.

51- Salih Kimse Madh-ü Sena Edilirse, Bu Ona Bir Müjde Olacağı ve Bir Zarar Vermeyeceği Babı

166- (2642) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî Ue Ebû'r-Rabi' ve Ebû Kâmil Fudayl b. Hüseyin rivayet ettiler. Lâfız Yahya'nındır. Yahya, Ahberanâ; ötekiler Haddesenâ tâbirlerini kullandılar. (Dediler ki) : Bize Hammad b. Zeyd, Ebû İmran El-Cevnî'den, o da Abdullah b. Sâmit'den, o da Ebû Zer'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem'e :

— Bir adam hayr nâmına bir iş yapar da bunun üzerine halk onu överse ne buyurursun? dediler.

«Bu mü'minin âcil müjdesidir.» buyurdu.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ile İshâk b. İbrahim Vekî'den rivayet ettiler. H.

Bize Muhammed b. Beşşâr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. H.

Bize Muhammed b. Müsennâ dahi rivayet etti, (Dedi ki) : Bana Abdilssamed rivayet etti. H.

Bize tshâk dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Nadr haber verdi.

Bu râvilerin hepsi Şu'be'den, o da Ebû Imran El-Cevnî'den naklen İammad b. Zeyd'in isnadiyle onun hadîsi gibi rivayette bulunmuşlardır. Şu kadar var ki: Ahdüssamed'den maada hepsinin Şu'be'den rivayet ettikleri hadîsde: «Bundan dolayı halk onu severse...» cümlesi vardır. Ab-diissamed'in hadîsinde ise : Hamına d'm dediği gibi: «Halk onu överse» denilmiştir.

Ulemânın beyânına göre bu hadîsdeki âcil müjdeden murad hayrdır. Bu Allah Te&İft'nın o kuldan razı olduğunu ve onu sevdiğini gösterir. Allah onu kullarına da sevdirebilir.

Nevevi diyor ki: «Bütün bunlar o kimse kulların övmesine karışmadığına göredir. Yoksa Övmeleri için müdahalede bulunmak çirkin bir geydir.»

[1] Sûre-i Muhammed, Ayet : 22-24.

[2] İbnû Mes'ud

[3] Sûre-i Nisa, Âyet : 123

[4] Sûre-İ Tekvîr, Âyet: 5

[5] Sûre-i Kud, Âyet : 102

[6] İsmi İmrân b. Ebî Ata' El-Esedî'dir. Kamış satarmış. İbni Abbâs'dan yalnız bu hadîsi rivayet etmiştir

[7] Câbir b. Amr Er-Râşîbî Basra'ya yerleşen Beni Râslb kabilesine men-subdur.

[8] Bu âciz dahi Hz. Enes'in sözlerini tekrarlar : Ben de Allah ve Resû-flinü, Edû Bekr'le Ömer'i ve diğer Ashab-i Kiram'ı seviyor, onlar gibi amelim. Sfksa d^, onlarla beraber olmayı niyaz ediyorum, derim.